

პროფესორული მწერლობა

კ. კალაძე — მთავარი საქმე. ი. ვაკელი — წერილი ახალ-გაზრდობას. ე. პოლუმორდვინოვი — რკინის ძმები. ფრ. ნაროუშვილი — ყოფა-ცხოვრება საბჭოთა სოფელში. კ. ლორთქიფანიძე — ბორანი. ს. ეული — წინა ლამათ. კ. კალაძე — გლეხები. კ. ბობოხიძე — კომკავშირული ფორმით. მუშაობა მხატვრული ლიტერატურის დარგში (საკ. კ. პ. ბ). ა-კ. საოლქო კომიტეტის ოქტომბრის პლენუმის რეზოლიუცია). ბ. ბუაჩიძე — მემარჯვენე საშიშროება ლიტერატურაში პროლეტარული მწერლობის დღიური: ლიტერატურული უცოდინარობის წინააღმდეგ — შ. რადიანი. მწერლის შენიშვნები — კ. ლორთქიფანიძე. უვიცობა და ხალტურის წინააღმდეგ — ვ. თუარხაშიძე. მოხალისე ექიმბაში ანუ ვინ „იცავს“ პროლეტარულ მწერლობას? თეატრალური ცხოვრება: „ანზორ“ — შ. მანავაძე. ქუთაის-ბათუმის აკადემიური დრამა — კ. კალაძე. საქ. პრ. მწ. ასოციაციის მეორე პლენუმი. ბიბლიოგრაფია.

ოქტომბერი
ნოემბერი

10-11

სახეგა
1928

3-82.

პროფესორული მხარეობა

№ 10-11

(22-23)

ქმეცხუბერი

ნუმერირი

1928 წ.

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის
ყოველთვიური ორგანო.

ბ. ბუაჩიძის, ი. ვაკელის, ვ. ლუარსაბიძის, ა. მაშაშვილის, რადიანის,
დ. რონდელის და კ. ფედოსიშვილის რედაქციით

ქარლო კალაძე

მთავარი საქმე

262

აქ, თვალი ქვეყანას რომ შემოავლო, ჯერ ყოველ დილის
ცხოვრება ეგ არი,—და მე სიხარულს აუტანივარ!
როდესაც ომში მდგარ მოსახლეობის შრომაა მდგარი,
და ისევ ჩვენ მიერ სამაგალითოდ შენდება ტფილისი!—

მოსკრეს და მოზიდეს ქვა და აგური და ქალაქს აგებენ,—
ჩვენი მანქანებით, ჩვენი ხელოსანი ამხანაგები.

ვადგევარ ამრიგად, მეც, ერთი კაცი ამ ახალთაობის
შენობებს,—სართულებრ თვალ და ხელ შუა რო ვითარდებიან...
რა ბევრი ძალღონე დაუხარჯიათ!—და აგერ დაბოლოს
მალალ სარკმელებში ყვავილები და თეთრი ფარდებია!

ცხოვრობენ. და ზოგჯერ რამდენი თვალი ოთახი არ არი—
იმდენი გულსთქვა ერთმეორისგან კარმოხურულია...
ჩვენი საყვარელი დღედასოფელი
უთუოდ სხვაგვარი იქნება სრულიად.

ერთობილია შრომაში გრძნობა და საქმე და ამიერ-
იდან ამგვარივე ადიდებული ცხოვრება გვინდა...

ეგ უკანასკნელი კარგი თქმა არი (ქურსივი ჩემია კ.)
მაგრამ ამ საკითხში ზემო სტრიქონები ძალაში რჩებიან.

წერილი ახალგაზრდობას

ძმებო, ამ წერილს
 ასხმულს ლექსებად,
 თუ ტკბილი სიტყვა
 სადმე ერევა,
 თქვენ ნუ მიიღებთ
 მიაღერებად,
 ნურც უკანასკნელ
 ბედნიერებად.
 რა საჭიროა
 ალერსი როცა,
 ხმალ ამოწედილი
 გვიდგას მტერია,
 და ერთი დარტყმით
 როცა სურს მოჰკლას,
 რაც თქვენს შესახებ
 მე მიმღერია.
 განა ათასჯერ
 არ სჯობს, რომ ეხლა
 მეც ხმალს შევაჭრა
 ყველა ლედები,
 და თქვენთან ერთად
 დავიცვა მტრისგან
 ბუდე შრომის
 და შემოქმედების?
 დე, ჩვენმა სიტყვამ
 საქმესთან ერთად,
 ერთ ძლიერ ხმებად
 დაიგრიალოს,
 გამოვსუდეთ შრომის
 საფუძველს მკვეთრად
 შენ კი ყვანჩაღავ
 ოხერ-ტიალო!

ნუ თუ დღეს ოდნავ
არ გრძნობ, არც გესმის,
დაუნდობელად თავზე
რომ გვესხმი,—
როცა გძელდება
აქ ბრძოლა მწვავეი,
ბრძოლა უტეხი
და გულ საკლავი?
თითქოს პირიქით:
ამ ბრძოლის ველზე
როს ვეხეთქებით
ქარიშხალივით,
შენ ჩვენი გულის
კორტნას ვანაგრძობ
ყვაო, ყვანჩალავ
აღი ჩხაველით.
დაგვჩხავლე თავზე, შენებურად,
ხომ სულ ერთია,
საქმის კაცებში
ბევრი დადის გონიერ თავით,
და მოცლილს გარდა, აბა ეხლა
ყურს ვინ დაუგდებს,
საბრალო ყვავეი,
თუ როგორ ჩხავეის.
ესეც არ იყოს
მომავლისთვის, როცა ჩვენ ვიბრძვით,
შემოქმედების
ყველა კბილებით,
რა უნდა მისცეს
ამ დროს ჩვენ საქმეს:
„სიბრძნემ“ უდღეურ
„მუშიშვილების“?!
მაგრამ რა ვუყოთ,
რაც არი, არი,
არც ბალში ხარობს
ყველგან ყვაველი,
და ჩვენს სიყრმესაც,
გასალკდევებულს,

ნუ შეაშინებს
ყვავის ჩხავილი.

* * *

ძმებო სიყრმისავე,
უკეთესნო მეგობართ შორის,
ამხანაგებო, წარსულის
და მომავალ დღეთა,
ჩვენ, მოწყენა და სიხარული
ბრძოლის და შრომის,
დღეს დუღაბივით
გვეერთებს ერთად!
და რაც ესთქევი ზევით, მეგობრებო,
დარჩეს კვლავ ისე,
სხვა მხრივ მწადია
ეხლა გაეხსნა გულის ნადები,
თუ როგორ უნდა
ავემღეროთ მასის ცხოვრება
და მომავლი
განთიადები.
ჩვენ გვინდა ტვირთი
ახალ ცხოვრების
ერთ მძლავრი დაკვრით
ავსწიოთ ზევით,
და თუ ხან ამ დროს
გვღალატობს ღონე,
და ქადილის წინ
უკან ვიხევით,
გულს ნუ გავიტეხთ
მაინც ძმებო, ძმებო სიყრმისავე,
თუ ამ ტვირთის ქვეშ
იკეტება ფოლადის წელი,
სამაგიეროდ ვინ გამოვა,
რომ სთქვას გაბედვით,
ეს სურვილი რომ
არ არის წრფელი!
როგორ წახდებო იგი საქმე,
რომელღაც ღარიბს,

აძლევს სიცოცხლეს
იმედს გულისას,
და თუ წახდება,
როდის უნდა გაშალოს სხივი
მზემ დიდებულმა
დაჩაგრულისა?
მაგრამ ჰე, ძმებო,
უკეთესნო მეგობართ შორის.
ამხანაგებო წარსულის და
მომავალ დღეთა,
დღეს შრომის ცაზე
ამოსული მზე დიდებული
უკანასკნელი ბრძოლისათვის
თავს გვიყრის ერთად.
და ნუ შეგვკრთებით,
როცა თავზე გვესხმის ხროვებად,
უნიათონი, უმეცარნი
და თავხედები,
ჩვენი ბრძოლის გზა
ნათელია და საპატიო,—
ყველა განცდებით, ბრძოლის ქინით
და იმედებით.
ძმებო სიყრმისავ, უკეთესნო
მეგობართ შორის,
ამხანაგებო, წარსულის და
მომავალ დღეთა,
მედგარ შრომის და
პოეზიის მზე დიდებული
დღეს დულაბივით
გვაერთებს ერთად.
წინაპრებისაც მოვიგონოთ
ხსოვნა კეთილი,
მათ მოიხადეს თავის ვალი
კარგად თუ ავად,
და ჩვენც პატივი ვსცეთ
გულწრფელად მღუმარ აკლდამებს
თუნდ ძველი ყოფის
აღსანიშნავად.

მაშინ თუ ძმებო,
 საუკუნე ას წელს იკრებდა,
 დღეს იგი უკვე
 ათი წელია,
 და ყველა ტვირთის
 ზიდვა ასეთ სწრაფ დინებაში
 რალა თქმა უნდა
 უფრო ძნელია.
 მაგრამ ჩვენს იმედს,
 ნუ შებორკავს სულ მოკლეობა,
 მომავლის ხილვას—
 აჩქარებულ ხმების ბგერანი
 და შორს არ არის იგი წამი,
 როდესაც ყველგან,
 აღვირს აიწყვეტს
 ცეცხლის მერანი.
 ძმებო სიყრმისავ,
 უკეთესნო მეგობართ შორის!
 ამხანაგებო, წარსულის და
 მომავალ დღეთა,
 დღეს შრომის ცაზე
 ამოსული მზე დიდებული
 უკანასკნელი ბრძოლებისთვის
 თავს გვიყრის ერთად.

ფლიზბარ კოლუმოკლავინოვი

რკინის ძმები

IV*)

— ლეჩხუმი ჩვენია!.. გაისმოდა ყოველ ქოხში და სასიხარულო ამბად გადადიოდა სოფლიდან სოფელში.

ყველგან,—ორლობეებში, შარებზე და ბილიკებზე ახმაურდა ხალხი, ყველა ცაგერისაკენ ეშურებოდა, რომ საკუთარი თვალით დაენახათ აჯანყებულთა გამარჯვება, რომ თვითონაც გამარჯვების მონაწილენი გამხდარიყვნენ.

*) დასაწყისი იხ. „პროლეტარული მწერ“. № 9.

— გილოცავ!..

— რას?..

— გამარჯვებას!.. ეხმაურებიან ერთმანეთს გლეხები და დაძაგრულ ხელებს მტკიცედ ართმევენ და დალილ ჩავარდნილ მკერდებს ღრმა სუნთქვით ამოძრავებენ.

ცაგერში კი, იქ სადაც პირველი მოწოდება მთის ანკარა წყაროსავით შესვა ხალხმა, ყველანი ფეხზე დგებოდნენ. აღარათრად მიანდათ საკუთარი კერაც კი თუ მთლიანი კოცონი, მათი გულებით დანთებული ჩაიფერფლებოდა.

— საზღვარას მკერდი კლდე არის და მტკიცეა. ჩვენი მკერდებიც ფოლადისაა. ვერავინ ვერ შემოანგრევს ამ ძლივამოსილ ჯებირს; — ამბობდა სიტყვას მორჩაძე. ის ჩვეული არ იყო გაბმულ ლაპარაკს. მისი სიტყვა ბრძანება იყო, განკარგულება, რომლის აუსრულებლობაც შეუძლებელი იყო. მან სთქვა ეს სიტყვები, მაგრამ ამავე დროს გულში ვიტარა შიგნიდან გამტყდარი ციხის ამბავი და ტანი წინ წამართა, თითქოს თვითფული წინ მდგომის გულში ჩაეშვა და უფრო მძლავრად დაუმატა.

— ვინ გაბედავს ღალატს!.. სიცოცხლეს შემოყავლევთ!.. მუშტით ჰაერი გააპო, თვალებით სივრცე გასჭრა, თვალებით თვალეში ჩასწვდა შეგრივილებს.

— ვინ გაბედავს!.. ვინ!?. აგრავინდა ყველა.

— ვერავინ!.. ვადასწყვიტა ისევ მორჩაძემ.

მეორე ჯგუფში მხოლოდ ჩოჩქოლი იყო. აქ იდგა ბარნაბა. ის უსმენდა შუახნის ტანწვრილ კაცს. მისი სახიდან აშკარად მოსჩანდა მხოლოდ თვალეები, რომელნიც მოუსვენრად მოძრაობდნენ.

— ლაილაშიდან მოვდივარ... მეორეთ წარმოსთქვა მან. ცალი ხელით ჩასკიდებოდა თოფის ლულას, მეორეს უღვაშს არ აშორებდა, წვრილს ვაწყებოდას ბეწვებს იგრებდა.

— მერე?.. გამოეპასუხა ბარნაბა.

— ორასი რაზმელი მზად არის საქმისათვის.

— საიმედონია?..

— მე ხომ მიცნობ, ბარნაბ, როგორც ჩემი მარჯვენა.

— კილეში იქნები შტაბის უფროსად. გამოცხადდი სვანიძესთან და ვადაეცი ჩემგან.

ეს იყო ხეცურიანი—ის შეტრიალდა სვანიძესთან. მათ ერთმანეთი ჯერ არ ენახათ. ახედ-დახედეს გაიზომნენ თვალეებით. შემდეგ ბარნაბას სიტყვა ვადასცა.

— კარგი. დაბანაკდები ქილეშში. ორპირის ხიდებს გუშაგებს მიუჩინ. დაზოგეთ ტყვია. დაიკავეთ კავშირი ჩემთან; — რამდენიმე წამში გადმოულაგა სიტყვები სვანიძემ და პასუხის დაულოდებლივ სხვებისაკენ შეტრიალდა.

— ტყვია-წამალი მოგვეცით. ორასნი ვართ. უფრო ხმა-მალა მიაძახა ხეცურიანმა და რამდენიმე ნაბიჯი წინ წასდგა, რომ როგორმე ეგრძნობინებინა სვანიძისათვის თვისი მოთხოვნა.

— თქვენ უნდა გჭონდეთ. რად ვარგიან მებრძოლებად თუ თითო ვაზნაც არ მოეპოვებათ; განუმეორა ისევე მშრალად და თვალი მოაშორა.

ხეცურიანი მოსცილდა. მას არ ესიამოვნა გაერთიანებული შტაბის უფროსის ასეთი მოპყრობა. ულვაშის ბეწვებს ტუჩებით იკვნეტდა და ბრაზს გულში იკლავდა. გაემართა თავის ორას მებრძოლისაკენ, მოუთმენლად რომ ელოდენ მეთაურს.

— რა ამბავი მოგაქვს?.. შეეკითხენ მის გამოჩენისთანავე.

— კარგი!..

— მაინც როგორი?..

— უნდა ვიბრძოლოთ.

— ტყვია-წამალს გვაძლევენ?..

— გულას მაგიერ თუნდ საკუთარი გულები ჩააწყვეთ ვაზნაში, ოლონდ თოფი ცევი არ იყო; — უპასუხა მან. მცირეოდენი სიჩუმის შემდეგ ისევ დასძინა. ქილეშში მივდივართ. ორპირი უნდა გავამაგროთ.

და ორასი კაცი, რომელიც მოწყურებული მოელოდა ვაზნატყვიას მაინც გულჩათხრობილი დარჩა. თვითეულ მათგანმა დაიწყო დათვლა თუ რამდენი მტერი შეეძლო გაეწვინა.

— მოემზადეთ!.. გასცა ხეცურიანმა განკარგულება და რაზმი შემოფოთდა.

იქ კი, სადაც მორჩაძე ხალხს გამარჯვების სურვილებს უნერგავდა გულში იზრდებოდა დრტვინვა.

იქაც, ბარნაბა, რომ ზომავდა გამოცხადებულ ბიჭებს იშლებოდა წყურვილისა და სიხარულის უცნაური ბგერები.

სადაც სვანიძე იყო, იქაც პირდაპირი. გადამწყვეტი სურვილის ხმები ისმოდა.

— შენ ვისთან გინდა?.. ეკითხებოდა თვითეულს მათგანს სვანიძე.

— მორჩაძესთან. უპასუხებენ ცოცხლად.

— გახსოვდეს, მოწინავე ხაზი იქნება. იქ სადაც პირველი ტყვია გავარდება.

— არაფერია!..

— შენ ვილასთან?..

— მორჩაძესთან!..

— შენ?..

— მორჩაძესთან!..

— მორჩაძესთან!..

— მორჩაძესთან!.. პასუხობდენ თითქმის ყველანი და ალტაცების აღმური სწევავდა მათ სახეს.

და ასე, სვანიძის თვალის წინ გადადიოდა ყმაწვილ-ვაჟობა, რომელიც რაზმებად ყალიბდებოდა და ეძლეოდა ერთ მთლიან სურვილს, — ბრძოლისას და გამარჯვებისას.

მაგრამ მარტო ეს ხომ არ იყო. მარტო ვაჟაკები ხომ არ მოდიოდნენ. ყოველი სოფლის გული და სული აქეთ მოემართებოდა, თვითეული ქოხი მზათ იყო შემოეწირა თავისი უძვირფასესი განძეული.

მოსჩანდა მთის ფერღობზე ცხენები, ძროხები, ხარები, შეჯგუფებული შავ მოძრავ წერტილებად. ეს იყო სოფლის სიმდიდრე, სარჩო-საბადებელი, რომელიც კი მებრძოლებისთვის გაემეტებინათ და თვითონვე მოჰქონდათ, მოუთხოვნელად.

ძლივს თავისუფლად ამოისუთქა სვანიძემ. სამი რაზმი ჩამოაყალიბა. წამოდგა ზეზე, სურდა გადაეხედა ქალებისაკენ, ცხენისწყალისაკენ, თვალი გაეყოლებინა მდინარის დენისათვის გულისა და თვალის დასაშვადებლად. მაგრამ არ სჩანდა ქალა, არც მდინარე, არც ნაპირები. იქ იცოხნიდა საქონელი. იქ ფრუტუნობდნენ ცხენები, კრიჭინებდნენ ურმები უღლების მოხსნის დროს და ყველაფერი ეს ჰფარავდა მიდამოს.

მის წინ კი იდგნენ ქალები, მოხუცები, ბავშვები, მოუთმენლად ელოდნენ გამოლაპარაკებას და ეხლა როდესაც ფეხზე წამოდგა გარს შემოეხვივნენ.

— თქვენ რალას იტყვი?!. შეეკითხა ეს მხნე ვაჟაკი და აწეული წარბებით თვალეები წინ წამართა.

— ლუხვანომ სამი ხარი და ორი ცხენი გამოგზავნა. უპასუხეს მოხუცებმა ერთნანეთის დასწრებით.

— კარგია!..

— დეხვირმა ძროხები და ცხენები.

— დიდი მადლობა.

— ჩვენმა სოფელმა ოცი ბათმანი სიმინდი და კვერცხები. გამოელაპარაკნენ თორმეტი წლის ბავშვები. ჩვენ თვითონ მოვაგროვეთ სოფელში, ხომ მიიღებთ?..

— როგორ არა, ყოჩაღათ ბიჭებო!.. ალერსიანად უთხრა ეს
ორი სიტყვა და ორთავ ხელი მხრებზე დაადო, თვალეში ჩააშტერდა.
დიდხანს უტკერდა დაეინებით პატარა სახეებს, გონებაში კი
ერთი ფიქრი უტრიალებდა: „რა გმირები იქნებით, როცა გაიზრდე-
ბით, რა გმირები“!..

იესებოდა ცაგერი საქონლით, ცხენებით, მებრძოლთა საგზა-
ლით და იმ მთლიან სურვილით, რომელსაც გამარჯვება ერქვა.

და დღე კი იხრებოდა მზესთან ერთად, ის იძირებოდა ახლად
შეფოთლილ ტყეებსა და ოდნავ ამწვანებული მთების იქით.

ათასმა სახემ გადიარა სევანიძის თვალწინ, ათასი სიტყვა მო-
ისმინა მან და ყველა ეს წააგავდა ერთმანეთს სიმტკიცითა და
სიძლიერით.

ბოლოს სევანიძემ დალილობით მოლუშული სახე გამართა.
ღრმა ამოსუნთქვა ამოჰყვა მის მკერდს, მაგრამ მაინც დაუღლეღი
ხმით დაიძახა!..

— მორჩაძე!..

— აქა ვარ.

— გადაითვალეთ ხუთმეტი ცხენი. სამი დღის საგზალი ზგორ-
მალალაზე გაემართე. ას ბიჭს ათასის წინააღმდეგ გაძღვე.

გესმის?!

— მესმის!.. ერთმა ათი უნდა იმსხვერპლოს.

— დიახ. კიდეც რამე გინდა?..

— ბარნაბა მინდა გვედში ვიყოლიო.

— წაიყვანე. კიდევ?!.

— მე მივდივარ?!

და წუთის შემდეგ ასი მებრძოლი გადასინჯა. ალტაცებით
მიეგებენ საყვარელ მეთაურს და თვითეულ მათგანმა ამ სიყვარულის
გამოსახატავად წინ გადმოხარა თვისი იარაღი, რომ ეჩვენებინათ
მორჩაძესთვის თავისი ძლიერება.

— კენჭაძე!.. შენ კიდევ ზვამლისკენ წახვალ. კლდის ერთი ნა-
ტეხიც არ მისცე უსისხლოდ. აირჩიე ათი ცხენი; — უბრძანა მანვე
ახალ რაზმის უფროსს და გადასძახა ყველას.

— მოემზადეთ!..

რამდენიმე საათის შემდეგ ცხენისწყლამდე გადაკიმულ მოე-
დანზე ჩამომწკრივდნენ აჯანყებულნი. რაზმის უფროსები ცხენებზე
ისხდნენ და თავს დასტრიალებდნენ თავიანთ მეომრებს. მათ ზურგში
სანოვაგით დატვირთული ცხენები და ხარები ურმებით გამგზავრე-

ბის მოლოდინში მოუსვენარად ფრუტუნობდენ და სტკეპნიდენ ატალახებულ ნიადაგს.

განვლო კიდეც საათმა და რაზმები დაიძრენ. ის გადაიჭიმა თვალუწვდენელ სიგრძეთ და მტერის კორიანტელი ააყენა ჰაერში. ყაბალახების ქნევით, ვაშას ძახილით და დამშვიდობების გრძნობიერი ბგერებით აცილებდენ მათ ქალები, ბავშვები, მოხუცები.

ზურგში მიჰყვებოდათ ცხენები, ურმები და ამ ურმების კრიალში იძირებოდა დღევ და განშორების წუთებში განცდილი გრძნობებიც.

VI.

დაღლილ-დაქანცულმა რაზმმა გორმალალას უქანასკნელ ბჭეზე შესდგა ფეხი და ოდნავ ამწვანებულ ზედაპირზე გაიშალა.

გორმალალას წვერი თითქოს ცას ებჯინებოდა და ისინი ფიქრობდენ რომ უახლოვდებოდენ ღრუბლიან კამარას, მაგრამ ცა ისევ შორს იყო, მიუწდომი იყო ცა.

დიღხანს უძრავად იწვევ. ხმის ამოღებაც არ შეეძლოთ. მაგრამ საკმარისი იყო მორჩაძის მხოლოდ ხმაც კი, რომ მებრძოლებში ძლიერება ჩასხმულიყო.

— შეარჩიეთ საომარი ადგილები და შემდეგ დაისვენეთ; — გაცა განკარგულება მორჩაძემ და გადაჰხედა შორეულ სივრცეს, დილის ბურუსში რომ გახვეულიყო. მის თვალწინ გადაიშალა რიონი, მთები, მთებზე სოფლები და შორს კიდეც, როგორც პატარა, ტბა, ლურჯი ზედაპირი შავი ზღვის.

უკვე დაბანაკდენ. დასვენებას მიეცენ. მყუდროებაში ჩაიძირენ. სოფლის, ცხოველების და შრომის ყრიაბული აქედან შორს იყო. თვითთელი მათგანი მოლოდინად გადაიქცა. როგორც მძიმე ლოდი ისე აწვებოდა მყუდროება მათ სიცხოველეს მოწყურებულ გულებს და სურდათ, რაც შეიძლება მალე დარღვეულიყო ის. მღუმარება გულს უწყლულედა და ჰაერიც რომ აზუზუნებდა ყურებს უცნაურ წარმოდგენებს შლიდა მათ გონებაში.

— ნეტავი თოფი გავარდეს, ფიქრობდა თვითთელი მათგანი და დარწმუნებული იყვნენ, რომ ცხელ გულას შეეძლო აემხურვალებინა მათი ამხედრებული სული.

თვალეზამღვრელი იცქირებოდა ბარნაბა. ის თავს დასტრიალებდა მორჩაძეს და ელოდა ახალ განკარგულებას. თვითონ კი უძლურებას გრძნობდა. არაფრის მოგონება არ შეეძლო. მებრძოლებიც გარს შემოხვეოდენ და ეკითხებოდენ.

— ბარნაბავ, ძილი შეიძლება?..

— ბარნაბავ, ბუჩქებისაგან კარვებს ავაგებთ.

ის კი სდუმდა. უძრავი იყო მისი სახის ყოველი ნაკვეთი. ხმაურმა იმატა. შეკითხვები გამრავლდა.

— რაო?! გამოერკვა ბარნაბა. გაიხედა მთებში ჩამჯდარ ცისაკენ. ფითრდებოდა ლაქვარდის ფირფიტა. იძირებოდა ბინდში.

— რა დროს ძილია?.. მისმინეთ. შესწორდა ტანში. თითქოს გონების მივარდნილ კუნჭულში რალაცა სხივი აღმოაჩინა.

— მოწინავე ხაზზე თორმეტი გუშავი. თვითვეული მათგანი დაემსგავსოს კლდის ნატეხს. ექვსი კაცი ზურგში კავშირისათვის. დანარჩენებმა საომარი ადგილები მონახონ.

ყველანი თვლებში შესჩერებოდნენ. ისინი კიდევ ელოდნენ რამეს.

— კიდევ რამე გინდათ. დაუმატა ბარნაბამ და დანაოკებულ შუბლზე ხელი გადაისვა. გადაიწმინდა ოფლის წვეთები.

— ვასრულებთ. გაისმა ჯგუფური პასუხი და სხვადასხვა მხარეს მიმოიფანტნენ. მათში სიმბნე ჩაისხა.

მორჩაძე ზეზე წამოდგა. ვიდრე ბარნაბა ლაპარაკობდა ის ჩუმად უსმენდა. ბოლოს გულში გაიტარა „სწორეა“ და მთის კიდურს მიუახლოვდა. ჩაიხედა მთის ძირში, სადაც ოსეთის სამხედრო გზა მიიკლავებოდა.

დიდხანს უცქერდა. დიდხანს ფიქრობდა. დიდხანს უღრღნიდა გულს რალაც აზრი, რალაცა სევდა. უცბად შარაზე გამოჩნდა უამრავი ხიშტი. ქუთაისიდან გამოსული დამსჯელი რაზმი მოემართებოდა გორმალლასკენ, რომ ეს ურყევი სიმაგრე დაეჭირათ. მაგრამ უკვე გვიან იყო. უბრძოლველად ზედ ფეხს ვერ შეადგამდნენ.

გადიოდა დრო. მორჩაძე ადგილიდან არ იძროდა. ხედავს ის პატარა ადამიანები, როგორ მოემართებიან მთისკენ.

შენიშნეს სხვებმაც. აღელვებულნი მისცვივდნენ მეთაურს. ის კი ხელისჩაქნევით უპასუხებდა.

გადის წუთები, საათი. ისანი უკვე სულ ახლო არიან. სადაც არის პირველ ნაბიჯებს ასდგავენ აღმართზე და მერე... მერე გადივლიან მთას.

ფიქრობს მორჩაძე. რა ჰქნას მორჩაძემ. ასტეხოს სროლა, გაუგზავნოს ცხელი ტყვიები. რამდენიმე წუთში გაამეფოს ქვევით ცეცხლი და სიკვდილი?.. რათა?.. ისინიც ხომ, რომ მოდიან აქეთ ჩვენი ძმები არიან. ჯარისკაცები, რომელნიც იძულებულნი არიან იბრძოლონ სხვისთვის, იმიტომ რომ მოტყუილებულნი არიან, იმიტომ, რომ

თვითონ არა აქვთ საკმარისი სიმბნე რომ საკუთარ გულსთქმას გზა მისცენ.

იქნებ შეიძლება მათი უკან დაბრუნება. გაიფიქრა მან და ბრძანა.

— ბარნაბ, აბა სამჯერ გაისროლე. გააგებინე რომ აქა ვართ. ეს უნდოდა ბარნაბას. შეინძრა. შეშფოთდა. დაუმიზნა ცას, ღრუბელს, მთვარეს. გავარდა სამი ტყვია და ტყვიებმა დასჭრეს სივრცეც, სიმშვიდეც, მოწყენილობაც.

ძირს კი ჯარისკაცები წერტილებივით შეაჩერდნ ზოგი ბუნქს, ზოგი მოგლეჯილ ლოდინს, ზოგი კიდევ ბილიკოვან გზებს.

ეს იყო რაჰოდენნიმე წუთით. შემდეგ ისევ ამოძრავდნ, ისევ წინ წამოვიდნ.

— აჰა, არ დრკებით!.. ხმა მალლა წარმოსთქვა მორჩაძემ და რაჰოდენნიმე ნაბიჯი უკან გადმოსდგა.

— პირველმა ათეულმა სამ-სამი გულა!.. ათეული მოემზადა. არა, არ ვარგა დაუმატა მანვე. დაყარეთ თოფები.

ძირს-კი ჭიანჭველებივით მოფუსფუსებდნ ადამიანები და ძვრებოდნ კლდეებზე, ამოდრიოდნ მთაზე.

— დააგორეთ ქვები. მოისმა ისევე მორჩაძეს ხმა.

და მყის მალალი მთის მწვერვალადან სეტყვასავით დაემშვა კლდის ნატეხები, დაგორებული ლოდინები გზაში გლეჯდა ბუნქებს, თხრიდა მიწას, საზარელი მზუილითა და ხმაურით ეცემოდა ძირს, იქ სადაც მტკივნეულმა ღრიანცვლმა დაჭფარა მიდამო.

ის პატარა ადამიანები ცოცდებოდნ კლდეებზე და ყოველ ათეულ ნაბიჯზე წებოდნ, ეფარებოდნ კლდის ნატეხებს სიცოცხლისათვის, ემალებოდნ სიკვდილს.

— კორა 12. ხშირი ცეცხლი. იწყე. გაჰკიოდა აბზენვარებულ ეპოლეტებში გამოწყობილი მათი მეთაური და მოუსვენრად იქნევდა ხელებს. თვითონ სამშვიდობო ადგილზე იყო. ქვები მას არ აღწევდა. განკარგულება განკარგულებას მოსდევდა, მათაც კვამლში გაახვიეს თოფის ლულები.

ამავე დროს შორიდან უზარმაზარი ტუჩებით გადმოიხედა ქვემეხებმა. ქვემეხები ამოძრავდნ და გვრგვინვით და ქშენით გადმოანთხიეს კვამლი და კვამლთან ერთად ცეცხლოვნი ნიაღვარი. მაგრამ რა გაუძლებდა მიუდგომელ სიმაგრეს. სიცოცხლის გადარჩენისათვის, სინათლე რომ არ ჩაჰქრობოდათ თვალეში და რომ ესუნთქათ ეს მოშხამული ჰაერი, ყველამ უკანასკნელ ერთამდე იბრუნა ზურგი.

— თქვე მამაძაღლებო, თქვე მხდალებო, არცხენთ სამშობლოს,
თქვენი დედა...

ილანძღებოდა მეთაური. პირიდან ჭაფი გადმოსდიოდა. აზრებოდა ნერწყვი ტუჩებზე.

ჯარისკაცები კი არეულნი, აშლილნი დაეშვენ უკან, მირბოდენ სამშვიდობოსკენ.

ეცემოდა ყუმბარები მთებზე. სკდებოდა ყუმბარები სალი კლდის ზედაპირზე და დიდხანს, დიდხანს გუგუნებდენ მთები. დიდხანს ისმოდა საზარელი ღრიანცელი.

ჩამოწვა სიბნელე. გადარჩა ასეული სიცოცხლე. მთის ძირში კი იწვენ დაჭრილნი, დახოცილნი. დიოდათ სისხლი, სისხლი ღებავდა მიწას, ბალახებს, ადამიანებს.

მიწყნარდა გარემო. დასცქეროდა მორჩაძე მალლიდან და სიბნელეში ძლივს არჩევდა აშლილ ჯარს, დამარცხებულ, უკან მიმავალ ჯარს.

ეს იყო პირველი გამარჯვება, პირველი მწარე სიხარული.

დალამდა. მიიძინა გარემომ. მთის ცივმა ჰავამ დაზარა ადამიანთა სხეული. მიწვენენ მიწაზე ნაბდებში, მთელი სხეულით გაეხვიენ ძველ, გახუნებულ მახარებში და პირის ორთქლით ითბობდენ გაციებულ სხეულს.

ყველას ეძინა. მხოლოდ გუშაგები ჩასაფრებიან კლდის კიღურებში და ნახევრად მძინარე თვალებით გასცქერიან რიონის ჭალებს.

არ ეძინა მორჩაძეს. ფრთხილი ნაბიჯით გაუარა მძინარე მებრძოლებს და შემდეგ გადაჰხედა იმ მთებს, იმ კლდეებს, იმ ტყეებს, რომელიც გორმალალას შემოჰხვეოდა.

რა გვინდა აქ?.. რა?.. ფიქრობდა ის. მისი თვალები მიწას ჩააშტერდა. მოილუნა ზურგში როგორც ძალმიხდილი, მისუსტებული. ეს ადამიანები ცივ მიწაზე რომ წვანან, რათ უნდა იყვნენ აქ, რათა?.. წარმოუდგა თვალწინ ქოხები, ქვარტლით და ნესტით გაეღენთილი. წარმოუდგა სოფლები, მშვიერი სოფლები. ისინი ჩაჰკერიან მიწას. ეს მათია, მისთვის იბრძვიან, მიწისთვის. მაშ რამ წამოიყვანა ესენი აქ, თუ არა ტანჯვამ და უბედურებამ!?

მუქდებოდა ღამე. შავი ღრუბლები მალავდა მთვარეს, ვარსკვლავებს. იშლებოდა აუტანელი სიმძიმის მწუხრი.

ვილაცის სუბუქი ფეხის ხმა გაისმა მორჩაძის მახლობლად. მას უახლოვდებოდა პატარა ლანდი ფრთხილი, გამოზომილი ნაბიჯებით.

ვილაცამ ლანდს რომ ემსგავსებოდა მხარზე ხელი დაადო უძრავად მდგომს და როგორც მძინარე ნადირი ისე შეაძრწუნა.

— ვინა ხარ?!. წამოიძახა დახუთული ხმით და მაჯაში ხელი სტაცა.

— დამშვიდდი. ბარნაბა ვარ. საუბარი მინდა შენთან. ჩურჩულთ უპასუხა მან.

მორჩაძე დაწყნარდა. ისევ დუმილს მიეცა.

— ამხანაგო მორჩაძე!.. განაგრძო ისევ ბარნაბამ. დარდი და ფიქრი ჩამომაწვა გულზე. ვერ დავიძინე. მე მინდა გავიგო როდემდის უნდა ვიყოთ აქ.

— თბილი საწოლი მოგენატრა. ამ ხრიოკ მთაზე ვერ იძინებ.

— არა, ამხანაგო მორჩაძე, ხომ იცი მამა მყავს მოხუცი. და სულ ახალგაზრდა ცოლი. ისედაც გავერანებულა ჩემი ოჯახი. წლის სარჩო არა გვაქვს. მშვიგრები იქნებიან ყველანი. სთქვა ესეც და თვალწინ წარმოიდგინა მოხუცი ვიგა, ხელში კომპლით და მშფოთვარე სახით.

— ბარნაბ, რას ამბობ?.. აბა უფრო კარგად დაფიქრდი. ფიქრის შემდეგაც მაგას იტყვი?..

დუმილი ჩამოვარდა მათ შორის. ჩაფიქრდა ბარნაბა. მას უნდოდა გამოერკვია სიმხდალე ალაპარაკებდა მას თუ მეტისმეტი გონიერება.

— ეს მაინც მითხარი, ამხანაგო მორჩაძე, როდემდის უნდა ვიდგეთ აქ და ჩვენი გამარჯვების შედეგი რა უნდა იყოს. მარტო ლეჩხუმის ჩვენ ხელთ ყოფნა რას გვარგებს.

— რადგან საქუთარ თაეში ექვი გეპარება გეუბნები, რომ მხოლოდ ლეჩხუმზე არა ვფიქრობთ ჩვენ. საშა უნდა ვადმოვიდეს კავკაიდან. მას კარგა დიდი რაზმი ჰყავს, სულ რჩეული ბოლშევიკები არიან. მოგვეველეება იარაღით, ტყვიაწამლით, ქუთაისისაკენ გავალთ. გზაში შემოვიერთებთ აჯანყებულ გლეხებს და მთელ საქართველოს მოვედებით.

— საშა უნდა მოვიდეს?... ალტაცებით წარმოსთქვა ბარნაბამ. გაუგონია მასზე მრავალი გმირული ამბავი და ასეთი ძლიერი ადამიანის დამხმარედ ყოლამ გული გაუმაგრა.

— გარდა ამისა რამდენი ამხანაგი გყავს ტფილისში, ქუთაისში მთელ საქართველოში, რომელნიც მუშაობენ მშრომელთა გამოსაფხიზლებლად, დღეს თუ ხვალ ხელისუფლება მუშებს და გლეხებს ექნებათ.

ბარნაბას გულმა ინათა. მან არ იცოდა რომ მათი გამარჯვება ლეჩხუმის გარეთაც უნდა გასულიყო. უცბად შეეცვალა აზრი. გაუნათდა გონება, სახე.

წველიადიც ნელი-ნელ იფანტებოდა და შავ ღრუბლებს მიჰყვებოდა ლამის სიბნელე.

კონცხებივით ჩამოლაგებულ მთებზე გადაშლილიყო ნისლი და ცაში შემოპარული სინათლე ნაცრისფრად თრთოდა.

აქა-იქ შეინძრენ მეომრები. ზოგმა თავი ამოჰყო მაზარიდან და ირგვლივ უაზროდ დაიწყო ცქერა, ზოგმა ისევ თოფი მოიმარჯვა და ტანსაცმელი შეისწორა, ზოგი კიდევ ფეხზე წამოდგა.

გათენდა.

მორჩაძემ და ბარნაბამ საუბარი შესწყვიტეს. ისინი თვალს ადევნებდნენ მათ წინ მწოლარე მეომრებს თანდათანობით რომ იღვიძებდნენ.

ჩააცქერდნენ სივრცეში თითო წერტილს. დიდხანს უცქერდნენ. თანდათანობით იფანტებოდა ბურუსი და მორჩაძის თვალის წინაც თანდათანობით აშრიალდა თერთი ბაირალი.

თეთრი, მოზრდილი ბაირალი ჩაშავებული ქოხის წინ შრიალებდა უწყინარად და მშვიდობას ჰპირდებოდა აჯანყებულთა რაზმს.

— ხედავ?!. გაიშვირა თითო ბაირალისკენ.

— რას?.. შეეკითხა ბარნაბა.

— თეთრი ბაირალი.

დიდხანს დაეინებით უცქერდა.

— დავინახე... რას ნიშნავს?..

— მოლაპარაკება ენდომებათ. ალბათ მოსატყუებლად. იცი, ბარნაბ, ვიდრე საშა ლეჩხუმში გადმოვიდოდეს თავი უნდა შევიმავროთ ამ საზღვრებზე, მერე იერიშზე თვითონვე გადავალთ.

ვერ მიხვდა ბარნაბა, რისთვის სთქვა ეს.

— მოლაპარაკება რომ მოისურვონ უნდა დავეთანხმოთ, რომ დრო გავაგრძელოთ.

დაუმატა ისევ მორჩაძემ, რომ უფრო აშკარა ყოფილიყო მისი აზრი.

— სამი კაცი გავგზავნოთ. მოელაპარაკონ.

ერთი წამით გაიფიქრა მორჩაძემ ბარნაბას გავგზავნა, მაგრამ ფიქრი არ განაგრძო. მისი გულგატეხილი ლაპარაკი ლამით ამის უფლებას არ აძლევდა, სისულელეზე დაიყოლიებენ. გადასწყვიტა გულშივე და ხმამაღლა დაუმატა:

— მე თვითონ მივდივარ...

ფიქრობდნენ შეეჩერებინათ საყვარელი მეთაური, მაგრამ მორჩაძის სურვილის წინ ვერაფერ ვერ გაჩერდებოდა.

წამოდგა ზეზე. ტანში გაიმართა ტანდაბალი, მაგრამ მხნე ვიქ-
კაცი. წელზე მაუზური ვაისინჯა, ჯიბეში ნაგანი. ტყვიები თავის
ადგილას იყო. ერთხელ კი გადააჭხედა თავის ხალხს და თავქვეზე
დაეშვა.

მირბის დაღმართზე. გვერდს უზვევს ბილიკებს, გზებს. რაც
შეიძლება მალე სურს მივიდეს. საკუთარი თვალით უნდა დაინახოს
მტრის ჯარები. მგლის მუხლი აქვს მორჩაძეს, რა დაღლის მას. მო-
კლე ხანში მოსკრა მანძილი და უკვე მთის ძირში მოექცა. გვერდში
გაუარა დახოცილთა გვამებს. ცდილობდა არ შეეხედა, მაგრამ თვალს
იტაცებდა ეს საზარელი სანახაობა. გაიარა ეს ადგილიც. კაცივით
გული ააფოლადა და ნაბიჯებს სიმტკიცე მოუმატა.

აი სულ ახლოა თეთრი ბაირალი. რამდენიმე ასეული ნაბიჯიც
და მივა ქობთან, მივა მოსისხლე მტრებთან.

— შესდექი!..შესძახა უცბათ გუშაგმა და თოფი დაუმიზნა.

მორჩაძე შეჩერდა.

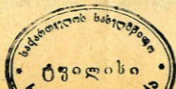
— იარალი მოიხსენ და ისე მობრძანდი;—დაუმატა ისევე გუ-
შაგმა და თოფის ლულა შუბლთან გაუსწორა.

— გადაეცი მოწავ, შენს ბატონებს, რომ მორჩაძე ვარ თავი-
სუფალ მშრომელი ხალხისაგან გამოგზავნილი, ნახვა მინდა მათი.

„მონავ, ბატონებს“—როგორც შხამიანი ისრები ისე მოხვდა
გულში ეს სიტყვები. ნუ თუ მართლა მონა ვარ. წარმოსთქვა მხო-
ლოდ ჩურჩულით და დაიხედა საკუთარ თავზე, ტანზე, თვალმა დაა-
ნახვა რომ იარალში ჩასხმული ჯარისკაცი იყო, მაგრამ გულმა სულ
სხვა უთხრა. ვისთვის იბრძოდა, ვის წინააღმდეგ, მისი მკლავები
ჩვეული იყო რკინებთან შრომას, ღვედებთან და ბორბლებთან, იქ
სადაც ჰქმნიან, აკეთებენ, აშენებენ, ეხლაკი მოწოდებული იყო მო-
სასპობად, დასანგრევად. გაწითლდა, თვალები აუჭკრელდა. ერთის
მაგიერ თავისუფალი ხალხის ათს წარმომადგენელს ხედავდა. კარგა
ხანს ხმას ვერ იღებდა. მარჯვენა ფეხის თითებზე ძირს დაშვებულ
თოფს ატრიალებდა და თვალების წინ უგორავდა მისი ქარხნის ბორ-
ბლები, ღვედები, მანქანები, მერე მისი ცოლშვილი გამხდარი, გა-
ყვითლებული, დიდთვალემა ბავში სველი ქადის ნატეხით ხელში და
მოტიტინე:

— მამა, დღეს ჩვენ მშივრები არა ვართ. თითო გირვანქა ქა-
დი დაგვირიგეს ფურნეში.

და ეს ბავში, მისი დიდთვალემა ბავში, კმაყოფილია ქადის
ნატეხით. მამა კი ხედავს, მამა გრძნობს, რომ გამხდარია, გაყვით-
ლებული, შეციებული.

— კიდეც რამდენ ხანს გინდა გამაჩერო. მიაძახა ისევ მორჩა-
ძემ და გუშაგს მიუახლოვდა. გუშაგს ხელში თოფი აღარ ეკავა. ძირს
დავარდნოდა, თვითონ კი მიყრდნობოდა კედელს და ათს ერთნაირი
სახის ადამიანს შესცქეროდა თვალამღვრეული.

მორჩაძემ თოფი აიღო. მხარზე ხელი დაადო გამოარკვია და
იარალი მიაწოდა.

— ჩემს რაზმში რომ იყო, იარაღს ჩამოგართმევდი, საქმელს
გაზიდვინებდი მეომრებისთვის. ვაჟკაცურად დადექი, ამაყად დამა-
ცქერდი თორემ დაგზვრეტავენ. წელში გასწორდი... უთხრა მორჩა-
ძემ და ისევ მოშორდა.

გუშაგმა სასტვენნი დაუკრა და რამდენიმე წამში ქოხის კარი
გაიღო, თავი გამოჰყო ახალგაზრდა ოფიცერმა.

— რაშია საქმე?.. მკვახედ დაიძახა მან.

— თეთრმა ბაირალმა მომიწოდა მოვსულიყავი თქვენთან. გა-
მოეხმაურა მორჩაძე.

ქოხის კარებს გამოსცდა აფიცერი. რამდენიმე ნაბიჯით წინ წას
მოვიდა. ჯერ კიდეც გადაუწყვეტელი ჰქონდა როგორ მოქცეულიყო.
მერე უცბად შეტრიალდა, შევიდა ქოხში და რამდენიმე წუთის შემ-
დეგ მასვე გამოჰყვა სამი სხვა, მასავით გამოწყობილი.

— მე ვარ მორჩაძე. თხუთმეტი კაცი კლდის მოსახვევში მიც-
დის. გაქვთ თუ არა ჩვენთან საქმე. მოახლოვებისთანავე შეეკითხა
მორჩაძე და მარჯვენა ხელი მაზარის საყელოზე ჩამოიკიდა.

— მორჩაძე!.. განიმეორა ყველამ გულში. ისინი იცნობდნენ მორ-
ჩაძეს. გაეგონათ ეს გვარი, ერთი წამით გული ამოეთხარათ, დადუმ-
დნენ. მცირე ხნის შემდეგ თითქოს გამოერკვენ. ქუსლი ქუსლს შე-
მოჰჭკრეს და საგამარჯობოთ ხელი ჩამოართვეს.

— წამოდი შტაბში. წარმოსთქვა მოთეთრწვერო აფიცერმა და
წინ წარუძღვა.

ვერავენ ვერ ბედავდა იარაღის ჩამორთმევაზე სიტყვა მაინც
ეთქვა. მღუშარეთ უცქერდნენ მის მაუზერს და მოჯადოებულნი თვალს
ვერ აშორებდნენ.

შევიდნენ ქოხში. სტიროდა ქოხი გამურული კედლებით და
ჭერსა კედლებს შორის ხავსმოდებული ადგილებით. აქა-იქ ეგდო
მტვრიანი ჩექმები, ლაფში ამოსვრილი მაზარები და რევოლვერების
ბუდეები. ფეხის მძიმე სუნს მოეწამლა ჰაერი. ოთახის კუთხეში იწვა
ახალგაზრდა უღვაშებაწყებილი ყმაწვილი. ბინტით შეხვეული შუბ-
ლის ძირიდან ანთებული თვალები გადმოანათა წინ უცხო კაცის შე-
მოსვლაზე და ყურები ცქვიტა. ოთახის მარჯვენა კედელთან იდგა

მაგიდა დატვირთული სხვადასხვა ქალღმერთით და ქართველით, შესვლისთანავე ერთმა მათგანმა მიაღაგა უწყსრიგოდ დაყრილი ქალღმერთები და იქვე სამფეხაზე ჩამოჯდა. ყველანი მაგიდას შემოუსხდნენ. კარგა ხანს ჩუმად ისხდნენ. ბოლოს ერთმა მათგანმა სიჩუმე დაარღვია. შემუშტული ხელები მაგიდაზე თვალწინ დაიწყო და ორივე მუშტის ამოძრავებით ალაპარაკდა.

— ჩვენი სურვილია ლეჩხუმი დავამშვიდოთ. არ გვინდა სისხლის დაღვრა. ყველაფერს გაპატიებთ თუ იარაღს ჩავვაბარებთ და წინააღმდეგობას თავს მიანებებთ.

ულვაშებში ჩაეცინა მორჩაძეს. ქუდი მოიხადა, მაგიდაზე დასდო, მლიმარემ გულშევიდათ ყველას თვალი გადაავლო და წყნარად მაგრამ დარკინული ხმით წარმოსთქვა.

— ეგ შეუძლებელია. ეგ მშრომელი გლეხების ღალატია. მე რომ მაგის თანხმობა მოგვცეთ, მისვლისთანავე ტყუიას მომახლიან. ეს უნდა ჰკითხოთ ყველა მათ, ვინც იმ მთებში ბინადრობს და ვინც იარაღის ქვეშა სდგას. მე ვფიქრობდი უფრო სხვა წინადადებით მოხვიდოდით. თქვენი ბატონობა რომ გვდომებოდა არც აჯანყდებოდა ლეჩხუმი. სიტყვის დამთავრებისას ისევ გადაავლო თვალი მაგიდასთან მსხდომთ და მერე ერთ ქალღმერთს ფურცელს გაუშტერა თვალი. შეიძლებოდა თუ არა მისი წაკითხვა ვერ გადაეწყვიტა მორჩაძეს. ყველა მიაკეჭრდა მას და მიხედნენ რომ ლამობდა მაგიდაზე მდებარე ფურცლის წაკითხვას. მის პირდაპირ მჯდომის ხელი გამოცურდა და თვალების წინ გადაუშალა ნაბეჭდი ფურცელი.

— თუ გსურთ წაკითხეთ. თავაზიანათ მიმართა იმავე ხელის პატრონმა და თვალები სახეზე დაასო, რომ ამოეკითხა მისი შინაგანი განცდა.

ბრძანება № 6 გადირბინა მორჩაძემ სტრიქონებზე თვალებით.

„რევოლიუციისა და სამშობლოს მოღალატენი ძირს უთხრიან ქვეყნის კეთილდღეობას“. შეჩერდა ერთი წამით მისი მზერა და გონება დაეტვირთა ამ ორი მცნებით: „რევოლიუციისა და სამშობლოს“. ჩაფიქრდა მორჩაძე. მორჩაძე ფიქრობდა იმ ხალხზე, რომელნიც სათავეში იდგნენ და რევოლიუციას ჰღალატობდნენ სამშობლოსათვის და სამშობლოს ჰღალატობდნენ, რევოლიუციის ღალატით.

ეს ტანდაბალი ჩასხმული კაცი, ეს გულმტკიცე ადამიანი შეძრწუნდა. დაენაოჭა სახე. დასტაცა ხელი ქალღმერთს ფურცელს, დასჭმუჭნა და ფეხთით დაიგდო. წამოდგა ზეზე სწორი, პირდაპირი. აპყვნენ სხეებიც და უსიტყვოთ შესცქეროდნენ.

— მაშ ასე... მე ლაპარაკი აღარ შემიძლია. მე შევეცდები რამდენიმე თქვენგანი გადავიყვანო ლეჩხუმში და დავანახვო მათი ერთსულოვნება. ძლივს წარმოსთქვა ეს მორჩაძემ. ხელში დაკავებულ ქუდს უაზროდ სრესდა და შესცქეროდა ყველას, თუმცა არავის არა ხედავდა.

— ჩვენ მოვალთ თქვენთან. უპასუხა თეთრწვერამ და რამდენჯერმე ცალი ხალი ჩამოისვა ქოხტად შეკრუტილ წვერებზე, თვალები კი გადაავლო ამხანაგებს, ღიმილი გაიკრთო სახეზე, მისთვის ჩვეული ღიმილი.

მორჩაძემ მარჯვენა ხელი მაუზერზე დაიღო, ერთხელ კიდევ მიმოავლო თვალი ყველას და მძიმე ნაბიჯები გადადგა. გავიდა გარეთ. ზურგში გაჰყვენ ყველანი. თვალყურს ადევნებდნენ მის ყოველ მოძრაობას, ყოველ ნაბიჯს.

საწოლში თავშეკრული ყმაწვილი წამოიწია. აწითლებული თვალები ნალევრდლებივით აატრიალა და ჩამწრალი სიბრაზით დაიძახა:

— უუხ, ეგ იყო!! მაგისი... ხმის ჩახრინწვით წარმოსთქვა და დაძარღვეული მუშტები კანკალითა და ცაბცაბით გულთან მიიტანა.

ეს იყო ახალგაზრდა აფიცერი ახელედიანი! სულ ერთი კვირაა რაც ეპოლეტები უთავაზეს, მან ლეჩხუმის ყოველი კუთხე კარგათ იცის რადგან, თვითონაც ლეჩხუმელია. თუმცა პირველი ბრძოლა მარცხით დაუმთავრდა. ეს ის იყო, ჯარისკაცები რომ გადაჰყავდა მთაზე. შუბლში ქვა მოხვდა.

(შემდეგი იქნება)

56. ნაროუზვილი

ყოფა-ცხოვრება საბჭოთა სოფელში

ივანეს ცხოვრება

მალღობებს მოსდევს საყანე ველი,
ველს თენშარა და შარას მდინარე,
მდინარის პირას მუხა დგას ძველი—
ზღაპრებითა და წლებით მდიდარი;
მუხის წინაშე ეზოა ვრცელი—
მალალ მესრებით შემოზღუდული,
ეზოში დადის ველური მცველი
ძალი და კბენა იცის ქურდული;

როცა მზე ჩაეა ამ ეზოშიაც
ქობზე დადგება კვამლის გოროთი—
სალამოისას მოვა პატრონი
ძალზე ველური, ძალზე ბოროტი.

2

მისი სახელი არის ივანე,
მოდის ღვარძლიან სულის ობობა,
შედის წისქვილში გულამაყი და
წელ გამართული გლეხი—ბობოლა.
გლეხები თვითონ გაიძახიან
ივანე არის სისხლის მდომელი
ივანე ჩვენი სოფლის ძალღია—
პირცბიერი და დაუნდობელი
ივანე არის ხმა ჩაწყვეტილი
თემმა ღირსება მაგას ახადა
გულღვარძლიანი გახდა და მიტომ
ვახრობთ სასოფლო გადასახადით.

3

ერთხელ მდინარე აღიდებულ
გაცდა მომდევნო ნაპირ საფარებს,
მაღალ ჯებირით გამაგრებული
მოსპო წისქვილის არხის სათავე.
მოსპო სტიქიამ მღვრიე ხელებით
ხის საცალფეხო ხიდე-ბოგირი,
ნაპირ-ნაპირას ყანის ველები
მოზიდულ ქვებით იყო მოყრილი.
—ასეა, წისქვილს კიდევ გავაღებთ
სტიქიას კიდევ გადავეყრებით,
რაც იყო, იყო—ნურას ვინაღლებთ—
ასე ამბობდენ მაშინ გლეხები.

4

დილით მოვიდნენ მზის ამოსვლამდე—
ბობოლა გლეხზე ვინ რას იტყვისო,
ყველამ ერთი თქვა:—ერთი კაცია
ამხანაგობას მუხლებს გვიკრისო.
შეკრეს პირი და უთხრეს ივანეს:
წისქვილი ყველამ ერთად ვაგეოო—

შენ მოისურვე მთლად რომ გეუფლა
და რიგებიდან გამოგადეთო...
ივანემ სინჯა მთელი ძალ-ლონე
იწყო ღრიალი და ახმაურდა—
მაგრამ ვინ იყო მისი გამგონე;
ვინ უშველიდა მას რა თქმა უნდა.

5

ბოლოს შან სიტყვა სთქვა გულ-მწუხარით:
ვისაც ენაზე „ჩვენ“ უკერია—
დავსწყევლოთ, ყველა მათი მომხრენი
იყონ უცეცხლო და უკერიო.
ვინ გაგვიშავა ჩემობის დღენი,
ვის უნდა შენი ქედი მოხაროს,
ვინ ჩაგვიღეწა ოჯახის ბჭენი—
ვის ძალუძს ჩემი კერა მოთხაროს.
მოდგმიდან-მოდგმას გადასცემია
ქობი და წმინდა ძველთა-ძველობა,
დგმას დგმა უცვლია, მაგრამ უცვლელად
მოდის კერიის მსოფლ-მხედველობა.

6

უქმი დღე იყო, ისხდნენ მუხის ქვეშ
ბელატმა თავზე ხელი გადისვა,
ამოისუნთქა და მოფიქრებით
გლებმა, გლებობა იუკადრისა:
ჩემი ხელები უწინდებურად
ჩემივე მიწის წიაღს თხრიანო,
მუდამ გარჯითა სისხლი მიწურავს
და მუშა მაინც არა მქვიანო.
მეორემ უთხრა: ორივე ვმუშაობთ
შენ გლები ხარ თუ მე პროლეტარი,
გლებნი კერას და ეზოს ვგუშაგობთ
და საკუთრების შხამსა ვატარებთ.

7

მუშა ძალაა, ნათელი, მტკიცე,
ჩვენ ძლიერების ნედლი მასალა;
ჩვენ მშენებლობას ყველაფერს მიეცემთ
რომ შეგვიცვალოს გული და სახე.

საბჭოთა ქვეყნის გაშლილ სივრცეზე
ჩვენსა ცხოვრებას დაწვრილმანებულს
მხოლოდ მზე მუშის გადააკეთებს—
გლებთა მასები მივალთ აქეთკენ.
მე უმღერ გლებებს, არა გლებურად,
გლებურ ბუნების უარმყოფელი:—
ისპობა ძველი კერა და ეზო,
ახლად შენდება ჩვენი სოფელი.

6

ადგა ივანე ბრახ-მორეული,
ყვიროდა: ჩემი სული გლებური,
დღესაც ძლიერი და შორეული
ჩემს შვილის-შვილებს შთაუწერგეო.
მათ მიუჩინე ცალკე ნივთები,
საკუთრის დაცვას რომ შეეჩვიონ,
ეხლაც ერთმანეთს არ-რას უთმობენ—
ჩემი არის და არა შენისო.
ჩვენ აღვადგინოთ ეხლავე მიწის
ურყვევი მტკიცე დასაბუთება,
ჩვენ ვილუბებით ნუ თუ არ იცით—
ირღვევა კერა და საკუთრება.

9

საკუთრებაა მტკიცე ცხოვრება
შენი ჩვენობას მუდამ სჯობია,
ბედნიერია იგი, რომელსაც
კერაზე ცეცხლი არ ჩაქრობია.
გაქვს შენთვის ეზო შემოღობილი
მით გიდგას ქოხი და სასიმიინდე
შენს ნებაზედა ცოლი მოგივლის—
შენი მონა და შენი სიმდიდრე.
შენ დაულალავ შრომას ეწევი,
ეზო მიგაჩნის თვალის ჩინებათ;
შენი ხარი და ძროხა მეწველი
შენ და მხოლოდ შენ გემორჩილება.

10

თუ გიყვარს სტუმარ-მასპინძელობა,
თუ სადღეისოთ გაშლი სუფრასა—

მღერი, იცინი და დღეგრძელობას
ვერცხლით მოქედით ყანწებითა სვამ.
გყვანან ქათმები, ღორი, გოჭები
დიასახლისის შემონახული,
შენს სიაგვარვით ხარ შებოქილი
გინდ ქეიფობ და გინდა მარხულობ.
ქათამს დაიკლავ თუ უფახშამოთ
შენი საქმეა—როგორ გადახვალ:
შენს სამეფოში ხელეზ გაშლილი
ვაიხუმრებ თუ ცოლსა გალახავ.

11

რის ჩვენობაა, რას მეხუმრები:
სიმინდის კალო მომაქვს ურმებით,
ავიტან, შევეყრი ჩემსავ ბელელში
წლიურ სარჩოსა მაშრვალ გლეხი.
რაოდენს მინდა იმოდენს ვხარჯავ,
ხომ ჩემი იყო შრომა და გარჯა;
ალიონიდან სალამომდისინ
ვილუნებოდი მზის ქვეშ ველზედა,
ვის რა ხელი აქვს, გული მომდისო,
რა საჩვენოა ჩემი ბელელი,
ალიონიდან სალამომდისო
ვარო, მინდორზე ოფლისა მღვრელი.

12

მე აქ ერთი ვარ, გადამემტერა
გარშემო მთელი მოსახლეობა,
ესენი ჩემი მეზობლებია
მე, რომ ბობოლა გლეხად მსახავენ.
მომდის უზომო გადასახადი,
წელს შარშანდელზე ერთობ მეტია,
თქვენ მეზობლებო, რომ გეცინებათ,
ისვენებთ ტკბილად ჩემდა სამტროდა—
საქმე მუდამ ჟამს მიწასთანა მაქვს
თოხით, სახნისით, წალდით, ბარითა
მეზობლებისთვის მჭრელი დანა მაქვს—
გულში ამბობდა ბობოლა გლეხი.

შეილს არიგებდა: სხვისათვის ნუ ხარ,
 არვის დაუთმო ერთი მისხალი,
 ეზოში სადაც დაბადებულხარ
 იქ შენთვის ნაყოფს უნდა ისხამდე.
 საკუთარ ძმასაც ნულარ ენდობი,
 შენ სხვაი ხარ და იგი მეორე,
 შენ შენთვის სთესე და შეილებისთვის
 ჩემი ნათქვამი გაიმეორე.
 მზათ იყავ მუდამ: გაქირვებული
 ჩასალუკმავათ თუ კი გელირსა
 შენს მიუმატე შენი მხნე გულით
 ქოხი, დაცემულ მეზობელისა.

14

ამის შესახებ ერთხელ ვამბობდი,
 გასულ თვის დამდეგს წვიმა, რომ იყო
 დაქანებულმა ღელემ მალლობით
 საყანე ველი ქვებით მორიყა.
 წვიმდა, ივანემ ტომრა გადიცვა,
 ღელე ჯირკით და ქვებით გაგუბა,
 ბარით მოთხარა მტკაველა მიწა—
 თანამოსახლეს უმტრო ორგულმა:
 ღელეს გზა მისცა, ადიდებულსა,
 სხვისსა ეზოში გადასულიყო
 ღარიბ მეზობლის წლიური სარჩო
 რომ წყალდიდობით დაღუპულიყო.

15

მთები, ველები, თვალ გაუწდომი,
 ძლევაგმოსილი ჩვენი მზეობა,
 პურიტ მდიდარი ჩვენი ქვეყანა,
 მისი გლეხური მოსახლეობა.
 გადავშლი ფერად საბჭოთა რუქას,
 მისი საზღვრებით ვარ შებოჭილი
 სადაც გლეხებში ივანე სუნთქავს
 გულღვარძლიანი, მუხლებ-მოჭრილი.
 აქ ქალაქიდან ჩამოასახლეს
 მუშური მზე და გვაძლევს სინათლეს,

რომ წაიშალოს ივანეს სახე
მისი ცხოვრება და ხასიათი...
მე უმღერ ველებს არა გლახურად,
გლახურ ბუნების უარყოფელი:
ისპობა ძველი კერა და ეზო,
ახლად შენდება ჩვენი სოფელი.

კონსტანტინე ლოკტიშანიძე

ბ რ რ ა ნ ი

(ნაწვევტი რომანიდან)

სექტემბრის მიწურული.

მზით გარუჯული ბიჭები და თავ-საფარ წაკრული, მუხლებამდე კაბა შეკეცილი ქალები ტყეხენ სიმინდს. პატარა გოგო-ბიჭები თხრილებში გადაგორებულ კვახებს აგროვებენ.

თვალემ-დასუყებულ მოხუცებს ჩრდილოში მოურთხამთ ფეხი მაჯის სისხო ტაროებს ფურჩქნიან და წლევანდელ მოსავლის ღირსებას შარშანდლისას ადარებენ. იქვე ანთია ცეცხლი. ხარშავენ კვახს და სიმინდს.

მზიარული, კრიკინები აყრუებენ მიდამოს. პირამდე დატვირთული ძარიანი ურმები ნელის კრიალით მიემართებიან ბორანისაკენ.

გალმიდან ახალგაზრდა ბიჭი მოადგა მდინარეს:

— ზინობე, მოურავმა გამომგზავნა, — ბატონები ჩამოდიან, შენი ქალები გამოგზავნე, ოთახები არის მოსარეცხი, კიდევ რალაც რალაცეებია გასაკეთებელიო.

ჩვენები ვერ გაუწვდენ; მეურმეებს უთხარი, სიმინდი არ დატოვონ ყანაში, სალამოთი წვიმა ეპირება, გააფუჭებსო;

ზინობემ ნახევრათ მოკეცილი ხელის გული ტუჩებთან მიიტანა და გადასძახა:

— დოფინა, აუ! დედა მონახე და ბარნაბასას გადადიო;

— ვითომ ჩვენ ცოტა გვაქვს საქმე შინ!

უკმაყოფილოთ დაამატა და ბორანი აუშვა ნაპირიდან.

დოფინა სიმინდის რჩევაში ეხმარება მოხუცებს.

— ბაბუა, ჰყინტი ტარო თუ შემხვდა, ჩემია; ამბობს დოფინა და მომცრო, რძიან ტაროებს კალთაში იყრის. დედაკაცი ჯაგრობს.

— ნუ დაკბინე, გოგო, ყველა ტაროები; ვერ ხედავ, კენჭივით მაგარი კეკლები აქვს?

პატარა ტაროებით დაუკმაყოფილებელი დოფინა ხშირად დიდრონ ტაროებსაც გაავლებს კბილებს.

დოფინა ფიქრობს.

— ნეტავი ჩვენც გვექონდეს ყანა, დახნავს, დათესავს, რთველზე ლოდებივით დაგორებულ მოლის-ფერ საზამთროების, ყვითელ ნესვების და ფერად კვახების სუნით გამძლარს, არ გაუხარებებს თვალებს მეზობლის ყანები; წითელ კაკლიან ტაროებს ქოჩორს დაუმწნის, ცხვენზე დაჰკიდებს და სათესლედ შემოინახავს. ზამთრის გაუთავებელ ლამეებში დაიწყებს კართობილის და მუხა-კვახების ხარშვას...

— რამ გაგაშტერა, ჩეიფარე კაბა შე გასახეთქო! რავე გამოგიჩენია ყორიფელი და აყურებიებ ბიჭებს!

დედაკაცმა ოცნებაში შესულ დოფინას ტარო ესროლა.

დოფინა გაწითლდა, მკვახეთ მიუგო:

— რას მიყურებენ მერე!

— დოფინა!

გაიმეორა ძახილი ზინობემ. მამის ხმაზე დოფინა წამოხტა, ქყინტი ტაროები კალთაში ჩაიყარა. გაიქცა.

დედაკაცმა თვალი გააყოლა.

— რა უტეხია!

მეორემ თავსაფარი გაისწორა და სთქვა:

— იმ დღესაც მედილიჯნეს წაეჩხუბა, ფული გადაიხადე თორემ ფეხს არ შეგადგმევინებ ბორანზეო.

ყოველ წამს ღიმილის ასაფეთქებლად მომარჯვებული ტუჩები ღმეტყველი თვალები, სრულიად ეწინააღმდეგებიან დოფინას უსწორო, მაგრამ მაგარი ხაზებით გამოკვეთილ სახის ნაწილებს; შერუჯულ, გლეხი ქალის ჩვეულებრივ სახის კანზე, მისი თვალები ძველ სურათზე ახლად ჩახატულის შთაბეჭდილებას სტოვებენ; ოდნავ ამოზურთული მკერდები და სიარულის დროს შესამჩნევი წელის რხევა, მოწმობს: დოფინამ შეაბიჯა იმ ასაკში, როცა სხეულის ნაწილები მწიფდებიან და იღებენ გამოკვეთილ ფორმებს.

ცამეტი წლის არის დოფინა.

დიდი, ნოყიერ მიწებზე მინდვრებში გაზრდილი— ქოტისებური მახვილი სმენის და უზომო ცნობისმოყვარეობის მფლობელია.

ზინობე ამბობს:

— იმისთანა რალაცას იკითხავს ხოლმე, რომ გამაწითლებს პატიოსან ხალხში! ყოველმა ქალაქელმა მგზავრმა ბორანზე გადასე-

ლისას სამი კაპეიკის გადახდის გარდა, რამდენიმე პასუხიც უნდა გასცეს დოფინას შეკითხვებს.

ამ შეკითხვებში ზინობეს მათი დასმის მხარე აბრაზებს.

სრულიად უბრალო, ნათელ კითხვას იმნაირათ მოუვლის დოფინა, რომ მგზავრი მოულოდნელობით და ბავშვის სითამამით დაბნეული უხერხულობას განიცდის;

პასუხს გვერდს აუჭკევებს, ან ისეთ სახეს მიიღებს, თითქო კითხვა არ სმენია. ხალხურ თქმულებებით და ზღაპრებით გამოკვებილ დოფინას თან ახლავს მისი წლების შესადარი „გამირული“ სულისკვეთება;

ყოველთვის ცდილობს, მის პარტივისმცემელ მგზავრს სამაგიერო მიუძღვნას; როცა ამის საშუალება არა აქვს, მაშინ ოცნებობს:

— ნეტავი, იმ კეთილ მგზავრს, ქუდი მაინც გადაუვარდებოდეს წყალში, რომ გადაეხტე, ამოუტანო და მით გადაუხადო ჩემი მადლობა;

კარგი მოცურავე, დოფინა ყოველთვის გულის ფანჯრალით შედის წყალში, თითქო პირველად ხვდება მის ტანს ცივი ზვირთები; გული უცემს არა შიშით, არამედ რალაც ვნებიან, თავ შეუკავებელ სურვილით: რაც შეიძლება მეტათ შორს შეცუროს დღეს წყალში, ვინემ გუშინ.

ხშირათ რიონის შუა-გულა ზვირთებში წარმოიდგენს თავს.

ასეთი ცურვით, როგორიც ეხლა იცის, დაიხრჩობა და მისი გრძნობა, რომ ის შეიძლება დაიხრჩოს, მას მოსვენებას უკარგავს და ახელებს.

იფეთქებს დაძლევის, დამონების მძლავრი ჟინი.

მისი ჯანიერი სხეული საუკეთესო საზრდოა მსგავს სურვილთათვის—და ათასჯერ დამარცხებული რომ გამობრუნდეს უკან, კვლავ ცდის, სანამ არ დარწმუნდება რიონის შუაგულა ზვირთთა უშიშრობაში.

დოფინას მახლობელი ადგილები ბორანივით აქვს შესწავლილი.

არ იღლება მათი ცქერით, არ მოიწყენს მათთან ყოფნით.

მრავალჯერ მორბენილ მინდვრებზე, მისი თვალები ყოველ დღიურად ახალს ნახულობს;

უცხო ყვავილის გაშლა, ბალახთა ფერის ცვლა, ნაყოფთა შემჩნეველი მწიფობა, ფრინველთა ახალი ბუდეები და მრავალი სხვ მოვლენები, რომლითაც უხვობს მინდვრები, არ გაეპარება დოფინას ხედვას;

მან იცის ათასჯერ ნახულ საგანში სიახლის აღმოჩენის საი-
ღუმლოება.

ლოფინა ხტუნვით მისდევს დედას, გზა და გზა წყვეტს ეკლის
ხის ფოთლებს, ენასა და სასას შუა ილაგებს და უსტვენს.

ბარნაბას სახლისკენ მიმავალი გზა მიჰყვება მდინარის აღ-
მართს.

ნაპირზე, გახურებულ სილაში, შიშველი მწყემსი ბიჭები ჰგო-
რავენ. ლაზლანდარობენ.

ერთი დაიძახებს;

— ლოფინა, გვიჩვენე ჩენი მღვდელი როგორ დადის; საანკე-
სოთ გასანთლულ თოკს გაჩუქებ.

— გაცინე, ლოფინა, გაცინე!

ახმაურდებიან ყველანი.

— იქით დაიკარგეთ! თქვენი მოსატყუილებელი სახლში გეყო-
ლებათ!

უყვირის ლოფინა ნდობა დაკარგულ ბიჭებს. განავძობს გზას.
ერთი კვლავ ცდის.

— „დედა-ენას“ მოგიტან...

ლოფინა შესდგება. იქნეულათ გადახედავს.

— რომ მომატყო...

— არა ღმერთმანი;

— დედა, დაგეწვევი;

მიიძახებს ლოფინა დედას.

— დეიწიეთ უკან, რაღა პირში მომჩერებიხართ!

ეტყვის გულ მოსული ბიჭებს, რომლებიც მოსალოდნელ სანა-
ხაობით დატყვევებულნი, ეხვევან ირგვლივ ლოფინას;

ლოფინა დაწვდება ბიჭების ტანთსაცმელს; საყურე ბალიშის
ოდენა შეეკრას გააკეთებს და კაბის ქვეშ, მუცელზე დაიმაგრებს.

შარვლის ტოტებს გასკვნის და კისერზე გადმოიკიდებს ოლა-
რივით.

თვალებს გადანაბავს, ლოყებს გამობერავს და ნიკაპიდან
მკერდამდე ნახევრათ მოკეცილ ხელის გულს ჩამოისობს. (ვითომ
წვერზე).

— აქა მშვიდობააა...

ბოხის ხმით წაიბუტბუტებს და ორათ მოკეცილ ქამარს სა-
ცეცხლურივით გააქან-გამოაქანებს. მერმე კოკლობით გაიარს, ოფლს
მოიწმენდს და თითქო სხვების შეუმჩნეველათ, საჯდომს მოიფხანს.

ბიჭები გულიანად გადიხარხარებენ.

მართა შორიდან უცქერის ღოფინას.

— ვის გამოემგვანა, ნამდვილი ქალ-ბიჭა!

სირბილით დაეწევა დედას.

— ი ღვდელმა რომ შეგასწროს თვალი, მთელ ოჯახს გადამიცემს, რატო მიშვრები შეილო ამას?

— აბა, მატრონიაც ქე გადასცა წმინდა გიორგის ხატზე, მარა ქეა კარგათ.

— სუ, შე გასაციებელო.

კონინდარი მუხლამდე ურტყამს ბარნაბას ეზოში.

ოთხი მალალი ქადარი მიყუდებია ორ სართულიან ხის სახლს; მათ შორის ჩადგმულია ქვის მაგიდა, ქვისავე სკამებით.

სალამოობით აქ შეექცევიან ვახშამს და თამაშობენ ნარდს.

ბარნაბა მდიდარია; ამიტომ თავის თავად იგულისხმება რომ მას ექნება მშვენიერი ნამყენი ვენახი, კარგად მოვლილი ბაღი, ახლათ გავრცელებულ ინდოეთის ხურმით და მანდარინის ბუჩქებით შემოვლებული. ექნება ყველაფერი, რაც ესაჭიროება ისეთ საზოგადო „მოღვაწეს“, რომელსაც წარჩინებაში და ნდობის მოპოვებაში კჳაზე მეტად ქრთამი, წვეულებები და მდიდარი მემამულის სახელი ეხმარება;

რუხი ქოფაკი თვალების ბრიალით წამოხტა, ყეფს.

რიკულებიან აივანზე გამოვარდება ბესო.

ახალუხის კალთები ჩატნეული აქვს ქამარში, ხელში იატაკის საწმენდი ჩოთქი უქირავს.

ქიშკართან ეტლი გაჩერდა.

— მოვიდენ! გამოდით გარეთ, ჩოხა გამომიტანეთ...

ყუმბარასავით გასკდა ეს სიტყვები და აქამდე ჩუმი ეზო, ერთბაშად ხალხით გაივსო და ახმაურდა.

სახლიდან, მარნიდან, სარდაფიდან, საქათმიდან, ცეცხლ მოკიდებულებივით გამოცვივდენ ქალები, კაცები, ბავშვები, და კაბის, თმების, ჩოხების სწორებით გაქანდენ ქიშკრისაკენ.

წამოიშალა მშვიდათ დაბუდებული წიწილებიანი დედალი. ვილაცას ღორი გაეჩხირა ფეხებში. შეიგინა.

აგერ დედას აედევნა პატარა ბიჭი, ვერ დაეწია, ბრაზით გადაკოტრილდა მიწაზე და მწარეთ აღრიალდა.

— დოფინა, სადა ხარ გოგო!

— აქა ვარ დედა;

ხმა მისცა შეშინებულ მართას ქვიშნის ხეზე მოკალათებულმა დოფინამ.

— დამიდგეს თვალები, რომ შეგიღებავს სახე და ხელები, ალარ გინდა იმ კაცს ეჩვენო?

შეუტია ქვეიდან მართამ და წკეპელი მოინარჯვა.

— გამარჯვებათ;

მიესალმა ბარნაბა აქაქანებულ და სახე გაბრწყინებულ დამ-ხდურებს. მერმე მოუბრუნდა და უკმაყოფილოთ გადაჰკრა ეტლის კიბესთან გაქიმულ ბესოს.

— სოფელში მეტი არავინ იყო?

— ეზო დავაგვევინე, შენობები მოვარეცხინე, ჩვენები ვერ გაწვდენ ყველაფერს; იმართლა ბესომ თავი.

ეტლის წინა სკამზე ზის ლადო.

მალალი, ნიკაპზე მიბჯენილ გაკრახმალეზულ საყელოთი შეწუხებული, სასაცილოთ გაქიმულა. კისერს ვერ ხმარობს და ყოველ გახედვაზე მთელ ტანს მიატრიალებს.

დოფინამ ფრთხილათ მოსწია მართას კალთა და ღიმილით ანიშნა გიმნაზიელზე.

— რავე სარ-გადაყლაპულივით გოჭერებია კისერი;

ხალხი დაიშალა.

გარედან მოსულებმა ჭიშკრისაკენ გასწიეს. შინაურებმა შეწყვეტილი საქმე განაგრძეს.

ბესო ცდილობს: პირველი წყრომა, რომელიც შეხვედრისას მიიღო ბარნაბასაგან, მიჩქმალოს. საოჯახო საქმიანობიდან მხოლოდ და მხოლოდ სასიამოვნო ამბებს უყვება:

— ჯიხაიში ნაყიდმა ლორმა თორმეტი გოჭი მოიგო;

— კარგი.

უგუნებოდ ეხმაურება ფიქრებში შესული ბარნაბა.

— ხილი ხეზე გავყიდეთ ნაღდად და კარგ ფასებში;

— კოწიას ნაჩუქარი ულაცი გავხედნეთ, ტოლი არ ყავს მთელ იმერეთში;

— ახალ წისქვილს ვაშენებთ, ექვსი თვალი მინდა გავმართო...

ბესოს უკვირს: ამდენი სასიხარულო ამბავი მიაწვდინა, ამდენივე სათქმელი აქვს კიდევ, ბარნაბა კი არ უსმენს და ჩვეულებრივით „ყოჩაღის“ ძახილით არ აჯილდოებს ბესოს საუბარს.

მართა ჩოხის კალთაში წვდა ბესოს;

— აწი წაველთ!

— ბესო ხვალ...

ბარნაბა მოტრიალდა და რადგან მართა შენიშნა სათქმელი აღარ დაათვა, მართას მიუახლოვდა და ხელი ჩამოართვა.

— სიბერე შეგპარვია ქალო, შენი ქალია? მოდი აქ ბიძი, სწავლობ? აი შენ, ტეტრადები იყიდე;

რამდენიმე ვერცხლის ფული ჩაუჩხრიალა გაკვირვებულ დოფინას.

მერმე მობრუნდა, გააგრძელა გზა.

— მართას ადგილზე რომ სხვა ყოფილიყო, სრულიად არ გავიკვირვებდი, რადგან ვიცი ჩემი ბატონის ხასიათი, მაგრამ მართა რაში ჭირდება, ან მისი გულუხვობა რას მივაწერო!

გაიფიქრა ძალზე გაკვირვებულმა ბესომ,

ლადოს არ უყვარს თავისი სოფელი. ამხანაგებს მოწყვეტილი სოფელში მოწყენას გრძნობს;

სოფელს ის ვერ განიცდის, რადგან სოფელი ლადოს ტოლა ახალგაზრდისათვის თევზაობის, ბანაობის, მინდვრებზე სირბილის და ყაჩაღობის თამაშის გარეშე ციხეთ გარდაიქცევა. ლადო კი ყველაფერ ამას მამის ბრძანებით მოკლებულია.

— რა შენი საქმეა ტყე-ტყე ხეტიალი, ყაზახების შეილებიდან ცუდი ზნის გარდა ვერაუერს ისწავლი, დაჯექი, წიგნები იკითხე!

ეტყვის ბარნაბა ლადოს, როცა უკანასკნელი დიდის რიდით განაცხადებს ვინმესთან თამაშის სურვილს.

როცა ბარნაბამ დოფინას თავზე ხელი გადაუსო და ფული აჩუქა, ლადოს გაეხარდა.

— მასთან სიარულს მამა არ დამიშლის, უზნეო ან ცუდი რომ იყოს ეგრე ალერსით არ მოეპყრობოდა;

ლადოს ნათლად ვერ წარმოუდგენია უზნეობის ან სიცუდის შინაარსი. ქალაქში მისი ცხოვრების ერთფეროვნობას ავადმყოფობა თუ დაურღვევს. მაშინ ის სკოლაში ვერ დადის, მოდის ექიმში, უშინჯავს მაჯას და უწერს წამლებს.

მეტი ალერსით ეპყრობიან, მის სურვილებს, უფრო მეტ ანგარიშს უწევენ.

წელიწადში ორხელ თუ სამხელ (ეს დამოკიდებულია ბარნაბა „გამარჯვებთა“ რიცხვზე) ლადო ბეკოს თანხლებით გაიგზავნება თეატრში ან კინემატოგრაფში. მოზარდ ასაკში მყოფთათვის მეგობრების გაჩენა, ან მათი გადავიწყება უმტკივნეულოთ ხდება.

ისინი ძლიერ მალე ეჩვევიან ერთმანეთს, რადგან ხასიათების სხვაობა, რაც არ უნდა ღრმა იყოს ის, ჯერ კიდევ განუმტკიცებელნი არიან, ირყევიან და იოლათ ექცევიან ერთიმეორის გავლენაში.

ლადომ პირველათ ეტლთან შენიშნა ღოფინა.

არ მოეწონა მისი თვალები, რომლებიც ოდნავ მჭირდავი გამომეტყველებით ათვალეირებდნენ მას.

ლადომ მაშინ უხერხულათ იგრძნო თავი.

არ იცოდა სად წაეღო ხელები, როგორ გაედგა ნაბიჯი.

ლადოს ისეთი გრძნობა ვპარებოდა, თითქო მას აშიშვლებდნენ.

ჩამოსვლისას ეტლის კიბეს წამოჰკრა ფეხი.

ქურდულათ ღოფინასკენ ააპარა თვალები.

ის კვლავინდებურათ განაგრძობდა ცქერას;

იმ წუთში ლადოს შესჯავრდა ღოფინა, შეეშინდა მისი და როცა პირველი შეხვედრის ტალღამ გაიარა, ლადო მიუახლოვდა მას.

ღოფინა ვერცხლის ფულებს ათამაშებს.

ლადომ ჰკითხა:

— რა გქვია?

ღოფინამ უხედა, დავარდნილ ფულის ასაღებათ დაიხარა და და სიცილით უპასუხა.

— ვერმიცანიძე;

ლადო გაჩუმდა, მანაც რომ ეხლა გაიცინოს და ხუმრობას ხუმრობითვე უპასუხოს, ღოფინას თვალში ბევრს მოიგებს;

მაგრამ ლადო უცებ მოტრიალდა, კიბეებზე აირბინა და რამდენიმე წუთის შემდეგ ნახატებიანი, გადასაშალი წიგნი ჩამოიტანა.

— ჰა, მიჩუქნია;

ღოფინა არ მოელოდა, საამისო არაფერი მიუძღვნია ლადოსთვის, მიხვდა რომ რალაც აწყენინა და ამ წიგნის ჩუქებით, ლადოს ღოფინას მოღობობა, მასთან დალაპარაკება უნდა.

ოდნავ შესამჩნევი სიბრალული დაიხატა ღოფინას თვალებში.

წიგნი გამოართვა, გადაათვალეირა და ნაღვლიანათ სთქვა:

— კითხვა არ ვიცი;

ლადოს თვალები გაუბრწყინდა.

— მე გასწავლი;

— მართლა!

— მე არ ვიცი ტყუილი;

სრული სიდინჯით მიუგო ლადომ.

— ცურვა იცი?

— არა;

— მე ცურვას გასწავლი;

აივნიდან მარინეს ძახილი მოესმა.

ლადო დაფრთხა.

— მეძახიან, ხეალ მოდი...

პატარა მეგობრები ერთმანეთს გამომეშვიდობენ.

გზაზე დოფინა შეეკითხა დედას:

— სულ ისეთი მოღუშულია ლადო?

ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ თითონვე დაუმატა

— ლობიოს გავს.

კობიდან რუამდე გზატკეცილის გაყვანა, ბარნაბას ქალაქის-
თავად არჩევამდე დაიწყეს. გზატკეცილი პირდაპირ მოემართება ქა-
ლაქიდან, კრის ყანებს და წყდება ბორანთან.

იმ გეგმის მიხედვით, რომელიც ქალაქის კომისიამ ადგილობ-
რივ გლეხობის წარმომადგენლებთან ერთად შეიმუშავა, გზატკეცილ-
მა ბორანიდან—სოფელ რუამდე შუაზე უნდა გაქრას ბარნაბას ვენახი-
ვენახის გვერდის ახვევა არ შეიძლებოდა, რადგან ორთავე მხრით
ხრიოკი ზეგნები აკრავს.

მათი ჩანოქცევა და გზატკეცილთან გათანაბრება იმდენ შრო-
მას და ხარჯს ითხოვდა, რომ მისი გაღება კომისიამ ვერ იტვირთა.

გზატკეცილის გასაყვანი ადგილები დაგეგმეს და საჯარო ვაჭ-
რობით გადასცეს ერთ ქალაქელ მოიჯარადრეს.

პირველ წელში რიგიანათ დაწყებული მუშაობა, მეორეში შე-
სუსტდა; მესამე წელს გზა მოუკირწყლავათ მოიყვანეს ბორანამდე და
შეაჩერენ.

მოუკირწყლავი გზა გაფუქდა, წვიმების დროს კბილებ ჩაცვი-
ნილ ბებერივით დაიწყო ტალახმა ჩიფჩიფი, გაიჩინა ხრამები და
უხიფათო ნიმოსვლა შეუძლებელი გახდა.

გლეხების კანონიერი ჩივილი გუბერნატორის და ქალაქის მმარ-
თველობის კარების შიგნი ვერ შედიოდა.

ბარნაბა წელს ვენახში ამერიკული ჯიშის ვაზის გაშენებას
ეპირება, როცა გაიგო რომ გზატკეცილი უნდა შეექრას ვენახში,
გაცეცხლდა; მოიჯარადრე დაიბარა და გზის სხვა მხრივ გადაყვანის
წინადადება მისცა.

რამდენიც არ უმტკიცა მოიჯარადრემ მეორე გზის უქონლობა
ბარნაბა მაინც ვერ დააჯერა.

— მუშაობა შეაჩერე, საქმეებიდან მოვიცილი და მე თვითონ
დავათვალიერებ! უბრძანა ბარნაბამ.

მოიჯარადრეც სიხარულით დასთანხმდა, რადგან ბარნაბას
ბრძანება მის საქმეს სრულიად არ ცვლიდა და არავითარ ზიანს არ
აყენებდა.

მუშაობა მას ისედაც დიდხანია ქონდა შეწყვეტილი.
ბარნაბამ დღეს ყველაფერი დაწვრილებით დაათვალიეო.

მოიარა ვენახი, ზეგნების ფერდები და დარწმუნდა: ვენახის
აოხრებისაგან დაკვა მხოლოდ გზის ბორანთან მოთავებით არის
შესაძლებელი.

მაგრამ რადგან ბორანიდან რუამდე გზა აუცილებლათ გაგრ-
ძელებულ უნდა იქნას, ამიტომ სახე მოედუშა და დიდათ ნაწყენი
დარჩა.

როცა უკან გამობრუნდა, მისი ყურადღება მიიპყრო ერთმა
მდგომარეობამ. ზეგნების შუა მოთავსებულია ბარნაბას ვენახი და
სამის მხრით, ლერწებით შემოღობილი პატარა ეზო.

მეოთხე მხრიდან ეზოს ჩაუდის მდინარე. ნაპირზე დგას ქოხი.
ეზო და ქოხი ეკუთვნის ზინობეს.

— ეს ქოხი რომ აიღონ ჩემი ვენახი გადარჩება; გზა ზინობეს
ნამოსახლარზე გაიარს, ეზოს გაჩეხავს და მერმე ზეგანიც დაბლდე-
ბა, ადვილად ჩამოიქცევა და გასწორდება...

გათფიქრა ამ აღმოჩენით გახარებულმა ბარნაბამ.

— დიდი ქინიანი ყაზახია, მაგრამ თავს დაუარ... სამოსახლო
მიწაზე გადაუტვლი სადმე ეზოს, ან ფულს შევადღევ, შევისყიდი მის
კარ-მიდამოს; თითონ სადაც უნდა წავიდეს, ოღონდაც იქიდან კი
აიყაროს—

და მთელი გზა თითის ტარივით ტრიალებდენ ბარნაბას თავში
ფიქრები ამ გადაწყვეტილების განსახორციელებლათ.

ბესოს რომ ცოდნოდა ბარნაბას ეს გადაწყვეტილება, მაშინ უკა-
ნასკნელის მართასადმი ყურადღება გასაოცარი არ იქნებოდა მისთვის.

ბესო მიხედებოდა რომ ბარნაბამ ისროლა პირველი ანკესი.

ხანდაზო მული

წინაღმით

დიდი ქალაქი

ითენებდა

უძილო ღამეს:

სმოლნის დარბაზში

ბოლი იდგა

გათენებამდის.

საბჭომ მიიღო.

„ახალ წესებს
ვინც არ იწამებს
უნდა ვებრძოლოთ
უკანასკნელ
სისხლის წვეთამდის.“

ზამთრის სასახლეს
დამნაშავეს ფერი
დაედო

ულტიმატუმი
რომ მიიღო
ჩუღნოვსკის ხელით

მცველმა ქალებმა
ძველ მთავრობის,
როგორ გაბედოს

რევოლუციას
წინ აღუდგეს
ხალხის სახელით?!

კრეისერიდან
სასახლეზე
ცეცხლი ვარდება,

სასახლის კედლებს
ტყვიებისგან კორფლი
ამოდის

ძველი ცახცახებს
და ქალაქი
ახალს ბარდება

ქუჩებში ბოძებს
აკრენ დეკრეტს
ახალ მთავრობის.

ბევრი თვალებსაც
არ უჯერის
და შიშს ვერ უძლებს

რომ თავმჯდომარე
სახკომსაბჭოს
არის ლენინი

ბევრს ეს ამბავი
გვრის ტანჯვას
და სიცოცხლეს უკლებს.

მილიონთ გულებს
ამოაესებს
სიამე-ლხინით..

გლეხები

მთხზობა 5 ნაწილად

მამლების ყივილმა ამოიტანა მზე მთების გულზე და სოველ მიწიდან ხეების გაწოლილი ჩრდილები წამოდგენ.

ტანმოხრილ ჯადარ ქვეშ, ღამე გათეული მგზავრი, დაეწაფა წყაროს პეშვებით და ძილი მოიკლა.

ჯერ კაცის ხმა არ გამოსულიყო. გრძელ შარავზებს, შუა სოფელზე რომ ელაგენ, დადუმებულთ და გაფითრებულებს ბაწრებივით შეეკრათ მიდამო.

მგზავრმა შემოხედა, აილო ჯოხი და გაუდგა გზას.

თენდებოდა ცა. ისლის ქოხები დაზარებით ახელდნენ კარებს, — და მერე ნამით სოველ ეზოებში იშლებოდა სოფლელების ხმა და თვალი...

ლაფარეში გლეხის ქალი ფრინველებს ეძახის. მისი კარგი ხმა ფრინველებისვეა თითქო. ლოყაზე უთამაშებს დაშლილი კულულა, შიშველი ფეხები ქოხებში უწყევია და ქანტოლვით თეთრი ხელებით ჭიკოთ აპურებს, — კალთაში სიმინდის გამოლევამდე ესაუბრება, ითვლის ხელმეორედ და უხარია რომ წუხელ არც ერთი არ მოპარულა, — ეგ სულ მთელი ღამით მყეფარ „შარაია“-ს გამო, თუ არა, ეზოებს ტურა-მელა და ურიის ბიკებია შემოჩვეული.

შუკიდან ალაგეს ვილაცა მოადგა...

— ვინ უნდა იყოს, ამ იალონზე?

მოსულმა მანდილიდან ცხვირი გამოჰყო:

— მაინძელი!

— ვინ ბძანდები...

— ეფროსინე, ერთი, სასხლავე მათხუე, — აბრეშუმი მაქ დასაპურებელი...

ქალმა უმაღვე კალთა ჩამოუშვა, გულმკერდზე რატომღაც ხელებში შემოიჭდო და წიკარისკენ გამოეჩქარა.

სოფელი იღვიძებს შრომაზე ფიქრით. დგებიან გლეხები —

— გამარჯობა!

— გაგიმარჯოს!

და ძილით დაბოხებულ ხმით აბამენ საუბარს.

მერე სამუშაოდ დალოცვილ ყანებს მოედებინან. დადგება დილა, — და ასე მთელი დღე, არი სიმღერა, არი ძახილი და არი ჯაფა.

სოფელში რა თქმა უნდა ცხოვრობენ სხვებიც.

მზის ამოსვლისთანავე გამოდიან ისინი ეზოებში, — საცვლები ამარა, ახალუხებში საუცბათოდ ხელგაყრილები, გამოატანინებენ ქილოფებს და შემდეგ მზის ყოველ მალლა წამოწევაზე, — ძველ ადგილს ზარმაცი ბუტბუტით ინაცვლებენ, რომ ფართო ლანდი განუწყვეტლივ ეხუროთ ტანზე.

ასე გორაობენ ქოლგასავით გადმოშლილ ცაცხე ქვეშ, ვიდრე ხეს ჩრდილითვე არ შემოუვლიან და მზე არ ჩავა...

ნაშუადღეობით, ყანებიდან დაბრუნებამდე, ხანდახან — ერთია კიდევ სათქმელი: შარავზით თვალთმაქცი შაფათე ჩამოივლის და ეზო-ეზო გააბამს ძახილს:

— საწვრიმალო!.. საწვრიმალო!..

სოფლის ქალები შეხვდებიან მას ხმაურობით.

პირველი ნაწილი, რომელშიაც განხილულია სოფლის სოციალური მდგომარეობა და კლასობრივი ბრძოლა.

1. ლარივით პირდაპირი გზატკეცილი უეცრად უხვევდა, — და თხრილისპირი ყოველთვის იყო ჩახრილული ურმებისაგან.

ამ ადგილს სოფლელები „კუნძს“ ეძახოდენ; ეს იყო მაღალი თხრილით და ეკლიან ღობით შემოკვალთული ეზო, რომელიც ეკუთვნოდა აზნაურ ვამეხიას.

რატომ ვერ გასჭრეს ეგ მამული, რათ გადადგომია გზას ძველი ოდა, — ეხლა, რა თქმა უნდა, არავენ ფიქრობს, თავის დროზე კი გლები უმორჩილეს თხოვნებს სწერდენ, და მანეთიან მარკებსაც აკრავდენ მაგრამ, ყველაფერი სადღაც უკვალოდ იძირებოდა...

მის მარცხნივ: მამა ბართლომეს მაღალი სახლია, რომელიც ქარის დროს აკვანივით ირწყევა ხოლმე.

შუაში: სოლივით შეჭრილია ვიწრო ეზო, დაბალი ქოხით, — წელგატეხილი და მოკუნტული. სოფელში ფიქრობენ, რომ ეს ყველაფერი ბედის ბრალია... ბედი კი მეზობლების მოგონილია და ორივე მხრიდან მოისწრაფვიან, რომ გადმოსთელონ ქალარა ქვრივი, რომელსაც ასულდგმულებს თექვსმეტი წლის მწყემსი შვილი: ბარნაბა.

ამ ხანად, რომელსაც ქვემოდ აეწერ, მოსაყოლი ამბავი უკვე დასრულებულია.

სოფლის ჩვეულებრივი დილაა და მზე მთაზე ვებერთელა კა-
მენიის ყვავილივით არი ამოსული.

აზნაურ ვამეხიას ჯერ კიდევ სძინავს, საბან გადახდილი სძევს
ტახტზე რუმბივით და კარის ბიჭები მიმოდიან ოთახში ცერებზე.

ბარნაბამ ქართიდან ხვადავი გამოორეკა და გიგოს მიმართა:

— რავა დაგიკუსია ქაჯივით თვალები, ჩანთა მეიტანე!

— დედიას მუაქ.

— ძღაბო!

— !?

— გაგიჩდა ძღაბის კირი.

— ცუხო!

— ყვაქიქა...

ბავში ბჟოლის ხეს ამოეთარა, კაბის სახელო თვალებზე მიიღო
და მორთო ტირილი.

მეზობელს კი, აივანზე წვერს რომ ივარცხნის, ესმის ყველა-
ფერი, თვალს ვერ არიდებს და გულში იგინება... უწინ აქედან ფე-
ხის ბაკუნით ჩაუწყვეტდა ხმას ან სასაცილოთ აიგდებდა, შემთხვე-
ვით აივანზე ცოლიც თუ იყო.

ეხლა კი, არც მამა ბართლომეს და არც მის მეუღლეს აღარ
ეცინებათ... და სხვათაშორის მოსაყოლი ამბავიც ეგ არი...

2. იმ ზაფხულს საერთოდ გოლვიანი დღეები იდგა.

მიუხედავით გამგელებული მუშაობდნენ. ბარნაბაც.—მწყემსი იყო
და მინდვრად იყო გასული.

შინ მარტოხელი დედა საქმობდა.

დასტრიალებდა ამ სიცხეში ეზო-გარემოს და რომ იტყვიან,—
სული კბილით ეჭირა.

ეს კიდევ არაფერი...

ერთ მშვენიერ დღეს როცა ვადმოთელილ ლობეს ასწორებდა,
მოღლილს და გულ-მკერდ გაოფლიანებულს ზარივით შემოესმა:

— რაშობი!

შეკრთა, არავის მოელოდა, შუბლი შეიკრა და წარბებიდან
შეხედა მოსულს... მის წინ ოჯახის მოსისხლე იდგა: ბართლომე.
ზურგი შეაქცია და ისევ საქმეს მიჰყო ხელი.

ბართლომე კი ყურში ჩასძახოდა;—რომ ლობე მისია, და თუ
შესწორება დასკირდებოდა, თვითონვე გალობავდა, ეხლა კი მიწა მო-
უპარავს და გორა წინ წამოუწევია „კუდიან ქვრივს“ (ასე ეძახდა)—
და ქალს მკლავებში ჩასქიდა ხელი.

ქალი იძულებული გახდა გამოლაპარაკებოდა...

მართალია ღობე მღვდლის იყო, მაგრამ ვილაცას გადმოეთელა (შესაძლოა განზრახ) და საქონელი გადმოდიოდა, ქირნახულს აოხრებდა და მაშ რა ექნა... გორას კი, ღვთის წინაშე არ გადმოსულა, პირიქით, იცოდა მტრის ავი გული და მისკენ დასწია...

ბართლომე შეედავა, ქალი შეებრძოლა,—და წალაპარაკედნ.

უეცრად ხელი უშვა და ღობის მტვრევა დაიწყო წიხლებით.

— ჩემი ორი ღლის ქაპანწყვეტას წყალში ნუ მიყრი!..—სტიროდა ქვრივი...

იგი კი უღვაშებში იცინოდა.

ქალი აკანკალდა. გამწარებულმა დაიკბინა მოკუმშული თითები და ერთი ნახტომით მივარდა მტერს... მაგრამ წინასწარ მოფიქრებული სარი ელოდა... და იგი შუბლ შეღებილი თხრილში დაეცა იქ, სადაც ეყარენ ღობის წკნელები, როგორც შრომით დაღამებულ დღეების მოგონება...

მამა ბართლომე მალე გამოერკვა. მსხვერპლი მის ეზოში გადმოითრია (ამას თავისი აზრი ჰქონდა) და გასისხლიანებული სარიც იქვე დადო.

მერე დამშვიდებით შემოავლო თვალი გარემოს, ქალის გულს დააყურადა, მიხვდა რომ ცოცხალი დარჩენილიყო და აუჩქარებელივგზას გაუდგა.—

თითქო ჩადენილი დანაშაული წინასწარ ჰქონდა განზომილი..

მ. ქობში ბნელა. (ქრაქის ალი ვერაფერს ანათებს, მარტო შეგიძლია გააარჩიო მისი თვლები).

კერიასთან ჯრიკოზე ზის ბარნაბა და ჩაქრობილ ცეცხლს თვალგაბნეული მოსჩერებია. აქვეა და, რომელიც გაფიცებულ ღობს ნახალში ყველით გემრიელათ მიირთმევს, და თან ცალი ხელით კვამლს იგერიებს, თვალებს რომ ეტანება.

ბარნაბას ფიქრით დამძიმებული თავი ხელებში უკავია,—აგონდება: სასამართლოს კარებთან რომ იდგა დედასთან ერთად, რომელსაც სახეზე სანთლისფერი ედო და ყოველი წამი ხელშესახებათ სრულდებოდა...

დიდი მოთმინების, დიდი მუდარის შემდეგ როგორც იქნა გაიღო კარები, მთელი დღე იმედებით რომ შეჰყურებდა, და ჯერ გამოჩნდა: ვილაცას მუცელი ყვითლად ჩაფოლაქებული, შემდეგ: ფეხები, და ბოლოს თავი: შუბლვიწრო, მელიოტი, ერთ მუქა ბალნით დახურული.

— ბარნაბა მეძინება, დევიძინო? ეკითხება უცებ და.

— დევიძინე.

უაზროდ მიუგებს და ისევ ფიქრები:

ეხლა ამ ადგილას არც სოფელია და არც ხე.

დგას მარტო თვითონ წერტილივით და გარშემო უსიცოცხლო რუხი მინდორია სულ. უყურებს ცას და ცა არ არი. დახედავს მიწას და უეცრივ ფეხებთან უფსკრული ჩავარდება. მიწის ოთხივე კიდურიდან წამოვა ქარი... ბარნაბა წაჩოქილა და მუხლით მიწა ჩაუხრილავს... მაგრამ იზრდება, კუნთები უმაგრდება, და წამოდგება თუ არა,—ჩადგება ქარიც.

ბარნაბა ეხლა ოცი წლის არი და უღვაშები აქვს.

წელზე მამისეული გრძელი ხანჯალი.

ლამეა. მინდორი კი ისევ სარკესავით არი განათებული და საიდანღაც ვებერთელა შავი ჯვარი ჩრდილივით დაეშვება... ჯვარი კი არა შავი კატა, ეხლა მისი კნავილიც ისმის, ბრკყალები სისხლით აქვს შეფერილი და ახლოვდება.

იზრდება, სივდება და უცებ მის წინ: მამა ბართლომე.

ბარნაბა დგას როგორც საშინელება და ამბობს დინჯათ:

„—რათ დააშავე სასიკვდილოთ მშრომელი ქალი. რისთვის გვიჩვილე. რათ ჩამოგვიქერ ჩვენი მიწა!“ ბართლომე კანკალებს.

ბარნაბა ფიქრობს გადუხადოს სამაგიერო და ხანჯალზე ხელი აქვს დადებული... ყურში კი ეწვეთება: „წყალი... წყალი...“

ეს ხომ ავადმყოფ დედის ხმაა.

მოულოდნელად გაახელს თვალებს, და წამოიქრება.

უსწორო ნაბიჯებით მივა ურდულთან... კარი დაიკვნესებს.

4. გარეთ ლამეა და სიჩუმე.

საღლაც შორს, შეგვიანებული ჟრემი-ლა მიკრიალებდა და ეხლა იგივე სასიმიინდის ქვეშ შებუდრებულია.

შე სულ ახალი ჩასულია და სოფელს სძინავს.

მხოლოდ ვენახში ვილაც მიდი-მოდის და ფოთლების ხმელი შრიალი ჟრუანტელად ედება ვახებს,—ეს გაიოზი იქნება უთუოდ. მისთვის კი არა, რომ ქალაქელია, ან ამის დამწერს უნდოდეს მისი აქ ყოფნა... ყოველდამ ღობე-ღობე მთვარეულივით დაეხეტება და ეს მეზობლებსაც შენიშნული აქვთ.—ის არი. ვილაცას ელოდება.

იცნობდეთ:

სემინარიელი, რომელიც სამი დღის წინად ჩამოვიდა „ქალაქიდან“ და ეხლა ლურჯად ამალღებულ ჰაერს შესცქერის, სტკებმა პოეზიით, მაშინ როდესაც მისი მეგობრები ორი წევრის ჯამის კვადრატს იზეპირებენ. თვითონ კი, როგორც სთქვა, სწავლა დასტოვა სრულიად უბრალოდ:—ერთხელ ფეხსადგილში ჩერნიშევსკის «Что делать» ფარულად კითხულობდა, გაიგეს, დაიქირეს, და ჟურნალში მის გვარს ხაზი გადაუსვეს.

დღეს, კარ გადარაზული, სოფლად მტრედებზე დანადირობს. იწვის სიყვარულის ჩაუქრობელ კეცხლით და ამ წუთშიაც მასზე ფიქრობს:

დაძინებისას გადახურულ კიშკართან თამაშობდენ «კოდილობია»-ს, მან ხელი დაარტყა, დააკოდილა და მოჰკურცხლა!—იგი დაედევნა, უნდა დაჰკენტოს (ასეთია წესი თამაშობის) მირბის, მისდევს... დაეწია თუ არა, ხელი მოუქნია და მოხდა მარცხი:—ქალი უეცრივ მოტრიალბულიყო, და ვაჟის თითები ამოზურთულ ძუძუზე მოხვდა. რატომღაც ორივე მაშინვე გაყუჩდა. ორივე შედგა. შეხედეს ერთმანეთს და იგრძენეს შეყვარება... (ლამისთვის მშვენიერი სიზმარი მზადდებოდა).

— ეხლა კი აღარ სჩანს.

ლობზე გადახტა და შარას გახედა... გზის დასაველთან ვილაც გამოჩნდა.

გაიქცა და სიშორე შეამოკლა.

უცნობმაც გზა წყაროსკენ გადმოჰკრა. დაუახლოვდენ.

იგი შეჩერდა და სიბნელეში იცვენეს ერთმანეთი.

— ბარნაბა!?

— გაიოზ!?

ბარნაბას თვალეებში სისხლი აუვარდა, უმაღვე ჩაფი მიწაზე დადგა, ხელეები მოკუმშა და გამოიქანა... გაიოზ იდგა შეურხეველად.

მართლა, დამავიწყდა, აღრე უნდა მეთქვა, იგი ხომ ბართლომეს შვილი იყო.

მეორე ნაწილი, კომედიც შეიძლება გამოყენებული იქნას ანტი-რელიგიურ კომპანიის ჩასატარებლად

1. ბარნაბა მიწაზე გულადმა გაწოლილა, ხელეები თავქვეშ შემოუწყვია და ცას შეჰყურებს. ცა საკვირველად მოწმენდილია. მხო-

ლოდ ჩრდილოეთით თეთრი ღრუბლები შეგროვებულან. «ღმერთი ყალიონს თუ ეწეოდა გამთენიისას.» იფიქრა ბარნაბამ და გაიღიმა... ღრუბლები მართლაც დარგოლილიყვენ ბოლისნაირად.

უეცრად ყურის ახლო საოცარი სუნთქვა იგრძნო, შემოხედა:— ბებერი ნიშა დადგომოდა თავზე, — უაზროთ უმიზეზოთ გაყუჩებული.

— რა ხანია მოგსულვარ და გითვალთვალებ!..

მოესმა ზურგიდან.

— გაიოზ!..

-- მელოდი?

გაიოზ გამოეცალა მუხის ფესვებს...

— მამა, ხომ იცი, ვერ მოვიშორე, დამიჯდა მომიყვა ცისას და ბარისას.

— ცად ანგელოსებს მოაშენებდა, რა თქმა უნდა...

— მის ლაპარაკში, შენ რომ გაგახარებს, ისეთი რამ მოვიფიქრე...

და მეგობრებმა ერთმანეთს ფიქრები თუ გულის ნადები გაუზიარეს.

პირადათ ჩემთვის, უფრო სახალისო იქნებოდა ეგ უკანასკნელი ლაპარაკი ამეწერა, მაგრამ, მკითხველებს ვიცი სურთ გაიგონ თუ როგორ დამეგობრდენ...

ასე იყო თუ ისე, — შერიგდენ. მის შემდეგ ამგვარი საუბარიც ჰქონდათ.

— გახსოვს? — შარშანდელი.

-- მუშტებ მოღერილი, შურის საძიებლად რომ გამოექანე.

— მაგრამ შემაჩერე, და შებრძოლების ნაცვლად ერთმანეთს ძმობა შევფიცეთ.

— რომ ნამდვილ მტერზე მიგვეტანა იერიში...

მართლაც რა ჰქონდათ საჩხუბარი.

შორიდან მოისმა ყრუ ძახილი.

— მგონი მეძახიან.

— დროც არი წახვიდე.

— ჭალაში შევხვდებით ერთმანეთს ნავახშმევს.

გაიქცა.

ბარნაბა წამოდგა ღიმილით, სახრე ვადუქნია ნიკორას, რომელიც ყანამ ჩააფიქრა, და გადაწყვიტა: «ხალხში უთქვამს, ხელმწიფის ტახტი საკურთხეველივით ურყველიაო და გაიგონ...»

სოფელზე დიდი შუადღე იდგა. საქონელი მდინარის პირას გაშლილიყო.

ბარნაბამ იქვე ხეების ჩრდილს შეაფარა თავი და უღარდელმა
 თქვა ლექსი:

— წმინდა ილიავ ღვთისაო,
 დოუძიძგინე ძირსაო,
 შემოგწირო ღვთიშვილი,—
 გოუყენე თხრიშინი!

2. — გაიოზმა შეამტვრია ეკლესიის ფანჯარა.

ხმაზე არავინ გამოჩენილა. უმაღლე ორივე ეკლესიის შიგნივ
 მოექცა.

მთვარის შუქზე ყველაფერს დიდებულად არჩევდენ.

მონახეს ტრაპეზი და დიდი წვალეებით წამოაქციეს, მერე დაუ-
 კრეს დანებით წმინდანებს მუცლები და გამობრუნებას აპირებდენ
 რომ კუთხეში ღვინით შუამდე გავსებული ბოთლი ნახეს...

— უთუოდ მამაშენს დარჩებოდა.

უეშმაკა ბარნაბამ და პეტრე მოციქულს გადაასხა ღვინო წვერებზე

ფანჯარასთან მისული არ იყვენ, რომ დაბლიდან ჩურჩული
 მოესმათ...

ელამად ოდნავ გადაიხარენ.— შეხედეს ერთმანეთს და გაეცინათ.

— დასწყევლის ღმერთი!

კედელს ქალვათი მიყრდნობდა, და ერთ-მეორეს ეალერსებოდენ.

— ის ხომ ტასოა!

— მოლაღატე. ტუჩზე ჩემი კოცნა არ აშრობია და ეხლა
 სხვა ჰკოცნის:

გულამოსკენილად თქვა გაიოზმა, და წუთის შემდეგ თავისი
 ფიქრი გაუმხილა ბარნაბას.

მაშინვე მოიტანეს ხატი ფანჯარასთან, და უცებ მოხდა სასა-
 ცილო საშინელება: ღვთიშობელი დაეცა თავზე შეყვარებულებს,—
 ლანდები გადახტენ და გაჰქრენ ლამეში.

3. მალალ ლობიდან გადმოხტა ვილაც და შარას გაეკიდა უსახო
 ლანდივით.

მთვარე გაწოლილი თეთრ ღრუბლებში თან მიჰყვებოდა.

გაიარა გზა, გადვიდა ხიდეს და ის იყო მარჯვნივ უნდა გაეხ-
 ვია რომ შემოესმა:

— ვინ მოდიხ!

და თხილის ბუჩქებმა ლანდები გამოისხეს.

შეჩერდა.

— ვინ არის?!

წავიდა.

— შეჩერდი!

მალალი ნახტომით მავალთან დაესო,—ჯერ ერთი უეცრად და მერე მეორე.

— სალამი!

— სალამი.

— სად მიეჩქარები?

— გაიგეთ?

— ?

— ჭინკებმა საყდარი აიკლეს!..

„ჭინკებმა“ უჩქმიტეს ერთმანეთს ფარულად,

— როგორ!

— მამაშენს მსურს შევატყობინო.

— ხომ არ გაგიყებულხარ!

— შენ დაგაბრალებენ.

— მიცნობენ რომ ვარ მორწმუნე!

— და მაინც...

— სოფელი უნდოა.

— სჯობს უკან გაბრუნდე.

დაშორდენ. ჩურჩულით ორლობეს გადაჰყენ.

და ახალგაზდა რომელმაც საყდართან ნერწყვი ვერ გადაყლაპა, დარჩა იდგილზე როგორც იღუმალი გაკვირება კითხვის ნიშანით.

4. დილით ადრე დარეკეს ზარი,—და სოფელი შემოიკრიბა.

ეკლესიის მოფენილ კარებში იღვა ბართლომე გაფითრებული, და შეშინებული მნათე წმინდანობის დასამტკიცებლად მებასედ უამბობდა უწმინდეს სიცრუეს:

— მეძინა. უეცრად მომესმა ძახილი. შევხედე: მიხმობდა მიქელ-გაბრიელი. მიბრძანა. მივეყვი უთქმელად ფეხდაფეხ...

ზოგმა სასოებით პირჯვარი გადიწერა. ზოგს კილევ უღვაშებში მორცხვად გაეცინა.

— ჭიშკრამდე მისულს თავზე დაგვათენდა. გაქრა მოჩვენები და გამომეღვიძა. ვიფიქრე:

ვინახულე ბილაძე საყდარს. წამოვდექ. მოვედი. და ვნახე
რასაც ხედავთ...

ბართლომე აკანკალდა:

— ღმერთო დაგვიხსენი!

და მისი მწუხარება ხალხმა გაინაწილა.

— ეკლესიაში ავი სული დაბუდებულა!
ამბობს მოხუცი.

— საყდარი უნდა განიწმინდოს...

ადასტურებს სხვა.

ღვთიშობლის ხატი მოიტანეს შუბლ გატეხილი...

იჩოქებს ბართლომე სასოებით, მისუსტებულ ლოცვით. უცებ
ლოყაზე დაუგორდება მღვრიე ცრემლი როგორც ვერცხლის წყალი
და წმინდა მამა, ქურდულ გამოხედვით დაზეერავს ხალხის შთაბეჭ-
დილებას, მაგრამ, — ხალხი ჩაუქრებულა და სიჩუმეა.

ბებერ მუხის ქვეშ ქალები შეკრებილან — და საბრალოა ის
კაცი, რომელაც ავად შეამჩნევენ. ერთი ლოყაზე ხელის მიდებით
თავს გადააქნევს, მოშლილ ტუჩებიდან ისროლის სიტყვას, (სიტყვა
პატარაა, ნეკის ოდენა) მერე მეორე რამეს ჩაუთქვამს. მესამე. და
სიტყვა სივდება, იზრდება და დედაკაცების მოკეცილ კალთებში გა-
დად-გადმოდის.

იქნება მას ვინმემ კულიც გამოაბას. მაშინ ამ ცხოველს კორი ჰქვია.

ჯგუფს ტასო მიუახლოვდა, ლოყა ახვეული.

— ძღაბო ვინ გიკბინა ლოყაზე?

— ეკალმა გამკაწრა გუშინ.

— სტყუი, გაიოზი გაკოცებდა.

— დიახ, მანამდე დაწვეს და არ ადგეს.

— იქნებ ძილში დაგემართა, ამბობენ წუხელ ჰინკები დადიო-
დენ სოფელში.

ტასო მოტრიალდა სირცხვილისფერი რომ ლაპარაკი ბანზე
აეგდო:

— წრეულს მოსავალს კარგი პირი უჩანს.

დრო გადიოდა. ყაყანი მინელდა. ხალხი დაიშალა.

თოხები უცდიდენ მშრომელებს მოპირული. ყანები ბიბინებდენ
სამარგელი სამოროდო.

ჯგუფებს მიჰქონდათ შარაზე საუბარი:

— ჩვენში დარჩეს და, მღვდელი ცოდვილი გვყავს.

— ღმერთი სჯის უთუოდ.

ილარიონმა მხრები აიჩეჩა:

— ვერაფერს გაარკვევ.

— მე კი აღარ მწამს თქვენი ქინკები თუ ანგელოსები და რაც ვინდა თქვით:

ჩაილაპარაკა ახალგაზრდამ და როცა დაინახა არავინ უწყურება,—დაუმატა:

— არც ღმერთი!—ღმერთმანი.

ალაგეს ნახევრად გადასული გლეხი მეტის დაფიქრებით კეფას იფხანს, ახლად აბიბინებულ კოლინდარში შეამჩნია გროვა ჩონჩორიკის,—ბრაზობს—დარწმუნდა: უთუოდ ბართლომეს ჯორი იქნებოდა... და სრულიად მოულოდნელად ჩონჩორიკისგან აშენდა საყდარი... წარმოუდგა: დილით გაგონილი ამბავი... ყალიონი მოსწია ხარბათ, გააბოლა და გადაათურთხა. ნაფურთხმა დაჰფარა ეკლესია. ნაფურთხში დაიხრჩო ტაძარი... გლეხს გაეცინა და გულზე მოეშვა.

„ქინკებმა“ გაატარეს მთელი ღღე გლეხებში და შეკრიბეს ხალხის შეხედულება.

55. შუაცეცხლის გარშემო ისხდენ.

ქალები საქნარობდენ. ვაეები გამოცანებს, მოსწრებულ სიტყვებს და ზღაპრებს ლაპარაკობდენ. ჰქონდათ სიცილი, სიხარული ზამთრის გრძელ ღამეების გასათევად,—და კარდალაში „სირის კუდი“ იხარშებოდა...

მაქსიმამ დაიწყო:

— იყო და არა იყო რა..

— შენს უკეთესი ვინ იქნებოდა!?

— იყო ერთი პირშავი მღვდელი და დიაკონი, რომელიც „მამა ჩვენო“-ში დედას იგინებოდა.

ცხოვრობდენ ღვთის მადლით; დიაკონი დიაკვნობდა, მღვდელი მღვდლობდა, მაგრამ ყოველ დამძინებისას, სად იყო სად არა,—მოკუნკულდებოდა გარუჯული ქინკა, გულზე მაცდურათ დააკუნცხდებოდა და სამჯერ ზედიზედ დააცხინკვებდა!..

ვილაცამ დააცხინკვა... უმალ მიაძახეს:

— თხის კუდი!

გაეცინათ.

— შეშინებული ცოლს დაუძახებდა, ცოლიც ეშმაკურად ჩაიცილებდა, და ლოგინში სიამოვნებით შეუგორდებოდა...

— უი, მეისპე!

პელაგია პირზე ხელი მიაფარა, მაგრამ ისმოდა:

— ვნებით გადუწვედა აბურძგვილ წვერებს და კოკობ ტუჩებს ანცად ჩაწუწნიდა, შემდეგ ალერსით ეჩურჩულებოდა, — რომ მის გულისთვის როგორ ჩაუყარა ლობიოში „სტრიხინა“ პირველ ქმარს და სული გააცხებინა...

— ეს ხომ ნამდვილია!

— ზღაპარიც ვე არი, აბა რა გგონია!..

სიტყვამ მოიტანა და უნდა აღენიშნო რომ მეც ამ აზრის ვარ, ოფელში დილით რომ გაგველო (მე ვლ. აპარაკობ 1900—1904 წლ.) სალამოს ზღაპარს მოგიტხოვდნენ, ან ანგელოსათ გარდაკმნიდენ და ან ეშმაკად.

— ის იყო უფალმა პირი დაიბანა და ცისარტყელით ხელებს იშვრალებდა, რომ შეატყობინეს წმინდა მღვდლის ამბავი... გულმოსულმა საშინელი რისხვა ჰქნა და იგი დასწყევლა!

— შემდეგ საყდარში დაბრუნდა ჭინკები...

— და ერთხელ როდესაც ცხრაწვერა დიაკონს, საკურთხის წაღება ბედათ დაავიწყდა ჭინკები ჩაუჯდენ გულეში წმინდანებს.

და წმინდანები წამოიშალენ კედლებიდან, გაშალეს სუფრა და გამართეს ქეიფი.

ბევრი სვეს, ბევრი იმხიარულეს, ბოლოს გაღეშილებს წმინდანინოს გამო ჩხუბი მოუვიდათ და ერთმანეთს დაუქრეს მუცლები დანებით.

— ჩვენი ეკლესია!

— ჩვენი წმინდანები!

ფატიას ჩაძინებოდა, დაძახულ ძაფზე დაკიდული თითისტარი დამრჩვალ კაცივით ქანაობდა მუცელ-გაბერილი,

მას გაღიშებული თვალები შემოეხვან ირგვლივ...

ელპიტე წამოხტა „მოუსვენარი ტალა“ ლიტრიდან მოისმა წყლის სიცილი და ხერხემალზე დაგორდა ნაკადი, — ფატია შეკრთა...

— სირის კუდა!

ძილის გუდა.

მა სირის კუდაო.

მიუმღერეს ქალებმა.

გამოფხიზლებულ თვალებიდან გადმოხტა სირცხვილი, ლოყები დაირბინა და შერჩა ყურებს... ყველამ ტუჩები გადირაზა. ფატიამ თავთავივით დახარა თავი.

მაქსიმა კი ღერდავდა მოშლილ წისქვილივით:

— როდესაც ღვთისშობელმა არავენ მიიკარა და მათ საქციელი დაუძრაბა, გულმოსულებმა გარეთ გამოაგდეს...

— მღვდელს რა დაემართა?

— ჩაკეტა კარები და არავის იკარებს.

— აღარც ვეკარებით...

კარები გაიღო.

ქარი შემოვარდა და ქრაქი ჩააქრო. დაბნელდა. ფანრით შემოვიდა ვიღაც.

მიმართეს ხუმრობით:

— შენ ძმობილო, ზღაპართან ერთად სინათლეს ჩაგვიქრე.

— მაგრამ მოველ უკეთეს ნათელით და სინამდვილით,— იცით მე ვინ ვარ?

— ვინცა ხარ...

— ქინკა... მე კარებიდან ვისმენდი თქვენ ზღაპარს,— ეხლა კარგია მე გამიგონებდეთ...

და გაღიმებულმა ყაბალახი მოიხსნა,— ეს იყო ბარნაბა...

რომლის დღევანდელ ცხოვრებას (1921-28 წ.) სჯობდა მოეყოლოდი მაგრამ, მგონია, მოთხრობის შესაფერად შესრულებისათვის საჭირო იყო მისი კარგი ახალგაზრდობა გამეხსენებია თქვენთვის, რომელიც ავწერე 1924 წელს შემოდგომაზე.

(შემდეგი იქნება)

კალე ბოგოზიძე

კომკავშირულ ფორმით

თუნდ მყუდროება ნისლში გახვევდეს
იცი რომ სხვაგან ქარები ჰქრიან;—
მსურს თანამებრძოლს გადმომძახებდე,
და შევხაროდე მაგ თვალთა ცქრიას.—

გაგიხალისდა სისხლი მხედრული
როცა ჩაიცვი ვაჟის ხალათი
და უფრო მძაფრად გიფეთქავს გული
რადგან არ გინდა შრომის ლალატი...

წუთსაც უბრალოდ ველარ გააცდენ,
ვაქვს ქარხანაში ნობი საქსოვი.

და ყმაწვილური ტკბილი განცდები
მძიმე შრომის დროს არ გასურს გახსოვდეს.

მშენებლობაში კარგი მუშა ხარ,
დიდი ბრძოლის დროს გმირიც იქნები:
შენ ამხანაგებს სწორ გზას უსახავ
ყოფა-ცხოვრების სხვაგვარ მიგნებით.

და თანამებრძოლს მსურს გადმომძახო,
როცა შეგხარი მაგ თვალთა ცქრიალას,
ჩვენ გულით ისევ დავრჩებით ახლო
სანამ ბრძოლების ქარები ჰქრიან...

მუშაობა მხატვრული ლიტერატურის დარგში

საკ. კ. პ.(ბ) ა.-კ. საოლქო კომიტეტის ოქტომბრის პლენუმის რე-
ზოლუცია

1. უკანასკნელი რესპუბლიკანური და ამიერ-კავკასიის პარტი-
კრილობების დღიდან თვალსაჩინოდ გაიზარდა პარტიული ორგანი-
ზაციების ყურადღება მხატვრული ლიტერატურის დარგის მუშაობი-
სადმი. მაგრამ ეს ყურადღება ჯერ კიდევ არ შეეფერება იმ განსა-
კუთრებულ და დიდ მნიშვნელობას, რომელიც მხატვრულ ლიტერა-
ტურას აქვს კულტურული მშენებლობის საერთო პროცესში.

პროლეტარულ მწერალთა ორგანიზაციებისათვის ხელმძღვანე-
ლობის გაწევა ჯერ კიდევ სისტემად არ არის გადაქცეული. იგი
ხანდახან განისაზღვრება ზოგადი, ზერელე დირექტივებით, ან, პი-
რიქით, წვრილმანი მზრუნველობის ხასიათს იღებს. ამ გარემოებას
კი ხსენებულ ორგანიზაციებში მომუშავე პარტიის წევრების თაოს-
ნობა მინიმუმამდე დაჰყავს. თანამგზავრ ლიტერატორთა ჯგუფებზე
ზედმოქმედება ყოველთვის სათანადოდ და ჯეროვანი აქტივობით
ვერ ხორციელდება, გამოყენებული არ არის ყველა შესაძლებლობა,
რომელიც პარტიის განკარგულებაშია. საკმაო გარკვეულობითა და
გაბედულებით არ სწარმოებს ბრძოლა იმ მტრული იდეოლოგიის
წინააღმდეგ, რომელიც თავს იჩენს მხატვრული ლიტერატურის ფორ-
მებში.

ამავე დროს კი, მხატვრული ლიტერატურის საკითხებს უფრო
და უფრო მეტი მნიშვნელობა ეძლევა, და, ამგვარად, ლიტერატუ-

რული ცხოვრების განვითარებაზე პარტიის მაქსიმალური გავლენის საჭიროება თანდათან მწვავე ხასიათს იღებს.

2. საერთოდ კულტურული მშენებლობის ხელმძღვანელობას და, კერძოდ, მხატვრული ლიტერატურის ხელმძღვანელობას ამიერ-კავკასიის პირობებში ზედმეტი სირთულე და სიძნელე ერთვის. ეს, პირველ ყოვლისა, იმ გარემოებით აიხსნება, რომ კულტურული მშენებლობა სწარმოებს წინად დაჩაგრულ ეროვნებათა რესპუბლიკებში, სადაც ცარიზმი ეროვნებათა შორის შულლსა და მტრობას სთესდა და ანვითარებდა, კოლონიზატორული პოლიტიკით, შოვინიზმს ასაზრდოებდა და აძლიერებდა.

კულტურის დარგში სწორი პარტიული ხაზის გატარების ზედმეტ სირთულესა და სიძნელეს ის გარემოებაცა ჰქმნის, რომ ამიერ-კავკასიის ზოგიერთი რაიონების კულტურული დონე დაბალია საბჭოთა კავშირის მშრომელთა ძირითადი მასის კულტურულ დონესთან შედარებით. ამიერ-კავკასიის მრავალრიანი ოჯახი შეიცავს ისეთ ხალხებსაც, რომლებსაც თავისი ენა აქვთ, არ იციან სხვა ეროვნებათა ენები და ამავე დროს თავისი მრეწველობის ჩანასახიც კი არ გააჩნიათ.

ამგვარად, ამ ხალხებს ჯერ კიდევ არა აქვთ ყველა საჭირო წინასწარი პირობა ფართო კულტურული განვითარებისათვის.

ბოლოს, ზედმეტ სირთულესა და სიძნელეს ის გარემოებაცა ჰქმნის, რომ ამიერ-კავკასია გლეხური ქვეყანაა, სადაც ჯერ კიდევ ცოცხლად და საკმაოდ მკვიდრადაა შენახული წინა-კაპიტალისტური ურთიერთობის ნაშთები, სადაც არსებობს ჯერ კიდევ ძალიან სუსტი პროლეტარული კერები.

ამიერ-კავკასიის ამ სპეციფიურ პირობებში განსაკუთრებული სიმწვავე და ამავე დროს განსაკუთრებული სიძნელე ეძლევა ლიტერატურული ცხოვრების იმ ძირითად საკითხებს, რომლებიც პარტიული ხელმძღვანელობის ობიექტს შეადგენენ.

1925 წლის ივლისში გამოქვეყნებულმა საკავშირო კომპარტიის (ბ) ც. კ.-ის რეზოლიუციამ („პარტიის პოლიტიკის შესახებ მხატვრული ლიტერატურის დარგში“) ობიექტიურად შეათვსა ლიტერატურული ცხოვრების ძირითადი პროცესები და გამოარკვია პარტიის უმთავრესი ამოცანები ამ დარგის კულტურული მოღვაწეობის ხელმძღვანელობის საქმეში. რეზოლიუციის გამოქვეყნების დღიდან განვლილმა სამმა წელმა დაგვანახვა, რომ რეზოლიუციაში აღძრული პრობლემები სწორედაა გადაწყვეტილი, რომ ამ რეზოლიუციას დღესაც არ დაუკარგავს მნიშვნელობა. ამას ადასტურებს თუნდაც ის გარე-

მოგება, რომ კულტურული საკითხების გარშემო წარმოშობილი შემდგომი დოკუმენტები (პარტიათბირების რეზოლიუციები თეატრის, კინოს და სხვათა შესახებ) იმავე პრინციპიალურ დებულებებს ემყარებოდნენ. მაგრამ კონკრეტული ლიტერატურული პირობების თვალსაზრისით (ლიტერატურის სხვადასხვა კლასობრივი ჯგუფების მდგომარეობა, მათი ურთიერთობა) ეხლანდელი პერიოდი თვალსაჩინოდ განსხვავდება 1925 წლის პერიოდისაგან; ამიტომ ც. კ.-ის რეზოლიუციის სწორი გამოყენება მოითხოვს ამიერ-კავკასიის თანამედროვე ლიტერატურული ცხოვრების რეალურ ანალიზს.

3. ლიტერატურული განვითარების ტენდენციებს განსაზღვრავს სოციალურ-ეკონომიური ცხოვრების ზოგადი მიმდინარეობა. რამდენიმე წლის ნაყოფიერმა სოციალისტურმა მშენებლობამ ამიერ-კავკასიაში თავისი გავლენა მოახდინა ამიერ-კავკასიის ლიტერატურის თვითეული კლასობრივი ჯგუფის მოღვაწეობაზე და ამ ჯგუფების ურთიერთობაზე, უკანასკნელ წლებში პროლეტარული ლიტერატურის ზრდა უდავოა.

ეს გარემოება აღნიშნეს ამიერ-კავკასიის პარტიული ორგანიზაციების უკანასკნელმა ყრილობებმა. გაძლიერდა „თანამგზავრების“ დიფერენციაციის პროცესი; მათი განსაზღვრული ნაწილი პროლეტარულ მსოფლმხედველობასთან დაახლოების სისტემატიურ მიდრეკილებას იჩენს, მეორე ნაწილი კი ან უკან რჩება საზოგადოებრივი ცხოვრების განვითარებას, ერთ ადგილს სტკეპნის, ან უშუალოდ და პირდაპირ გადადის კლასობრივი მტრის მხარეზე. ამავე დროს აქტიური გახდა იმ მწერალთა ჯგუფი, რომლებიც მტრულ იდეოლოგიას გამოხატავენ.

ამ პროცესების შეფასების დროს უნდა ითქვას, რომ ლიტერატურული განვითარების ზოგადი შედეგი დადებითად ხასიათდება.

მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მთავარი სიძნელეანი უკვე გადალახულია. ამ სიძნელეებს მაშინ მოვიშორებთ, როდესაც პროლეტარული ლიტერატურა გაანადღებს „ჰეგემონიის ისტორიულ უფლებას“. ასეთ მდგომარეობას პროლეტარულმა ლიტერატურამ ჯერ ვერ მიაღწია; მან ბრძოლისა და განვითარების ჯერ კიდევ დიდი გზა უნდა განელოს, ვიდრე ხელმძღვანელ კლასობრივ ლიტერატურულ ჯგუფად გადაიქცეოდეს. ამიტომ პარტიული ორგანიზაციების განსაკუთრებული ყურადღების საგანს უნდა შეადგენდნენ თვით პროლეტარული ლიტერატურული მოძრაობის სუსტი მხარეები, თანამგზავრი მწერლების დიფერენციაცია, ლიტერატურის შემარჯვენე ბურ-

ქუზიული ჯგუფის თვალსაჩინო აქტივიზაცია და სხვა ამისთანა ლიტერატურული მოვლენანი.

4. პროლეტარული ლიტერატურის განვითარებას ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ თან სდევდა წარმოშობა სხვადასხვა „თეორიებისა“, რომლებიც ამა თუ იმ სახით უარპყოფდნენ პროლეტარული ლიტერატურის არსებობის შესაძლებლობას. არგუმენტებისა და დებულებათა გარეგანი სხვადასხვაობის მიუხედავად, ეს „თეორიები“, რომლებიც ბოლოსა და ბოლოს ემყარებოდნენ კულტურის ტროცკისტულ თეორიას, წარმოადგენენ თანამიმდევრობითი კლასობრივი ბრძოლის უარყოფას ლიტერატურის დარგში. ასეთი „თეორიები“ გავრცელებულნი იყვნენ ამიერ-კავკასიაშიც. აქ ეს „თეორიები“ იმ მოსაზრებას ემყარებოდნენ, რომ გლეხური ქვეყნის პირობებში „ხალასი“ პროლეტარული ლიტერატურის არსებობა შეუძლებელია, მისი წარმოშობა და განვითარება მოხერხდება მხოლოდ ამიერ-კავკასიის ინდუსტრიალიზაციასთან ერთად და სხვა.

ეს არსებითად, „კაპიტულიაციის“ თვალსაზრისია, იგი წარმოადგენს მარქსისტულ დებულებათა ვულგარიზაციას, ივიწყებს ისეთ უმნიშვნელოვანეს ფაქტორებს, როგორცაა პროლეტარიატის დიქტატურის არსებობა ამიერ-კავკასიაში. მუშათა რევოლუციონური მოძრაობის ტრადიციები; იგი ამიერ-კავკასიის კულტურული ცხოვრების საკითხებს არკვევს საბჭოთა კავშირის დანარჩენი რესპუბლიკების სათანადო პროცესების გარეშე. ასეთმა თვალსაზრისმა მომხრეების საკმაოდ თვალსაჩინო რიცხვი გაიჩინა. ამიერ-კავკასიის პროლეტარული ლიტერატურის ბრძოლა თვალსაჩინოდ წარმოადგენდა ბრძოლას თავისებური ლიტერატურული ლიკვიდატორობის წინააღმდეგ. ეს ბრძოლა სწარმოებდა თითქმის ბოლო დრომდე. პარტიული ორგანიზაციები კი საკმაოდ არ აფასებდნენ მის მნიშვნელობასა და აზრს. არსებითად ეს ბრძოლა დამთავრებულად უნდა ჩავთვალოთ, მაგრამ პარტიულ ორგანიზაციების წინაშე მაინც სდგას „კაპიტულიანტურ“ შეხედულებათა მხილების ამოცანა ლიტერატურის დარგში, პროლეტარული ლიტერატურის არასაკმაო შეფასების ლიკვიდაციის ამოცანა. პარტიულმა ორგანიზაციებმა ბოლო უნდა მოუღონ პარტიის წევრთა გულგრილობას და უყურადღებობას პროლეტარულ ლიტერატურისადმი, განსაკუთრებით ისეთი წევრების გულგრილობას და უყურადღებობას, რომლებსაც უშუალო კავშირი აქვთ ლიტერატურული ორგანიზაციების მუშაობასთან (პერიოდული პრესის, გამომცემლობათა, მთავლიტების და განათლების სხვა ორგანოების მუშაკები)

5. ამიერ-კავკასიის ინდუსტრიალიზაციის საკმაოდ სწრაფი ტემპის მიუხედავად, მშრომელთა ძირითადი პროლეტ. კადრი ჯერ კიდევ საკმაოდ დიდი არ არის. ამ მიზეზის გამო, აგრეთვე იმის გამო, რომ, საბჭოთა კავშირის ცენტრალურ სამრეწველო რაიონებთან შედარებით, ამიერ-კავკასიის პროლეტარიატის კულტურულ დონე დაბალია, ამიერ-კავკასიის პროლეტარული ლიტერატურა იზრდება უმთავრესად გლეხობის, წვრილბურჟუაზიული ინტელიგენციის ხარჯზე. ეს გარემოება და აგრეთვე ისიც, რომ პროლეტარული ლიტერატურა წვრილბურჟუაზიულ გარემოცვაში იმყოფება, თავის დაღს ასვამს პროლეტარული მწერლის მხატვრული აზროვნების თემატიკასა და ხასიათს (ლექსიკონი, სახეები, სიუჟეტი და სხვ.), შესაძლებლად ხდის მაქსიმალურ გავლენის წვრილბურჟუაზიულ და, პირველ ყოვლისა, გლეხ-მკითხველზე. ამავე დროს იგივე გარემოება ასუსტებს პროლეტარული ლიტერატურული მოძრაობის სიმტკიცეს და ჰქმნის მასში სხვადასხვა ავადმყოფურ მოვლენას. წვრილბურჟუაზიული იდეოლოგია მოდუნებულის სულიერი განწყობილების სახით, ტენდენცია უიდეურობისადმი, ნაციონალისტური რეციდივები და სხვა ამისთანა მოვლენანი ხშირად იკვლევენ გზას პროლეტარული მწერლების შემოქმედებაში, ზოგჯერ კი საფრთხეს უმზადებენ ამა თუ იმ პროლეტარული მწერლის (ჩვეულებრივ, ახალგაზრდის) შემდგომ შემოქმედებას.

პარტიულმა ორგანიზაციებმა მედგარი ბრძოლა უნდა აწარმოონ ამ გადახრათა წინააღმდეგ და ყოველმხრივ ხელი შეუწყონ პროლეტარულ ლიტერატურულ მოძრაობას, რათა მან მაქსიმალურად გაანაღდოს „პროლეტარულ მწერალთა საკავშირო ასოციაციის“ ლოზუნგი თვითკრიტიკის შესახებ.

6. პროლეტარული ლიტერატურის ზრდა, რაც გამოიხატება, როგორც პროლეტარულ მწერალთა კადრების გადიდებაში, ისე მათი შემოქმედების სოციალური და მხატვრული მნიშვნელობის ზრდაში, ისეთი სისწრაფით არ მიმდინარეობს, როგორც ეს შეეფერება მშრომელთა კულტურული მოთხოვნილებების ზრდას და მთელი საზოგადოებრივი ცხოვრების გართულებას.

პროლეტარულ მწერალთა პირველ სრულიად საკავშირო ყრილობამ აღნიშნა, რომ პროლეტარული მწერლები ამუშავებენ იმ თემებს, რომლებსაც მეტი სოციალური მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ ეს ხდება იმდენად არა იმიტომ, რომ განმტკიცდა და გაიზარდა პროლეტარული ლიტერატურა, რამდენადაც იმიტომ, რომ ლიტერატურის საერთო დონე დაბალია და არ შეეფერება ჩვენი ეპოქის მოთ-

ხონილებებს. ეს განსაკუთრებით შეიძლება ითქვას ამიერ-კავკასიის შესახებ, სადაც პროლეტარულ მწერალთა შემოქმედებაში ლირიკა მეტად საჭიროებს ებოსს (თუმცა უკანასკნელ დროს ამ მხრივ ერთგვარი გარდატეხა ჩაისახა). ეს გარემოება, რომელიც შემთხვევითი არ არის, მოწმობს იმას, რომ პროლეტარული ლიტერატურა თავის განვითარებაში ჯერ კიდევ ვერ ამუშავებს დიდი სოციალისტური მნიშვნელობის მქონე თემებს, რომ „დიდი ტილოები“, რომლებიც ასე ესაჭიროება ჩვენს ეპოქას, ჯერ კიდევ ვერ პოულობენ თავის ოსტატებს. პროლეტარული ლიტერატურის გარდატეხა ამ მხრივ შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ პროლეტარული მწერალი ჩაბნელება საზოგადოებრივ ცხოვრების მთელ სიღრმეს და თუ ამავე დროს მას ექნება ერთგვარი პერსპექტივა ამ ცხოვრების დონეზე მალა აიწიოს თავისი შემოქმედებითი განზოგადოებით, ეს კი თავის მხრივ მოითხოვს მაღალ კულტურულ დონეს, დიდ პოლიტიკურ სკოლას, მნიშვნელოვან მარქსისტულ ცოდნას.

ერთ-ერთ დიდ საფრთხეს, რომელიც სდგას პროლეტარული ლიტერატურული მოძრაობის წინაშე, არის სწორედ პროლეტარული მწერლის დაბალი კულტურული დონე, მისი პოლიტიკური მომზადების სისუსტე, ზოგჯერ პირდაპირ დაუშვებელი სისუსტე. ცოდნის, გამოცდილების ნაცვლად პროლეტარულ მწერლებში ხშირად ვხვდებით „აპლომბს“, „სითამამეს“, მოკლედ რომ ვთქვათ, იმას, რაც ლენინმა ამომწურავად დაახასიათა, როგორც „კომ-ყოყორობა“.

პარტიული ორგანიზაციების ამოცანა იმაში მდგომარეობს, რომ მაქსიმალური დაჟინებით მოსთხოვონ პროლეტარულ მწერლებს ნამდვილი „მეცადინეობა“, ხოლო პროლეტარულ მწერალთა სრულიად საკავშირო ასოციაციის ეს ლოზუნგი გაგებულ იქნას, როგორც ცოდნისა და გამოცდილების ყოველმხრივ გამდიდრება, გამსჭვალული დიალექტიური მატერიალიზმის მეთოდით.

7. პროლეტარული ლიტერატურული ორგანიზაციებისადმი ყურადღების გაძლიერებამ არავითარ შემთხვევაში არ უნდა გამოიწვიოს წვრილმანი ჩარევა მათ მუშაობაში. გადაჭრით უნდა უქუვავდოთ თავისებური „კომისარობა“, რომელიც იმაში მდგომარეობს, რომ ესა თუ ის პარტიული ამხანაგი (უფრო ხშირად პარტიული აპარატის სათანადო ნაწილის წარმომადგენელი) ამ ორგანიზაციების მიმართ ზოგჯერ ადგება წინდაუხედავი მბრძანებლობის გზას. ამის ნაცვლად საჭიროა ყოველმხრივ გაძლიერდეს კომუნისტური ფრაქციების მუშაობა, გადიდდეს ლიტერატურაში მუდმივად მომუშავე პარტიის წევრების რიცხვი, რისთვისაც უნდა შერჩეულ იქნან მარქ-

სისტულად განათლებული ამხანაგები, და დაწესდეს სისტემატიური ხელმძღვანელობა მათი მუშაობის მიმართ სათანადო პარტიული კომიტეტის მხრივ.

8. ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკების პროლეტარულმა მწერლებმა, რომლებიც გაერთიანდნენ მთლიან საოლქო ორ განიზაციად, დასაწყისი მისცეს ამიერ-კავკასიის ხალხების ორგანიული კავშირის შექმნას კულტურული განვითარების ხაზით.

ეს ფაქტი უნდა იქცეს პარტიული ორგანიზაციების განსაკუთრებული ზრუნვის საგნად. ასეთივე განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ჟურნალ „ნა რუბეჟე ვოსტოკა“-ს, რომელიც აერთიანებს და აკავშირებს ამიერ-კავკასიის პროლეტარული ლიტერატურის ნაციონალურ რაზმებს, რეალურად აახლოვებს ამიერ-კავკასიის პროლეტარულ ლიტერატურას საბჭოთა კავშირის სხვა რესპუბლიკების პროლეტარულ ლიტერატურასა და მკითხველებთან.

ეროვნებათა შორის კულტურული კავშირის განმტკიცებისათვის საჭიროა გამოყენებულ იქნას ჟურნალ „რევოლიუცია ი კულტურა“-ს (აზერბეიჯანი) გამოცდილება. ეს ჟურნალი თურქულ ენაზე სთარგმნის ქართულ, სომხურ, რუსულ და სხვ. ლიტერატურას; საჭიროა ამას მიბაძონ სხვა ჟურნალებმაც; წიგნების გამომცემელმა ორგანიზაციამ უნდა გაადიდონ თარგმნილი ლიტერატურის რაოდენობა.

9. თანამგზავრის დაპყრობა, მისი თანდათან გადაყვანა პროლეტარიატის პოზიციაზე წარმოადგენს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ლიტერატურულ-პოლიტიკურ პრობლემას, რომელიც წამოყენებულია საკავშირო კომპარტიის (ბ) ცეკას რეზოლიუციაში. მისი სირთულე მდგომარეობს იმაში, რომ თანამგზავრ მწერალთა ჯგუფების იდეოლოგია მეტად სხვადასხვაგვარი და, რაც უმთავრესია მერყევი.

სწორედ ამიტომ საჭიროა, რომ ამა თუ იმ ლიტერატურული ჯგუფის კულტურული შეფასება და მისდამი დამოკიდებულება არ იყოს გაყინული, ერთხელ და სამუდამოდ ჩამოყალიბებული. აქ პარტიულმა ორგანიზაციებმა ფიზილად უნდა ადევნონ თვალყური ყოველსავე იმას, რაც ხდება, და თავის დროზე გამოეხმაურონ მას.

პარტიული პოლიტიკის ერთ-ერთი განსაკუთრებით გავრცელებული შეცდომაა პოლიტიკური თანამგზავრობის და ლიტერატურული თანამგზავრობის ერთმანეთში არევა, რაც აუცილებლად იწვევს ლიტერატურულ მოვლენათა ყალბ შეხედულებას. ამა თუ იმ მწერლის პოლიტიკური თანამგზავრობა, ე. ი. მის მიერ პროლეტარიატის დიქტატურის აქტიურად მიღება, ყოველთვის არ არის დაკავ-

შირებული ლიტერატურულ თანამგზავრობასთან, ისე როგორც ამა თუ იმ მწერლის კომუნისტურ პარტიაში ყოფნა ყოველთვის არ ნიშნავს იმას, რომ ის პროლეტარული ლიტერატორია. იმისათვის, რომ ასეთი პოლიტიკური განწყობილების მწერალი გახდეს პროლეტარიატის ნამდვილ ლიტერატურულ თანამგზავრად, საჭიროა მისი პოლიტიკური შეხედულებების გადატანა მის შემოქმედებაში.

საჭიროა, რომ ამა თუ იმ მწერლის შეფასება უწინარეს ყოვლისა ემყარებოდეს შემოქმედების ფაქტებს და ამის მიხედვით ისაზღვრებოდეს მასთან დამოკიდებულება.

10. საზოგადოებრივი ცხოვრების განვითარება სოციალისტური საზოგადოების მიმართულებით სცვლის იმ მოთხოვნილებებს, რომელთადაც უყენებს პროლეტარული საზოგადოებრივობა თანამგზავრს. ეს განვითარება, იმის მიხედვით, თუ რამდენად აკმაყოფილებს თანამგზავრი თავისი შემოქმედებით პროლეტარულ საზოგადოებრივობას, ან უკუაგდება მას ლიტერატურულ თანამგზავრ ობის გზიდან, ან, პირიქით, კიდევ უფრო აახლოვებს პროლეტარიატის პოზიციას თან. სწორედ ეს გარემოება, მტრული გავლენის არსებობასთან ერთად, იწვევს თანამგზავრობის ფენებად დაყოფას: თანამგზავრთა ერთი ნაწილი კიდევ უფრო უახლოვდება პროლეტარიატს, ხოლო მეორე ნაწილი გადადის ბურჟუაზიული ლიტერატურის მხარეზე. უკანასკნელ წლებში ამიერ-კავკასიის ლიტერატურაში ადგილი ჰქონდა როგორც პირველ, ისე მეორე მოვლენას.

ეს პროცესი ყოველთვის არ მიმდინარეობდა ისეთ პირობებში, რომ თანამგზავრის შესანარჩუნებლად საკმაო ინტენსიური ბრძოლა ყოფილიყო წარმოებული, რის გამოც თანამგზავრთა ლიტერატურამ დაჰკარგა ისეთი მწერლები, რომლებიც სხვა პირობებში შეიძლება არ დასდგომოდნენ რეაქციონური ლიტერატურული შემოქმედების გზას. პარტიული ორგანიზაციების ამოცანაა — გააძლიერონ ბრძოლა თანამგზავრობისათვის, გააძლიერონ თავიანთი საზოგადოებრივი ზეგავლენა თანამგზავრზე.

12. პროლეტარული რევოლიუციის მიერ განადგურებული ნაციონალისტური პარტიების პოლიტიკური ბრძოლის აგრესიულმა ფორმამ სრული მარცხი განიცადა ამიერ-კავკასიაში. მაგრამ ეს სრულებითაც არ ნიშნავს იმას, რომ კონტრ-რევოლიუციონური ძალების ბრძოლა საბჭოთა ამიერ-კავკასიის წინააღმდეგ უკვე დამთავრებულია. ეს ბრძოლა გრძელდება, მხოლოდ ნაკლები აქტივობით და ახალ ფორმებში. ერთ-ერთი ასეთი ახალი ფორმაა ბრძოლა კულტურის მეშვეობით მის იდეოლოგიურ სფეროში. ეს უცხო მის-

წრათებანი, რომელნიც უერთდებიან ამიერ-კავკასიაში ნაწილობრივ გაძლიერებულ ბურჟუაზიას, აქტივობას უნერგავენ მტრულ ლიტერატურას, რომელიც სცდილობს გამოიყენოს ყველა მცირეოდენი შემთხვევა თავის წამოსაყოფად. ბრძოლა მემარჯვენე საფრთხესთან, მისდამი შემარიგებელ დამოკიდებულებასთან, უნდა გადაიქცეს პარტიული ორგანიზაციების ერთ-ერთ უმთავრეს ამოცანად. ამისათვის საჭიროა, რომ პროლეტარულ სახელმწიფოს ორგანოებმა, რომლებიც უშუალოდ აწარმოებენ ამ ბრძოლას, გამოიჩინონ მაქსიმალური ენერგია და სიფხიზლე. პარტორგანიზაციების გადაუდებელი ამოცანაა — გააძლიერონ მთავლიტების და სხვა ასეთი ორგანიზაციების პირადი შემადგენლობა, შექმნან მათ ისეთი პირობები, რომ ისინი „ჩამწერ“ ორგანოებიდან გადაიქცენ ლიტერატურის ნამდვილ „სანაპირო დამცველ რაზმად“, რომელიც დაიცავს საბჭოთა სახელმწიფოს მტრული იდეოლოგიის შემოპარვისგან.

12. ზემოთ დასახულ ამოცანებს შეეფერებიან ის მოთხოვნები, რომელნიც პარტიამ უნდა წაუყენოს კრიტიკას. კრიტიკა უმნიშვნელოვანესი გზაა პარტიული პოლიტიკის გასატარებლად მხატვრულ ლიტერატურის დარგში, მაგრამ ლიტერატურულ-მხატვრულ სინამდვილეში მას ჯერ კიდევ არ უჭირავს ის ადგილი, რომელიც სამართლიანად უნდა ეკუთვნოდეს მას. მცირე გამოჩაქისების გარდა, ჩვენი პერიოდული პრესის მხატვრული კრიტიკა ზერელეა, ის იქცევა „პოლიტიკურ ლაყბობად“, ჩამორჩება ლიტერატურის განვითარებას, ხდება ისიც, — თუმცა იშვიათად, — რომ „კრიტიკის“ სახით გვაპარებენ პროლეტარულ იდეოლოგიისათვის მტრულ იდეებს და, ბოლოს, ისიც ხდება, რომ კრიტიკის იარაღს იყენებენ პირადი ანგარიშების გასასწორებლად და ჯგუფური ბრძოლისათვის, რომელიც არავითარი პრინციპიალური მოტივებით არ არის გამართლებული. ლიტერატურული მუშაობის ამ დარგის განმტკიცება წარმოადგენს პარტორგანიზაციების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ამოცანას.

13. ლიტერატურის განვითარებაზე დიდი გავლენა აქვს მკითხველს. ამიტომ მუშაობა მკითხველთა შორის, რომელნიც უმთავრესად მშრომლებისაგან შესდგებიან. მათი ორგანიზაციული დარაზმვა, შეიძლება გადაიქცეს პარტიული ხელმძღვანელობის ერთ-ერთ ძირითად ფორმად. მწერალთა, საგამომცემლო-პოლიტიკურ-საგანმანათლებლო ორგანიზაციებმა ამოცანად უნდა დაისახონ მკითხველთა მოთხოვნილებების შესწავლა, მათი სისტემატიურად განვითარება იმ მიმართულებით, რომელიც შეეფერება მთელ საზოგადოებრივი ცხოვრების სოციალისტურად გარდაქმნას.

ამ მუშაობაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი როლი ეკისრება პერიოდულ პრესას.

მემარჯვინე საშიშროება ლიტერატურაში

უკანასკნელი წლის განმავლობაში, ქართულ ლიტერატურაში გარკვეულად გაძლიერდა მემარჯვენე ტენდენციები. ლიტერატურული ცხოვრება შედარებით მოღუნდა. შესამჩნევია კრიზისი, რომლის მიზეზები უშუალოდ ლიტერატურული ფენების სოციალურ რაობაშია ჩამარხული. კონფლიქტი რევოლუციონურ თანადროულობასთან, რომელიც მწვავე იყო რევოლუციის პირველ წლებში და ამ რამოდენიმე წლის განმავლობაში კი ცოტათ თუ ბევრად განელდა, ეხლა კვლავ მწვავედება.

დაბრკობება-შეფერხებანი რასაც აქვს ადგილი სოციალისტურ აღმშენებლობაში, ახალ ბურჟუაზიულ ელემენტთა ზრდა ერთის მხრივ, ხოლო მეორეს მხრივ კულაკების ზრდა,—ყოველივე ეს ლიტერატურულ ცხოვრებაში პოულობს თავის პირდაპირ გამოხატულებას.

პარტია და მთელი პროლეტარული საზოგადოებრივობა შედგარ ბრძოლას აწარმოებს ყოველი სახის მემარჯვენე საშიშროების წინააღმდეგ როგორც თავის რიგებში, ისე მის გარეთაც. ამდაგვარადვე აუცილებელია სასტიკი და უღმობელი ბრძოლის წარმოება მემარჯვენე საშიშროების წინააღმდეგ მხატვრულ ლიტერატურაში.

ის გარემოება, რომ ლიტერატურა ამ ბოლო ხანებში ვერ იძლევა ცოტა თუ ბევრად მნიშვნელოვან მხატვრულ ფაქტებს, მოსაჩვენებელი „ნეიტრალიზაციის“—იხრება და ჰკარგავს საზოგადოებრივ სოციალურ მნიშვნელობას,—არის რევოლუციონური თანამედროვეობისაგან ჩამოშორების ერთ ერთი გამოხატულება. კერძოდ ქართული ლიტერატურისათვის არა მხოლოდ აქტუალობის დაკარგვა, არამედ მრავალმნიშვნელოვანი დუმილიც—კლასობრივი ბრძოლის იარაღი იყო. ცნობილი, თუმც უმნიშვნელო ფენა, ამ ფაქტსაც ბრძოლის ამ მეტოდს მიმართავს. წვირილ ბურჟუაზიულ ფენების, მესჩანობისა და ანტიპროლეტარულ ელემენტების ზრდასთან ერთად, ძლიერდება მიდრეკილება, მათ შესაფერად ლიტერატურულ რაზმებში, ასწიონ თავისი ხვედრითი წონა და აქტივობა. საკუთარი უფლებებისა და კულტურულ ცხოვრებაში თავისი ადგილისათვის ბრძოლა სცილდება „სიწყნარე მორიდებულობის“ ფარგლებს, და მას მძაფრი ხასიათი ეძლევა.

უკანასკნელ წლის განმავლობაში ზოგიერთი ფენები, მწერლების იმ ნაწილიდან — რომელთაც რევოლუციის მიმართულებით გამამუშავების ცდები ემჩნეოდათ, ე. წ. თანამგზავრები, გარკვევით მარჯვნივ გადაიხარნ.

ლიბერალურ კლასობრივი ბაძოლის მიჩქმალვის წინააღმდეგ.

მხატვრულ ლიტერატურაში, თანდათანობით გაძლიერებულ მიმარჯვენე ტენდენციებს, თავის დასაფარავად სხვადასხვა ფერის სამოსელი აქვს. კლასობრივ იდეებსა და მისწრაფებებს აპოლიტიკურობისა და ნეატრალობის ფარი აქვს გადაფარებული. ზოგიერთები პრინციპად აქცევენ ლიტერატურის „უვნებლობის“ იდეას. აღსანიშნავია ის რომ ჩხრეკენ რალაც წარსულ „რევოლუციონურ დამსახურებას“, რითაც სურთ გაამართლონ რესტავრაცია წარსულის სულიერ განწყობილებათა, რომლებიც ახლაც აძლევენ საზრდოს ლიტერატურას.

ერთ-ერთი ქართველი მწერალი ნ. მიწიშვილი (1927 წ.), აღნიშნავდა რა ლიტერატურისა და თანადროულობის დაპირისპირებას, ლიტერატურა მიაჩნდა ავითმყოფად, უკვე გამოუსადეგად და შემდეგს სწერდა:

ეს თგივე ავითმყოფობა უნდა იყოს, რომელიც იპყრობს, მაგალითად, — ვადარებ პირობით-ძველ ტერორისტს, რევოლუციის გამარჯვებამდე რომ თავდავიწყებით ებრძოდა თვითმპყრობელობას, ხოლო რევოლუციის გამარჯვებისა და თვითმპყრობელობის დაცემის შემდეგ, მან არ იცის რა ქნას, რა გააკეთოს, მისი ხელობა ეხლა ზედმეტი ხდება და იგი შეპყრობილია რალაც გამოუცნობი „სევდით“.

ჩვენ ვხედავთ ამ „სევდას“ ქართულ მწერლობაში.

რამდენადაც შესაძლებელია, ჩვენ უნდა დავზოგოთ ასეთი „სევდა“ განსაკუთრებით, როცა იგი შეგნებულად არაა მიმართული რევოლუციის წინააღმდეგ, და თუ ასეთი „სევდა“ დღეს დაუშვებელია მაშინ „მავრი“ უნდა წავიდეს, მაგრამ ჩემის ფიქრით, მის „დარჩენას“ მეტი აზრი აქვს, ვიდრე „წასვლას“: წასვლა ასეთი იქნებოდა ძველი ლიტერატურის ნაადრევი ლიკვიდაცია, და რამდენადაც ახალი დროის ლიტერატურა მხოლოდ შესაძლებლობაში მხოლოდ პოტენციალია, იმდენად შენახვა და მოვლა ამ ძველი ლიტერატურის საინტერესო უნდა იყოს თვით იმ ხელოვნებისათვის, რომელიც წარმოიშვა რევოლუციის ხანაში და რომლის მიზანიცაა გახდეს მოგავალში ქართული ხელოვნების ყველა დარგების გეგმონად“.

აი უვნებელი „სევდა“ ლიტერატურისა, რომელიც უნდა „შეიბრალოთ“, აი კეთილშობილი „მავრი“, რომელიც არ უნდა წავიდეს. აი როგორი არწივია „ძველი ტერორისტი“, თვითმპყრობელობის ბორკლის დამმსხვრევი, თავგამოდებული მებრძოლი ახლა კი „დასე-

ვიდიანებული“ ბულბული. სევდიანი მტრედის „შენახვა და მოვლა“, აი, თურმე რა უნდა იყოს ახალი ლიტერატურის, თანადროულობის ლოზუნგი. არაფერია, რომ „სევდიანი მტრედი“, ე. ი. ძველი ლიტერატურა უკმაყოფილოა რევოლუციით, თანადროულობით, რომ ის შეკავებული ღრენით რისხვას აფრქვევს ახალს, ამხედრებულია იმის გამო, რომ მის „შთაფრთხილას“ „ახალგაზრდობას“ მომწიფების საშუალება არ მისცეს.. მერე რა ვუყოთ. დეე „სევდიანმა“ ტერორისტმა ობივატე ლური უფერული ნაჯღაბნით აავესოს ჩვენი სქელი ჟურნალების ფურცლები, დეე მან აავესოს ბაზარი ჩვენს გამომცემლობათა მეოხებით, დეე სთესოს ნაციონალიზმი „არაღვეარულად“, „ავათმყოფი მთვარის“ შესახებ წერით, დეე ჩაიხჩოს ისტორიზმის, მისტიკის და პორნოგრაფიის დაობებულ ჭაობში; „მშვენიერი“ წარსულის შესახებ დაღვრილ ცრემლებში. ეს თურმე მაინც „საინტერესოა“; ამისათვის ეს ლიტერატურა, ასეთ სულიერ განწყობილებათა მქონე, უნდა „შვეინახოთ“ და „მოუაროთ“ მას.

ჩვენ კი სულ წინააღმდეგი აზრის ვართ.

უკბილო ნაციონალიზმმა ფიტულები გააკეთა და ბრძოლის იმპროვიზაციას მიჰყო ხელი, ნამდვილად კი ამაგრებდა და ამაგრებს გადაშენების გზაზე დამდგარ თავად აზნაურობის,—ბურჟუაზიის და კულაკობის ფესვებს.

ჩვენ, ჩვენს პირდაპირ მოვალეობად მიგვაჩნია შეუტოოთ არა მხოლოდ ამ ლიტერატურას, რეაქციონური სულისკვეთების მქონეს და მის კლასობრივ „სევდას“, რომელსაც ხან შემპარავითი ხავერდისებური ელფერი, ხან კი მებრძოლი პესიმიზმი ახასიათებს, არამედ მის „მოტრფიალეთა“ წინააღმდეგაც, უნდა მივმართოთ იარაღს. სასტიკი წინააღმდეგობა უნდა გაუწიოთ ლიტერატურაში კლასობრივი ბრძოლის მიჩქმალვის ყოველგვარ ტენდენციებს..

მოსაჩვენებელი დეკლასიურობა უცუდესი შემგუებლობის ერთ ერთი ფორმაა. ქართული ლიტერატურის კონკრეტი მასალა დაგვანახვებს ამ დებულებათა სისწორეს. დაუკვირდეთ თუ რაზე „სევდიანობს“ ეს „საინტერესო“ ძველი ლიტერატურა.

დეკლარაციები და საზოგადო ქვეყნის უხევები

ამხ. მიხ. კახიანიმა საქართველოს ცეკას კ. პ. (ბ) იენისის 1928 წ. პლენუმზე აღნიშნა რომ:

„ახლა ემჩნევა შოვნისმის ერთგვარი ზრდა ქალაქის ინტელიგენციაში და სოფლის კულაკობაში. რაც გამოხატულებას პოულობს მხ. ტერულ და ეკონომიური ხასიათის ლიტერატურაში. უკანასკნელი დრო ხასიათდება—

ნაციონალისტურ ტენდენციების მქონე სხვა და სხვა ლიტერატურულ დაჯგუფებათა გამოსვლით.

ნაციონალიზმს თანადროული მწერლები უფრო მოხერხებულად გვაწვდიან თუ რევოლუციის პირველ წლებში „ტრაპიზონის ქართულ გარნიზონებზე“ ოცნებობდნენ და ხმამაღლა დასტიროდნენ მშობლური „კოშკის“, რომელიც მათი აზრით ინგრეოდა, ახლა ხშირად ცდილობენ არსებითად იგივე სულის კეთებანი გარეგნულად საბჭოთა კალაპოტს შეუგუონ. ამგვარი შემგუებლობის ერთ ერთ მეთოდს წარმოადგენს მოწინავე წერილები და დეკლარაციები, რომლებსაც მოჰყვება მხატვრული პრაქტიკა, რომელიც არც ერთის მხრით არ შეესაბამება, დეკლარაციაში გამოთქმულ აზრებს. უკიდურეს შემთხვევაში უფრო მეტი სერიოზული სახის მისაცემად „ახალსაც“ მიუზღავენ თავის ხარკს-სააფთიაქო დოზებით; ამა თუ იმ მხატვრულ ნაწარმოებში ჩაჩხირულ საზოგადო რევოლიუციონური სიტყვების სახით. ამგვარი „სმენოვებოვური“ ნაციონალიზმი (ეს ითქმის არა ნაციონალისტური იერის ყველა სხვა ანტირევოლიუციონურ სულისკვეთებათა შესახებაც) რომელიც ცდილობდა მოეპოვებია მშვიდად არსებობის უფლება, ამ ბოლო ხანებში უფრო მეტ გულახდილობას იჩენს. ამგვარი მოვლენის დამამტკიცებელი ფაქტია „არიფიონის“*) ჯგუფის გამოსვლა, რასაც ემყარებოდა ამხ. მიხ. კახიანი, როდესაც აღნიშნა ნაციონალისტურ სულისკვეთებათა ზრდა, რაც ხშირად „მხეცურ შოვინიზმამდე“ მიდის.

უფრო ანაღმა „ქართული მწერლობა“-მ (ქართული მწერალთა კავშირის, ამ ეპოქად კი საქ. საბჭოთა მწერლობის ფედერაციის ორგანო) მუშაობის დასაწყისში, თავის პროგრამაში მიზნად დაისახა „სამშობლოსა და კაცობრიობის“ სამსახური. ეს „დიდი“ და „მაღალი“ მიზნები, დეკლასიურ უსაზღვროების მქონე, ბოლოს ძალიან პატარა და რეალურ საქმეებამდე დავიდა, რაც გამოიხატა „მრავალტანჯული სამშობლოს“, სოციალურ გარეწრებისადმი „სამსახურის გაწევაში“; რევოლიუციის მიერ დაჩაგრული ფენების ბოლშის გამომეღავენებაში, დაცემულობაში, უფერულ ლირიკაში (როგორც ლექსის, ისე პროზის სახით) და არქაულ, იმ-ქვეყნიურ სულიერ განწყობილების გადმოღვრაში. მწერლების საგრძნობი ნაწილი ჯერ კიდევ არ განთავისუფლებულა დიდათ, ამ სულიერ განწყობილებათაგან. „სამშობლო და კაცობრიობა“ ჯერ კიდევ ბევრისთვის წარმოადგენს მზის მანათობელ „კანდელს“, რაც კონკრეტულად ნაციონალისტურ შემოზღწევილობამდე მიდის. ცნება „კაცობრი-

*) „არიფიონის“ შესახებ იხ. ქვემოთ. ბ. ბ.

ობა“ იხატება ქრისტიანული პირმოთენობით „ინტელიგენტშინით“, ბუნდოვანებით. „სამშობლოს“ კი ხანდახან ისინი გონების არე-ვამდე და მხატვრულ სიბეცემდე მიჰყავს, თუ ერთი ქართველი მწე-რალი „სამშობლოს“ გულისთვის მწერალთა უკანასკნელ ყრილობაზე (1928 წლის, თებერვალი) დაჟინებით ამტკიცებდა, რომ ნაციონა-ლური იდეა არის ის მარადიული იდეა, რომელიც აკავშირებს ლი-ტერატურას მასასთან, მეორე მწერალმა მხატვრულ პრაქტი-კაში შეასხა ხორცი ამ იდეას, რომლის გამო ბანდიტიზმის იდეა-ლიზაციას იძლევა.

ამასწინად, ჟურნალ „ქართულ მწერლობა“-ს ერთ-ერთი ნო-მერი (1928 წლის მარტი) იწყებოდა კონსტ. გამსახურდიას მო-თხრობით „ჯ ა მ უ“. მწერალი უსაზღვრო სითბოთი და სიმპატიით აგვიწერს ბანდიტს, ის არ იშურებს არავითარ საღებავს, თავის გმირს, ბუმბერაზულ ძალას, „კეთილშობილებას“ და ყველა დადე-ბით თვისებას აკუთვნებს, რაც სრულიადაც არა აქვს მკვლელს, რეციდივისტს და ყაჩაღს. ავტორი ყოველგვარ ღონისძიებას მიმარ-თავს, რომ მკითხველს შთაუნერგოს ბანდიტისადმი სიყვარული და უსაზღვრო ნდობა.

ლოკონიურად მოგვითხრობს ბანდიტი თავის ბიოგრაფიის ეპიზოდებს; ლოკონიურადღევა ახსნილი ყაჩაღობის მიზეზები: „გა-ჭირვებამ მაიძულა ხელი ამელო სამშობლოზე და სინიღისზე“. ამ ვარდისფერ საღებავებს მწერალი არ იშურებს იმიტომ, რომ ეს გმირი „მშველის თვალებიანი ყაჩაღი“ ქართველი იყო და მის სა-ყულურზე ამოქარგული იყო ქართული ასოებით „ჯამუ“ (ბანდი-ტის სახელი).

რომ ეს გარემოება არ ყოფილიყო გამსახურდია, ალბად ასე-თი გატაცებით არ დასწერდა ნოველას უცნობი ბანდიტის შესახებ. ის შესაძლოა მოაკლებდა საბჭოთა მკითხველს ბანდიტიზმისადმი სიმპატიის თავზე მოხვევის „სიამოვნებას“, ბანდიტებისადმი, რომ-ლებიც ბოროტების, მავნებლობის განსახიერებას წარმოადგენენ და რომლებსაც ვებრძვით არა მხოლოდ სისხლის სამართლის მილიცი-ის შეოხებით, არამედ საზოგადოებრივი გაკიცხვის გზითაც.

მაგრამ, მწერალს ალელგებს დაპირილი ბანდიტი, ვინაიდან „გულნალვლიანი ვხედავდი, თუ როგორ ერეოდა სიკვდილი ჩემი რასის ქედმაღლობას“ (კ. გამსახურდია), აი კონკრეტი განხორ-ციელება „სამშობლოსი“, რომლის რასიულ ქედ-მაღლობათ სთვლის მწერალი თვით ბანდიტიზმსაც კი. სოციალური სარჩული ამ „კაცო-

ბრიობისადმი“ სიყვარულის ამ რასიული „ქედმაღლობის“, რომელიც ბანდიტიზმში გამოიხატება—სავსებით ნათელია.

გადაშენებული თავად-აზნაურობის უკანასკნელი მოგიკანები და დაბნეული ბურჟუები სწერენ სამწუხარო ეპოპეის უკანასკნელ ფურცლებს. იფერფლება „რასიული ქედმაღლობა“—ხანჯლებით, იდიოტური „გმირობით“. „სამშობლოს“ სულელური პოზიირობით და ბეცი შემოფარგულობით. მაგრამ, რა შუაშია საბჭოთა მკითხველი? რად აწოდებენ მას ამ შხამს მხატვრული ლატერატურის რთულ ფორმებით?

გარდა იმისა, რომ ასეთი ლიტერატურა აკმაყოფილებს სათანადო ფენებს და მათ სოციალურ შეკვეთას წარმოადგენს, ხომ არის იმის საშიშროებაც, რომ იგი ცოტად თუ ბევრად დაიპყრობს ახალი მკითხველის განსაზღვრულ ნაწილს, თუ კი მისი საწინააღმდეგო წამალი არ გამოინახა თავის დროზე.

ისტორიზმი, მიხტიკა, პოტროგრაფია, განურჩევლობა და სხვ.

უკანასკნელი ხანის ლიტერატურის ერთ-ერთი არსებითი მხარე არა მისი აქტუალობა, არამედ განურჩევლობა, დროისა და სივრცის გარეშე მდგომი ადამიანების ფსიქოლოგიის გამოსახვა, ლიტერატურაში განსაკუთრებით კი მის ერთ-ერთ სახეობაში,—პოეზიაში—ყოველგვარი საზღვარი მოისპო აწმყოსა და წარსულს შორის. ძალიან ბევრი, ახლანდელი ნაწარმოები შეიძლება დაწერილიყო, რომელ დროშიც გნებავთ, მხოლოდ ახლა კი არა.

ეს სექტორი უფრო მეტად აკმაყოფილებს მესჩანობის მოთხოვნილებას, რომელნიც აქტიურ საზოგადოებრივ — პოლიტიკური კონცეპციით ამქლავნებენ თავის თავს, ვიდრე ახალი ბურჟუაზიის მოთხოვნებს. საუკუნეთა მტვერი, ისტორიზმი, განურჩევლობა — ყოველი ახალის რეალურის შეთვისების უნარის დაკარგვამდე მისული, აი რა მოწმობს უდაოდ და მკერმეტყველურად იმას, თუ რა უსუსური, ზედმეტი და მავნებელია ლიტერატურის ის ნაწილი, როქელმაც გაავსო საბეჭდი ფურცლების დიდი რაოდენობა, იმ ფურცლების, რომლებიც კულტურული რევოლუციის მიზნების განსახორციელებლად უნდა დახარჯულიყო. და არა მისთვის ზიანის მისაყენებლად. მაგრამ ამ სულიერ განწყობილება-საც, სრულიად შეუფერებელი ორნამენტი უკეთდება, თითქოს ცდილობენ ისინი თანადროულნი გახადონ. ავილოთ ქართველ მწერალთა ნიშანდობლივი გაზეთი „პოეზიის დღე“ (1928 წლის, მაისის) ის არის მწერლების „მისწრაფებითა“ და „სულის კვეთებათა“ გამომსახველი, სუდარასავით მოფენილ მოსაწყენ უფერული პრაქტი-

კით. ეს არის არა ლიტერატურა საბჭოთა მკითხველისათვის განკუთვნილი, არამედ უფრო სწორად რომ ვთქვათ,—ჩადრი, რომლის დანიშნულებაცაა, დაეხმაროს ლიტერატურულ ბებრუხანებს და ქალიშვილებს, რომ მათ თვალი არ მოსკრას თანადროულობამ და ახალმა ლიტერატურამ. „პოეზიის დღის“ მოწინავე წერილი „დამამშვიდებელ“ აზრებს აფრქვევს. დამარწმუნებლად სწერენ, რომ მწერლები მონაწილეობას იღებენ სახელმწიფო აღმშენებლობაში. სწერენ თავის სხვა და სხვაგვარი დამსახურების შესახებ და ბოლოს ჯამს უკეთებენ შემდეგი ეპისტოლარიული განცხადებით:

„ქართული მწერლობა იმთავითვე იმ აზრს იცავდა, რომ მხოლოდ მუშათა კლასს, ხერხემალ მაგარ პროლეტარიატს შეუძლია მწერლობის დიდ გზაზე გამოყვანა და ახალი სოციალისტური კულტურის შექმნა და ამ შემოქმედების პროცესში ქართული მწერლობა ორგანოულად ჩაბმულია და ყოველი დღე უფრო უნდა აღრმავებდეს ამ კავშირს. ამის სადემონსტრაციოთ ეწყობა პოეზიის დღე და საერთოდ გაშლილ ბეჭდვითი სიტყვის ფრონტს ქართული მწერლობაც უმატებს თავის ხმს.“

საკმაოდ კარგ, სატირულ პიესა „დეზერტირკა“-ში ერთი იმერელი აზნაური, როდესაც მოხდა ოქტომბრის რევოლუცია პათეტიურად გაიძახოდა: „მე მუდამ ბოლშევიკი ვიყავი“. მთელი ქართული ლიტერატურის დაჟინებითი რწმუნება, რომ ის ყოველთვის მუშათა კლასთან იყო, პირდაპირ შეურაცხმყოფელი იგივეობით გვაგონებს ამას. მაგრამ ვნახოთ რას იძლევა სადემონსტრაციოდ „პოეზიის დღეს“ ლიტერატურა? როგორ ამაგრებს იგი ბეჭდვითი სიტყვის ფრონტს და „ახალი სოციალისტური“ კულტურის მშენებლობის „შემოქმედებით პროცესს“ თავისი ხმით.

საოცრად ერთფეროვინად „მღერის“ ყველა ზომის (დიდი და პატარა) პოეტი. მოტივი ერთია: „სიყვარული, პლიუს დომხალი, არა კონკრეტობა“.

ნაცნობი პირები, ნაცნობი ნაწარმოებებით, რომლების გამეორებით შეეძლოთ არ შეწუხებულყვენენ: პოეტი გრიშაშვილი „თავის რეპერტუართაა“, ის უწინასწარმეტყველებს სატრფოს, რომ ის გაირყვება; „შეკვეთილი ვნებით სხვის ვნებას დალლი“, „ქუჩის ძაღლი“ შეიქნება, მაგრამ ის მისი ერთგული რაინდი, ასეთ მდგომარეობაში რომ ნახავს მას, ერყვის, რომ იგი მაინც უყვარს და:

„თუ პირველობა მე არ მალირსე
უკანასკნელი მაინც ვიქნები“-ო.

პარამონია არ ირღვევა. პოეტ ტ. ტაბაძეს, რომელიც, სანტიმენტალურად მოეშვა, თავი „სამოთხის კართან“ ჰგონია, მაგრამ „უიმისოდ“—მას ეჩვენება, რომ ალბად დასწყველეს პოეტები:

„მიესცეთ პოეტებს სამშობლო მხარე
ულამაზესი ედემის დარი
მაგრამ ქალები გადაუშენოთ“.

იცვლება პოეტების სახელები, ლექსები კი ისევ გრძელდება:

„მეც სიყვარულით დამწვარ სტრიჟონებს
გულში ვატარებ დღეს კონტრაბანდათ“.

მერე რა, ეს არის „სურნელება გულწრფელი ავტორის“, რომელმაც თავის ნაწარმოებს „ახალი ლექსი“ დაარქვა. ის გვეუბნება ჩვენ თავისი „კონტრაბანდული გრძნობების“ შესახებ და ბოლოს რიხით გვირდება:

„თითქოს კალამი არ მეურჩება,
მრავალ სიახლის მეცა ვარ დამსწრე
და ვფიქრობ: განცდა შემეჭურება,
და მეც ოდესმე ახალ ლექსს დავსწერ“.

მეტი რა არის საჭირო? „ოდესმე“ დასწერს, ახლა-კი დასტკბით მისი „კონტრაბანდული“ სიყვარულით“. ეს „ოდესმე“ სურნელოვანი გულახდილობით“ და „კონტრაბანდით“ დამახასიათებელია არა მხოლოდ მარიჯანის, არამედ მწერალთა დიდი ნაწილისა. ალბად ამავე „სურნელოვანი გულახდილობის“ გამო—ნ. თარი-შვილი, მკითხველებს „ანდობს“ თუ ის როგორი სიბეჯითით „უნახავდა გულს“ თავის სიყვარულს, ის კი ვიღაც სხვას ბარათით ატყობინებს: „1001 კოცნას საყვარელო გიგზავნი შორით“.

მოტივების და აღნაგობის ერთფეროვანების მხრივ სხვა და სხვა მოწინააღმდეგე ჯგუფების მწერლების ნაწილი ერთმანეთს უახლოვდება. „პოეზიის დღე“-ში, სწორედ ასეთ შემარბიებელ სოლიდარობას ვხედავთ ერთ-ერთი „ლეფ“-ოველი წერილში მყვირალა ფრაზებით გაჰკივის იმის შესახებ, რომ:

„ქართული მწერლობის ყველა ლიტერატურული დაჯგუფება თუ ერთეული, ცხადია უშუალოდ გრძნობს და მწვავედაც განიცდის ჩვენი დროის გარდატეხებს, რომელთაც პოლიტიკისა და ეკონომიკის სფეროებიდან—ესთეტიური კულტურის საფუძვლები საბედისწეროდ შეარყიეს. ყოველი მწერალი სკდილობს თავის შეზოქმედების ხასიათით დღევანდელი ამოცანას შეუფარდოს. ამით აიხსნება ის საგრძნობი განახლება, რომელიც მთელი ახალი ქართული მწერლობის თემატიკაშია შემჩნეული“.

ვთქვათ ავტორმა (ქლენტი) უსაბუთოდ უხვად განავრცო „გარდატეხა“ მთელ ქართულ მწერლებზე; შეიძლება ეს, „ლეფ“-ოველებს მაინც ეკუთვნის. ავტორის მიერ წამოყენებული და მისთვის ესოდენ დამაჯერებელი დებულებების საილუსტრაციოდ ავიღოთ, იქვე გვერდით დაბეჭდილი პრაქტიკა „ლეფ“-ოველების.

ტრადიციული სიყვარული „ლექსი“ პოეტისთვისაც შთაგონე-
ვის წყაროა, „პოეზიის დღეში“ დაბეჭდილი გაჩეჩილაძის ლექსი
არაფრით არ განსხვავდება პოეტ-ქალთა „1001 კონცის“ რომანტი-
კიდან.

„აკენესებული გული მერჩის განწირულ ჩივილს,
შიგნივ დღეები აჩონჩხილი მტკიევა ძელებივით;
ასე მგონია, საკუთარი დაგვარგე ჩრდილიც,
შენს საფეხურზე ხეტიალით დამძიმებული“.

ეს თუ მემარცხენეობაა, ეს თუ ჩვენი დროის „გარდატეხების“
გამომჟღავნებაა, მაშინ ტერენტი გრანელმა რა დააშავა? „საკუთარი
ჩრდილის დაკარგვა—სატრფოს ნაფეხურზე ხეტიალით“ ხომ მისი
კუთვნილებაა! თუ „ლექსი“ პოეტებიც თანახიარნი ხდებიან გრა-
ნელის განწყობილებებისა,--რათ არ ჩარიცხავენ მასაც „ლექსში“:
ერთის მხრივ, ინტელიგენტური „მემარცხენე“ ფრაზების „ქახკახი“
და, მეორეს მხრივ, მხატვრული პრაქტიკა, რომელიც „აკენესებული
გულის“ „განწირული ჩივილია“.. ეს ხომ დროისა და სივრციდან
ამოვარდნილი მწერლების განწყობილებაა, „მემარცხენეობის“ მემარ-
ცხენეობა რაღა შუაშია, რით განსხვავდება „მემარცხენე“ პოეტის
სტრიქონები იქვე დაბეჭდილ მეორე „საერთო“ პოეტის სტრიქო-
ნებიდან:

„დღეს აღარა ვართ არც მე და არც შენ,
დაგვრჩა გულები ჩვენ ცარიელი,
მოგონებების ცისფერ ხალიჩებს
შურისძიებით კბენს მორიელი“.

ეს მორიგი „გულწრფელობა“ უკვე ვინმე გოგობიას ეკუთვნის.
საინტერესოა ამ პოეტის არა „შემოქმედებითი“ ფიგურა, არამედ
თავგადასავალი. ის იბეჭდება წელიწადში ერთხელ და ისიც „პოე-
ზიის დღეში“. ჩვენ გვინდა ვკითხოთ ამ გაზეთის ხელმ-
ძღვანელ მწერლებს, თუ რა მოსაზრებებით გვაწვდიან ვინმე
გოგობიას განწყობილებებს? რა შუაშია საბჭოთა მწერლების
ფედერაციის ორგანოსათვის „ერთი დღის“ პოეტის წლიური ანგა-
რიში! იქნებ გარკვეული ფენის მწერალთა სახელითაც ლაპარაკობს
ვიღაც უცნობი გოგობია—„დღეს აღარა ვართ“ და „დაგვრჩა გუ-
ლები ჩვენ ცარიელიო“. ზოგიერთთა დაფარულ თუ დაუფარველ
განწყობილებას ამჟღავნებს ვიღაც უმნიშვნელო მოლაყბე. შინაური
ემიგრაციის ლანდები კიდევ გვახსენებენ თავის არსებობას თუნდაც
იმის მტკიცებითაც, რომ ისინი „დღეს აღარ არიან“; მართლაც რომ
აღარ არიან უსაქმური პარაზიტები, რომლების ერთად ერთი ნუ-
გეში „მოგონების ცისფერი ხალიჩაა“.

მხატვრული პროზის ნიმუშები კიდევ მეტი სისრულით ამტკიცებს ჩამორჩენილობას, დაცილებას და იდეურ უბადრუკობას. მისი თემატიური მასალა იმდაგვარივე „მარადიული სწრაფვითაა“ შემოფარგლული, როგორც პოეზია, სოციალური ფენაც, რომლის მოთხოვნილებასაც აკმაყოფილებს ეს შემოქმედება, იგივეა. გრ. რობაქიძე რომელიც სპეციალურად გადავიდა „დიდი ტილოების“ მოცემაზე, თანადროულობის გარეშე დგას თავის შემოქმედებითი მასალით. თუ მისი პირველი რომანი „გველის პერანგი“ მოკლებული იყო აქტუალურ საზოგადოებრივ მნიშვნელობას (აქ მხედველობაში არ გვაქვს ცვაიგის ალტაცება ამ რომანით. უცხოელი მწერლის აღმოსავლური ეგზოტიკით „მოხიბლვა“ ვერაფერს მატებს „გველის პერანგი“-ს ღირებულებას და საბჭოთა საზოგადოებრიობისათვის დამატებითი დამაჯერებელი საბუთი არ არის) უკანასკნელი რომანი „ფალესტრა“ პირველად აღებული ხაზის გაგრძელებაა. რომანში დრო და ადგილი არ იგრძნობა. „გმირები“ შეთხზულია. სქემა და მსჯელობა ეგზოტიკითაა შელამაზებული, იქ მხატვრულ ტილოზე კაფეების და მის ბინადართა ჩვენებაა მთავარი. ევროპა მოცემულია კაფე-შანტანებით, ბარებით, (ჩადედლებულ ქალიშვილებით), დაუსრულებელი ფოქსტროტებით, ჯაზ-ბანდით და სხ. სექსუალურობა პორნოგრაფიაშია გადასული. მთელი ნაწარმოები აგებულია „მთიელი ქალის“—სილამაზის და სხვადასხვა კუთხით ჩვენებაზე. აქვე, ამ ქალის სილამაზით დატყვევებულ სხვადასხვა სახის ლაზღანდართა ხროვა, რომელთაც ფრიად საცოდავი გრძნობები და საქმეები არავითარი საზოგადოებრივი ინტერესის შემცველი არ არის; „ფალესტრა“ თამამად შეეძლო დაეწერა მწერალს, რომელსაც საბჭოთა მხარეში 8 წელიწადი არ უცხოვრია, ნაწარმოების მსოფლმხედველობა აშკარად ბურჟუაზიულია, რომელიც ვერ ამჩნევს ვერასფერს სხვას, გარდა თავის წრისა. მწერალი ხატავს ბურჟუაზიის საამაყო გმირებს. სხვადასხვა ჯიმები, მაკ-კოლახები—იმიტომ არიან მილიონერები, რომ ისინი რკინის ხალხია. მათ ნერვები არა აქვთ, სამაგიეროდ აქვთ დიდი ენერჯია, შრომის უნარი და გამბედაობა. ყველა ამ თვისების გამო ისინი ხდებიან ძლიერნი ამა ქვეყნისა. ეს ბეცი ბურჟუაზიული ფილოსოფიაა, კაცობრიობის შელამაზებაზე აგებული. ბურჟუაზიის სურს გმირული შარავანდედით შემოსოს თავის მოღვაწეობა. მისი მწერლები ასრულებენ კლასის დავალებას, ჰქმნიან გმირებს, რომელნიც არიან მარილი ქვეყნისა; მასა, პროლეტარიატი აქ არავითარ შუაშია. ყველიფერი ჯიმების და კოლახების პირად თვისებებზეა დამოკიდებული: მწერალიც იმგვარი.

ფერებით ხატავს ამ გმირ ჯიმებს, რომ სურს დაგვანახოს, დაგვარწმუნოს მასში, რომ ჩვენც ყველას, თვით უღარიბეს მასიდანაც შეგვიძლია გავხდეთ უმდიდრესი ბურჟუები—ჯიმები, კოლახები, საჭიროა მხოლოდ პიროვნული სიძლიერე. გრ. რობაქიძის საჩვენებელი გმირის ჯიმის ოჯახიც ღარიბი იყო მეტად, მაგრამ ჯიმს ბავშობიდან ჰქონდა „უტები ხასიათი“. გაიზიარეთ ამ გმირების სახელმძღვანელო დებულება—„ადამიანი ადამიანისათვის მგელია“, და ყველა თავზე მოექცევა ცხოვრების სიმალეებს. „ფალესტრაში“ მოცემულია, გარდა ევროპის შანტანების გმირული ბურჟუაზიის „საუკეთესო“ წარმომადგენლებისა, 1919—20 წლების ტფილისიც. მაგრამ, თურმე, აქაც მხოლოდ კაფეები და მისი ბინადარი ყოფილან. ცენტრში პოეტებია და მათი „Фантастический кабачок“. ტფილისიც, თურმე, ფანტასტიური გამზდარა იმიტომ, რომ იქ მოუყრია თავი ამ ხანებში ოქტომბრის რევოლუციით დამფრთხალ თუ გამოდევნილ „ხელოვნების“ პეპლებს. სიყვარულით არის ნაჩვენები გალერეია ამ ემიგრანტებისა (კახალოვის ხმა, ხოდოტოვ და ვოლოშინის ლექსები. ჩერკვინი და მის ნაღვლობა რუსეთზე. ევრეინოვი და მისი „Самое главное“, 41 გრადუსის სიციხის აწვევ-დაწვევა, ფუტურბიზში—დადაიზმისკენ განხრილი, კრუჩონიხი ზაუმიით და სხვ.) და იმ საერთო ლაზღანდარობის და უსაქმობის ატმოსფერა, რომელიც იყო შექმნილი მათ ირგვლივ. გრ. რობაქიძე არ ივიწყებს არც ქართველი პოეტების მაშინდელ საქმიანობას; მოკლე და ამომწურავი ხაზებით ახასიათებს ის პაოლო იაშვილის, ტიციან ტაბიძის და თავის „პოეტურ“ საქმიანობას. ალბათ, სურთ ისტორიას არ დააფიწყდეს მათი დიდმნიშვნელოვანი „მოღვაწეობა“, რომელიც, მათივე აღზუსტებით შემდეგში გამოიხატება:

„ტფილისი გაზდა პოეტების ქალაქი. „ინტერნაციონალში“ იგი კიდევ გამოაცხადეს პოეტების ქალაქად. კიდევ მეტი: გაიძაზოდნენ: პოეზია მართო ტფილისშიაო. პაოლო იაშვილი სწორედ ამ ხანებში თავს დაეცა ტფილისს, როგორც არტურ რემბო პარიზს. მაშინ ჯერ კიდევ არ იცოდა მან, რომ ტფილისის აღება ბოჰემით და ლექსით უფრო ძნელია, ვიდრე პარიზის. ტიციან ტაბიძე ორპირის ქაობში და მაღარიაში ლაფარკის მთვარის სიყვითლეს ხედავდა და ლექსებში მასავით უყვოდა ამ ყბად აღებულ მნათობს. მას ისეც ეგონა, თომ ორპირის ყანაი ლოტრეამონის „მალდარორივით“ დაიწყებდა დითირამბულ მონოლოგებს. გრ. რობაქიძეს ამ დროს მხოლოდ ორი რამ აწვალებდა: აპოკალიპი და დიონისი. ამავე დროს იგი ამზადებდა „ორღობის ეშაფოტს“ და „პატროსის რიტმებს“. ჭვეყანა მართლაც იქცოდა და მართლაც ტფილისი იყო ერთადერთი ქალაქი, რომელიც ამ ჭვეყას პოეტური მღერით ხედებოდა“ გრ. რობაქიძე, „ქართული მწერლობა“.

№ 4, 1928 წ. „ფალესტრა“ გვ. 71.

ამ გულახდით განცხადებამდე გვეჯეროდა, რომ იმ ნეტარ დროში ცისფერ ყანწელთა „ბრწყინვალე“ ორდენის წარმომადგენელნი ბოჰემის და ჭაობში ჩაფლული მთვარისადმი ყუფისა და აპოკალიპსურ სულელურ ჩხირკედლობის მეტს არაფერს აკეთებდენ¹⁾. ამაში გამოიხატებოდა მათი „საქმე“ და დანიშნულება. „ორლობის ეშაფოტით“, აპოკალიპსის შავი მაგიით, მთვარისადმი ყუფით, დეზერტირკაზე მადონის ძებნით—აშენებდენ ქვეყანას „კაბაოკის“ გმირები. განვლო რევოლუციის რკინის წლებმა, „ფანტასტიური ტფილისი“, —ამდაგვარივე „კაბაოკით“, თავისივე გმირებით ისტორიას ჩაბარდა. მათ დარჩათ „მოგონებების ცისფერი ხალიჩა“ და იწერება აწეული კილოთი „კამარები“ იმ დროიდან, როდესაც „ქვეყანა იქცეოდა“. საბჭოთა მკითხველისათვის ის მსოფლმხედველობა, რომლითაც მოცემულია მთელი ეს მასალა, მიუღებელი და ძვენებელია გარდა იმისა, რომ ინტერესს მოკლებულია, თუ როგორ ცეკვავენ ჩარლ-სტონს ევროპის შანტანებში და ტ. ტაბიძე ორპირის ჭაობიდან მთვარეს როგორ უყუფდა.

აპოკალიპსი, რომელიც აწვალებდა გრ. რობაქიძეს 1920 წელს, დღესაც აწვალებს ბევრს მწერალს. რელიგიურ აბდა-უბდას, მისტიციზმს, ცრუმორწმუნეობას საგრძნობი ადგილი უჭირავს ჩვენს მწერლობაში. ამ მხრივ უკანასკნელ ხანებში განსაკუთრებული დამსახურება აქვს გამსახულოძის. მისი მოთხრობა „ტაბუ“ შავი მაგიის მხატვრული ილუსტრაციაა. მოთხრობაში მოქმედი ძალებია: ჯალო-სატანა, კუდიანები, ორეულები, მორიელი, (მთავარი გმირია) და სხვ. ეპიური სიღინჯით და დამაჯერებლობით მოთხრობილია სიყვარული, სატანასა და უშვილო ქალს შორის და ნაჩვენებია ამ სიყვარულის შედეგის—მორიელის გმირობა, რომლის შხამმაც გადააშენა მთელი კუთხე. არაფერი არ იცვლება იმით, რომ ეს მასალა მოცემულია ლეგენდის სახით. ამასთან ერთად მოხერხებულად ჩაქსოვილია „მოგონებების ცისფერი ხალიჩა“, მაგრამ უფრო შორეული დროის მწერალი სიყვარულით იხსენიებს იმ ნეტარ დროს, როდესაც არსებობდა ძლიერი თავად-აზნაურობა, რომელიც ერთობოდა ჭორებით და ბაზიერთა ხროვით.

მხატვრული მწერლობა, გარდა ამ აშკარა სახეებისა, ამელავნებს კიდევ განურჩევლობის და ობივატელური უფერულობის ტენდენციებს, რაც საბოლოოდ რეაქციონურ განწყობილებას აძლიერებს. ჩვენი მსხვილტანიანი ჟურნალების მხატვრული პროზა ყოველგვარი აქტუალობის გარეშე დგას. ახალგაზრდა ძალებიც კი, რომელთაც პრეტენზიები აქვთ სიახლეს, ვერ გასცილებიან ამ უფერულ რკალს.

სანიმუშოდ ავიღოთ დემნა შენგელია. თუ გვერდს აუხვევთ მის ვარჯიშობას მისტიციზმის ვრცელ ველზე, უკანასკნელი ხანის შემოქმედებაში ვერ ვნახავთ ოდნავ მაინც მნიშვნელოვან წარმატებას.

1) რადას გვედავებოდა „ყანწელთა“ მეომარი არსენიშვილი, როდესაც გვიმტკიცებდა მათ „ინტელიგენტურ პროლეტარობას“. ბ. ბ.

„მემარცხენე“ მწერალი, რომელიც „საზოგადოებრივ გარდატეხაზე“ ასე დაჯერებით გველაპარაკება, ჩვენს სინამდვილეში ვერ პოულობს მასალას, ის ზღაპრების გადმოკეთებას იწყებს. გაზეთ „პოეზიის დღეში“ დ. შენგელაია ბეჭდავს ადგილებს მოთხრობიდან „სამოედური ზღაპრების“¹⁾ სახელწოდებით. ამ „ფილოსოფიური“ ზღაპრების შინაარსის გარჩევა არ არის საჭირო. ისინი თავისთავად მეტყველებენ მწერალის საწინააღმდეგოდ. მნიშვნელოვანია ის, თუ რა გზებით ეძებს მწერალი მასალას და რამდენად შორსაა ის თანამედროვეობიდან.

ამ სახეებთან ერთად დიდი მნიშვნელობა ემატება ბულვარული სახის ლიტერატურას, რომელიც გლეხობისთვისაა დანიშნული. ოფიციალური ქართული მწერლობის დიდი ნაწილი არ აძლევს არავითარ საზრდოს მუშურ-გლეხურ მკითხველ მასას, მოთხოვნილება კი არსებობს და თანდათანობით იზრდება. ამ გარემოებით სარგებლობენ სხვადასხვა ჯურის მოვაჭრენი. ლიტერატურული საქმიანობის სფეროს ეხება იმ ბულვარული ლიტერატურის ტალღა, რომელიც მხატვრული მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას ლამობს. წლიდან-წლამდე გამოდის ძალიან დიდი ტირაჟით შრავალი სახელწოდების პატარ-პატარა წიგნაკები.

არის თუ არა მემარჯვენე საშიშროების თვალსაჩინო გამოხატულება, როდესაც გლეხობაში დიდის უნარით ვერცელდება—ვინმე შახ-ბარათოვის ათეულ ათასიანი ტირაჟის მქონე გამოცემანი, „ქალვაიანი“, „ჰაჯი-ბაბას ლექსები“, „არშინ-მალ-ალანი“ და სხვა მრავალი? მიზანშეწონილია თუ არა წერა-კითხვის ეხლახან შესწავლილ გლეხს აწოდებდნენ ბოკაჩიოს „დეკამერონიდან“ მონასტრის მოთხრობებს? ბულვარული ლიტერატურის ქარხნის არსებობაში და წარმატებაში პასუხისმგებლობა გარკვეულათ ეკისრება მწერლობასაც, რომელიც ვერც თუ არც თუ აჩნევს ამ მოვლენას. ეს მდგომარეობა არაა თუ მემარჯვენე საშიშროების უცუდესი მხარეა, არამედ პირდაპირ საწამლავია, გლეხობისათვის „მზრუნველობით“ მიწოდებული.

¹⁾ საინტერესოა გავიგოთ, თუ რა მოსაზრებით ხმარობს შენგელაია სიტყვას „სამოედური“. ნუთუ საბჭოთა „მემარცხენე“ მწერალმა არ იცის, ან და არ შეიწუხა თავი გაეგო, რომ სამოედები (Самоеды) არ არსებობენ უკვე 11 წელია, რომ ეს მეფის ტერმინი გაქრა თვითმპყრობელობის დამხობასთან ერთად. „კაციკამია“ და „თვითკამია“ იყო ბარბაროსული თვითმპყრობელობა და არა ე. წ. „სამოედები“ მშვიდობიანი და შრომისმოყვარე ხალხი. გვგონია, რომ ამ ელემენტარული ანა-ბანის ცოდნა საჭიროა თანამედროვე მწერლისათვის.

თვალსაჩინოა ეგრედწოდებულ თანამგზავრობა ფენის გამემარჯვენება. თანამგზავრობის სახელით რიგს მწერლებისას თუ მთელ ჯგუფს სურთ გაატარონ საესებით მოპირდაპირე იდეები. ჯგუფ „არიფიონის“ გამოსვლა ამ დებულების ილუსტრაციაა. „არიფიონი“ უკანასკნელი წლის ლიტერატურული ცხოვრების თვალსაჩინო მოვლენაა. აღნიშნული ჯგუფის შეკავშირება თანამგზავრობის ნიშნის ქვეშ მიმდინარეობდა. ის თავის სალიტერატურო დეკლარაციაში შემდეგს აცხადებდა:

„თანამედროვე დიდმა ეპოქამ ახალი ადამიანი წარმოშვა და ახალი მსოფლმხედველობა, შეგრძნობა, მორალი და გემოვნება მისცა. მაგრამ ამ ადამიანს ჯერჯერობით ვერ უპოვნია თავისი სრული სახე დღევანდელ ხელოვნებასა და ლიტერატურაში. ასოციაცია „არიფიონის“ მიზანს შეადგენს ეს სახე გააცხადოს ლიტერატურაში“.

როგორც ხედავთ, „არიფიონის“ მიერ დასახული მიზანი ფრიად თანადროული და თანამგზავროულია. რამდენად შეეფერება მხატვრული პრაქტიკა „არიფიონელთა“ ასეთ „კეთილ“ განცხადებას? მხატვრული პრაქტიკა საესებით ეწინააღმდეგება ამ განცხადებას. ცალკეული მწერლები შეკავშირების შემდეგ უკიდურესად გამემარჯვენდნენ. თითოეული მათგანი შეეცადა თავისი ლიტერატურული სახის სრულ და პირდაპირ გამომკლავნებას. შედეგად მივიღეთ დიდტანიანი კრებული, რომლის მასალას შეადგენდა შაირები, ბალადები, დაცემული განწყობილება, ისტორიზმი და სინამდვილის დამახინჯება. „არიფიონი“-ს მხატვრული პრაქტიკის ძირითადი ტენდენციების განმსაზღვრელი იყო მიხ. ჯავახიშვილის შემოქმედება. საყურადღებოა მისი მოთხრობა „დამპატივე“, ¹ამ კრებულში დაბეჭდილი. ამ მოთხრობით მწერალმა გამოამელავენა დაუფარავი კულაკური იდეოლოგია. ჯავახიშვილის ათვისებით, თანამედროვე საბჭოთა სოფელი წარმოადგენს ახალ სახის ექსპლოატაციის ბუდეს, მშრომელ ღლიხს სჩაგრავს ყოფილი ბოვანო პროლეტარი, რომელიც მოქმედებს თითქმის რევოლიუციის სახელით. ახალი წამოწყებანი, კოლექტიური მეურნეობების, ანუ, როგორც მწერალი უწოდებს „კალახტივების“ სახით, უდღეურ, უნიადაგო რამეს წარმოადგენენ. ეს უარყოფითი ტაბი ჩვენს თანამედროვე სოფელში მწერლის მიერ მოცემულია არა როგორც გამოჩაკლისი, არაჰედ როგორც საზოგადო მოვლენა, რომლის მანენ მომქედება შეუმჩნეველად და დაუსჯემიმდინარეობს. ასეთი შეფასება საბჭოთა სოფელში მიმდინარე პროცესებისა სიყალბეს და დამახინჯებას წარმოადგენს. ეს მსოფლმხედ-

ველობა არა იმ მწერლობის, რომელსაც სურს გაცხადოს ახალი ადამიანის სახე ლიტერატურაში, არამედ ახალი ბურჟუაზიისა და კულაკობისა, რომელთათვისაც საბჭოთა მშენებლობა დამლუპველს და განმანადგურებელ მოვლენას წარმოადგენს.

ავიღოთ „არიფიონელების“ მეორე არა ნაკლებ მნიშვნელოვანი და დამახასიათებელი დოკუმენტი, მათი ფაქტიური იდეოლოგიური პლატფორმა. ეს არის გ. ჭიქოძის წერილი დაბეჭდილი კრებულის ბოლოში. ჭიქოძის „ფილოსოფია“—ეს მთლიანად „არიფიონელების“ ფილოსოფიაა. რა არის მთავარი მათ მსოფლმხედველობაში? ისტორიზმი. მკვდარ თაობათა ტრადიციები, კოშმარივით აწევთ თავზე. ჭიქოძე ალტაცებულია წარსულ საუკუნეთა ნაშთებით. მათ ის ალტაცებაში მოჰყავთ. მწერალი „ჯვარის მონასტერს“ ადარებს „ზაქესს“ და ასკვნის: „რა გასაკვირველია, თუ ეს შენობა მხატვრულ თვალსაზრისით უფრო მონუმენტალურ შთაბეჭდილებას ახდენს, ვიდრე ეჭვე მტკვრის პირას აგებული ელექტრონის სადგური!“ უბრალო ფაქტი, რომ ჭიქოძეს და საერთოდ არიფიონელებს ზაქესზე უფრო მონუმენტალურად მიაჩნიათ ჯვარის მონასტერი, იმის დამამტკიცებელია, თუ რამდენად დაცვილებული, და დაპირდაპირებული არის მწერალთა ეს ფენა თანამედროვეობასთან. როგორც მონუმენტალობით, ისე ყოველგვარა სილამაზის ქონებით.—თანამედროვეთათვის ელექტრონის სადგური ზაქესი გაცილებით უფრო ახლობელი და დამაჯერებელია, სულ ერთია, რაგვარი თვალსაზრისითაც არ უნდა მიუდგეთ მას. „არიფიონელებს“ ეგონათ, რომ რევოლიუციამ ძველ კულტურას ვერაფერი ვერ დაუპირდაპირა. მათი აზრით, ევროპაში გაცილებით უკეთესია ელექტროფიკაცია, ინდუსტრიალიზაცია, კოოპერაცია. ისინი ასკვნიან: „ამ გზით არ შეიძლება ევროპისა და ამერიკის დამარცხება, ეს ყოველივე იქ უკეთ არის მოწყობილი“. მწერლებს რომელთაც არ ესმით განსხვავება სოციალისტურ და კაპიტალისტურ აღმშენებლობას შორის, ახალი კულტურის შემქნელებად წარმოუდგენიათ თავი. უდიდესი განსხვავება ევროპასა და საბჭოთა კავშირის წყობას შორის ბუნდოვანი და გაურკვეველი არის არიფიონელებისათვის. ის განსხვავება, რომ იქ დოვლათის და ყოველგვარი ტექნიკური მიღწევების მფლობელნი არიან ერთი მუჟა კაპიტალისტები, საბჭოთა ქვეყანაში კი მუშათა კლასი, სახელმწიფოებრივად დარაზმული, გადამწყვეტია ჩვენი და კაპიტალისტური მშენებლობის ხასიათის გარკვევისათვის. „არიფიონელებს“ ვერ შეუგნიათ ის გარემოება, რაც არის მიზეზი მათი სულის დაცალიერებისა. ჭიქოძე სწერს:

„ძელი ღმერთები მოკვდენ, კრიტიკულმა აზროვნებამ ამოსწვა ძველი ილიუზიები, შეუძღვებელია უკან დაბრუნება გულუბრყვილო ცრუმორწმუნოებისაკენ.

—მაგრამ სულ დაცალიერდა და ელექტრონის ნაკადით არშიეძლება მისი ავსება“.

ეს სულის დაცალიერება დამახასიათებელია არა მარტო „არიფიონის“ წევრებისათვის, არამედ ის ვრცელდება უფრო დიდ ფენაზედ. რევოლუციამ ძველი ღირებულებანი შეარყია, გულუბრყვილო ცრუმორწმუნოება უკვე ნიადაგ გამოცლილია, მითით კვება მწერალთა დიდ ნაწილს უკვე აღარ შეუძლია; მაგრამ ამ მწერლობას, რომელსაც გამოეცალა ძველი ნიადაგი, არ შეუთვისებია არც ახალი სინამდვილე. სინამდვილეში ისინი ამჩნევენ მხოლოდ ელექტრონის ნაკადს, გარეგნულობას,—შინაარსი კი მათთვის უცხო და მიუწვდომია. ამ გარემოების გამო „სული დაცალიერებულია, მაგრამ ცალიერი სულის მქონე მწერლები ისევ ცდილობენ, ძველ ღირებულებათა აღდგენის მეოხებით, შემოქმედების გამაგრებას. დაცალიერებული სულის მქონე „არიფიონელები“ შეეცადენ წარსულის იდეალიზაციას. გამოამქლავნეს ძლიერი ნაციონალისტური ბუნება და სრული სიბეცე თანამედროვეობის ათვისებაში. „არიფიონელებისათვის“ ჯერ კიდევ გადამწყვეტია საშუალო საუკუნეების რაინდობის ტრადიციები, მათი შემეცნება ისევ კლასიკური კულტურის წერტილებზეა მიპყრობილი. მათი აზრით „თაობა-თაობას მისდევს და კულტურის საგნობრივი გარემო ახლდება, მაგრამ იდეები აგრე რიგად როდი იცვლებიან (გ. ქიქოძე). „არიფიონელთა“ იდეები, რომ არ შეცვლილან, ეს მათ დაგვიმტკიცეს თავისი მხატვრული პრაქტიკით, მაგრამ ამ იდეების ერთგვარი გადახალისება და განახლება მაინც ხდება. ეს გადახალისება მიმდინარეობს ახალი ბურჟუაზიის და კულაკური იდეოლოგიის შეთვისების ხარჯზე. მწერალთა ეს ფენა არ წარმოადგენს მხოლოდ წარსული საუკუნეების ჭაინდული ტრადიციების მოტრფიალეთა რაზმს. მათ თანამედროვეობაში მოქმედ სოციალურ ფენათა იდეები ასულდგმულბენ. მ. ჯავახიშვილის შემოქმედება და გ. ქიქოძის დებულებები ამ მოვლენის თვალსაჩინო ილუსტრაციაა. ამ მწერალთა ნაწილობრივი თანამგზავრული ტენდენციები გადაგვარდა აშკარა მემარჯვენე ხაზით.

ამ მემარჯვენეობის დამატებითი საშიშროება იმაში მდგომარეობს, რომ ის ცდილობს თანამგზავრული საფარველით მოკვეცილინოს. როდესაც „არიფიონი“ მოწინავეში აცხადებს ლიტერატურ-

რაში ახალი ადამიანის გამოსახვის სურვილს, მხატვრულ პრაქტიკაში კი გამოსახავს ახალ ბურჟუაზიის და კულაკურ იდეებს, ეს არის საშიშარი და მეტის-მეტად მავნებელი ტენდენცია. ეს გარემოება შეიძლება ახსნილ იქნას, როგორც შემგუებლობის ერთ-ერთი სახე, რომელიც გულისხმობს ახალი მკითხველის გულუბრყვილობას.

ამხ. მიხ. კახიანი ხაზგასმით აღნიშნავდა მწერლების ამგვარ ტენდენციას და ამბობდა ერთ-ერთი მწერლის შესახებ, რომ „იგი მოხერხებულად ფარავს რეაქციონურ აზრებს მხატვრული პროდუქციის ფორმაში, ალბათ, იმ იმედით, რომ ბოლშევიკები ვერაფერს მიხვდებიან წაკითხულში“. ამგვარი ანგარიში მწერლებს გაუცრუვდებათ. გულუბრყვილო მკითხველი დღეს უკვე აღარ არსებობს. კულტურული მოთხოვნებიანი ახალ მუშათა მკითხველისა დიდად გაიზარდა. ის სავესებით ერკვევა მხატვრული ლიტერატურის რთულ ფორმებშიც. ასე, რომ მოწინააღმდეგე იდეოლოგია სავესებით შესაძინევი და გამომჟღავნებული ხდება მის მიერ. მემარჯვენე საშიშროების შეგუებითი ტენდენცია ვერ აღწევს თავის მიზანს, თუმცა ეს არ ამცირებს მის მავნებლობას.

ეს ტენდენციები არა ნაკლები თვალსაჩინოებით გამოამჟღავნა „ცისფერყანწელთა“ ჯგუფმაც დეკლარატიული თანამგზავრობა მათი დამახასიათებელია, მხატვრული პრაქტიკა კი უმთავრესად მოპირდაპირე მხრით არის მიმართული. შეგუების ტენდენცია — ყოველგვარი დათმობის გარეშე დაუფარავად გამოჟღავნდა უკანასკნელი ხანების დისკუსიის დროს „ზარია ვოსტოკაში“ „ყანწელთა ერთ-ერთი წარმომადგენელი აპირებდა დაემტკიცებია, რომ „ცისფერყანწელთა“ ჯგუფი წარსულში წარმოადგენდა რევოლუციონურ მიმდინარეობას ჩვენს ლიტერატურაში. ის აცხადებდა, რომ „ყანწელები“ იყვნენ ერთგვარი „ინტელიგენტური პროლეტარებიო“. ისტორიის ასეთი გალამაზება გამოწვეული იყო იმ სურვილით, რომ თანამედროვეობაშიც მოეპოვებიათ თავის მიუღლებულ განწყობილებათა არსებობის უფლება.

თვალსაჩინოა აგრეთვე წვრილ-ბურჟუაზიულ ფენათა გააქტიურება, რაც თანაბარი სიძლიერით მელავნდება მხატვრულ ლიტერატურაშიც. „მემარცხენეთა“ წარმომადგენელი უკანასკნელ ხანებში პროლეტარული მწერლობის ჰეგემონიის უარყოფამდეც კი მივიდა.

მემარჯვენე საშიშროებისათვის დამახასიათებელია ის, რომ ის კრიტიკის და თეორიის სფეროშიაც ცდილობს გარკვეული პოზი-

ციების დაფლობას. 1) მწერალთა გამოსვლები ამიერ-კავკასიის საოლქო კომიტეტის რეზოლიუციის ირგვლივ გამართულ კამათის დროს, ამ მოვლენის დამადასტურებელია. გარდა ამისა, ჩვენი ჟურნალების მხატვრული კრიტიკა ჯერ-ჯერობით საგრძნობლად მოწინააღმდეგეთა ხელშია.

შემთხვევითი არ არის ის გარემოება, რომ თანამგზავრობის საკითხის გარკვევას თუ გაბუნდოვანებას ცდილობენ მწერლები, რომელნიც თანამგზავრნი არ არიან. ბიბლიოგრაფიულ კრიტიკულ განყოფილებებს ხშირად სახელმძღვანელო ტონს აძლევენ მოწინააღმდეგე ბანაკის წარმომადგენელი. დამახასიათებელია ის გარემოებაც, რომ გრიშაშვილის შემოქმედების თუ კრიტიკული ნაშრომის შეფასებას კისრულობს პროფ. კ. კეკელიძე, რომელიც საბჭოთა მწერლების ფედერაციის ორგანოში (ქართული მწერლობა*) ხოტბა-ქებით ხედება გრიშაშვილის ყოველგვარ აზრს. კ. გამსახურდია, კი მთელი წიგნებით ცდილობს მიაწოდოს თანამედროვე მკითხველს დასავლეთის ლიტერატურის მისტიური და თეოლოგიური შეფასება.

მემარჯვენე საშიშროება მხატვრულ ლიტერატურაში მრავალსახოვანია. მას არ აქვს შტამპიანი, პრიმიტიული ფორმა. ის გვევლინება, როგორც აშკარა ბურჟუაზიული. — ფეოდალური მწერლობიდან ის გადადის თანამგზავრ მწერალთა მნიშვნელოვან ვენებშიც. ყველა ეს სახეობა საშიშ და მავნე ფორმას წარმოადგენს, რაც გარკვეულ წინააღმდეგობას მოითხოვს. როდესაც ხაზგასმით ყურადღება ექცევა მემარჯვენე საშიშროებას, ეს სრულებით არ ნიშნავს მის უძლეველობას.

მემარჯვენე საშიშროება არ წარმოადგენს ისეთ მნიშვნელოვან მოვლენას, რომელსაც შეეძლოს პროლეტარული კულტურის მშენებლობის შეფერხება. თანდათანობით გაძლიერებულ პროლეტარულ მწერლობასთან-ერთად ირკვევა და ყალიბდება საბჭოთა მწერლების თანამგზავრული ფენა. ეს გარემოება უზრუნველყოფს ახალი ლიტერატურის ზრდას. მაგრამ ამ გარემოებითაც არაფითარ შემთხვევაში არ შეიძლება შენელება ბრძოლისა მემარჯვენე ლიტერატურის წინააღმდეგ.

*) მემარჯვენე საშიშროების შესახებ კრიტიკისა და თეორიის სფეროში სპეციალური წერილი იქნება მოთავსებული ჩვენი ჟურნალის შემდეგ ნომერში.

**) იხილეთ ბიბლიოგრაფია გამსახურდიას წიგნზე — „ახალი ვეროპა“ ჩვენი ჟურნალის ამავე ნომერში.

ბრძოლა უნდა იქნეს წარმართული გაძლიერებული ენერჯით, როგორც უშუალოდ რევოლუციონური განწყობილების, თანამედროვეობისადმი დაპირდაპირებულ ლიტერატურის წინააღმდეგ, ისე შემარჯვენე საშიშროების მიჩქმალვის ყოველგვარი ცდის წინააღმდეგაც.

პროლეტარული მხარლობის დღიური

ლიბერალური უცოდინარობის წინააღმდეგ

არავისათვის საიდუმლოებას არ წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ დღეს მწერალი ჩამორჩა მკითხველს. უმეტეს შემთხვევაში თანამედროვე მწერლის ცოდნის და მომზადების დონე ვერ ასცილებია საშვალოდ მომზადებულ მკითხველის ცოდნის დონეს. ლიტერატურულად მომზადებული მკითხველი დღეს უკვე ადვილად ამჩნევს მწერლის მთელ „საიდუმლოებას“ მის ფორმალურ ხერხებს. ყოველივე ეს ხდება იმიტომ, რომ თანამედროვე მწერლის კვალიფიკაციის დონე მეტად დაბალია.

ვ. ბრიუსოვი სწერდა: „რომ პოეტი კაცობრიობის მასწავლებელია, და რომ მასწავლებელმა უნდა იცოდეს თავის მოწაფეზე უფრო მეტი, ამის შესახებ ძლიერ ცოტას ფიქრობენ დღეს... ფილოსოფიურ აზროვნების უკანასკნელ დასკვნების, ზუსტი მეცნიერების ახალი აღმოჩენების, თავის დროის პოლიტიკური და სოციალური ცხოვრების გაცნობა მწერალს უსახავს ახალ ასპარეზს, აძლევს მას საშვალებას დასვას საკითხები, რომლებიც საჭიროა და საყურადღებო მისი თანამედროვეებისათვის. პოეტი, რომელსაც აქვს სათქმელი იმ საკითხებზე, რომელიც აღელვებს საზოგადოების მოწინავე ნაწილს, არასოდეს არ იქნება უსარგებლო, — ამით ის კვლავ დაუბრუნებს პოეტს იმ მაღალ მდგომარეობას, რომელიც მას ეჭირა ძველად“.

აქვს თუ არა სინამდვილეში ადგილი ასეთ ფაქტებს პროლეტარული მწერლების ცხოვრებაში? იცნობენ თუ არა ისინი საფუძვლიანად ფილოსოფიურ აზროვნების უკანასკნელ დასკვნებს, ზუსტი მეცნიერების ახალ აღმოჩენებს, თავის დროის პოლიტიკურ და სოციალურ ცხოვრებას? რასაკვირველია, არა. პროლეტარული მწერლის

მომზადებისა და ცოდნის დონე მეტად დაბალია. ის ხშირად საშვალოდ მომზადებული მკითხველის დონეს ჩამორჩება.

ეს პოვლენა პროლეტარული მწერლების წინაშე გარკვეულად აყენებს საკითხს სწავლის შესახებ.

სრულიად სამართლიანად აღნიშნავდა ამხ. გორბაჩოვი ერთ-ერთ თავის მოხსენებაში რომ „შემდგომ უკვე აღარ შეიძლება ჩვენი გაუნათლებლობა პროლეტარული წარმოშობით გავამართლოთ“.

პროლეტარული მწერალი აუცილებლად უნდა იყოს ფართოდ და ყოველმხრივად მომზადებული, ღრმა ცოდნით აღჭურვილი მკითხველი მაშინ უნდა გრძნობდეს მაღალი კვალიფიკაციის ადამიანს. ის კარგად უნდა ერკვეოდეს ცხოვრების რთულ ხვეულებში, ის თავისი დარგის სპეციალისტიც უნდა იყოს..

ამგვარად, სწავლის საკითხი ერთ-ერთი ძირითადი საკითხთაგანია დღეს პროლეტარული მწერლებისათვის.

როგორი ხასიათის და მოცულობის უნდა იყოს პროლეტარული მწერლის სწავლა?

პროლეტარული მწერლის სწავლა უმთავრესად სამი ხასიათის უნდა იყოს: 1) საზოგადოებრივი 2) საერთო საგანმანათლებლო და 3) სპეციფიურ-ლიტერატურული, ე. წ. „ფორმალური“.

პროლეტარული მწერალი ახლო უნდა იდგეს ცხოვრებასთან. ის აუცილებლად საფუძვლიანად უნდა იცნობდეს ჩვენს სამეურნეო მდგომარეობას, მუშათა კლასებს, ქარხანა-ფაბრიკას, სოფელს; კოლმეურნეობის ფორმებს, მუშათა და გლეხთა ოჯახს, მუშათა კლასის მოთხოვნილება—მისწრაფებებს და სხვ. ერთი სიტყვით პროლეტარული მწერალი ცხოვრების სიღრმეში უნდა იყოს შესული და კარგად ერკვეოდეს მის მრავალფეროვანებაში. მაგრამ იმისათვის, რომ ეს მოვლენები და ფაქტები სათანადოთ გაიგოს და შეაფასოს პროლეტარულმა მწერალმა, მას ესაჭიროება გარკვეული მეცნიერული მსოფლმხედველობა, გარკვეული მეთოდი, ასეთს კი დღეს წარმოადგენს მარქსიზმი, ლენინიზმი.

უნდა აღინიშნოს, რომ ამ მხრივ ყველაფერი თავის რიგზე არ არის. ჩვენ გვყავს მეტად ნიჭიერი, დიდი შესაძლებლობის პროლეტარული მწერლები, მაგრამ მათგან უმრავლესობას ჯერაც კი არ აქვს საფუძვლად შესწავლილი პოლიტიკოდნის ანაბანა. ამიტომ ისინი ხშირად ვერ ერკვევიან ელემენტარულ პოლიტიკურ საკითხებში და სხვ.

გ. პლუხანოვი სწერდა: საჭიროა მქადაგებელი კარგად ერკვეოდეს იმ იდეებში, რომელსაც ის ქადაგებს, რომ ისინი შევიდნენ მის

ხორცსა და სისხლში, რომ ისინი არ აშინებდენ, არ აბნევდენ, არ უშლიდენ მას ხელს მხატვრული შემოქმედების მომენტში. თუ ეს აუცილებელი პირობები არაა, თუ მქადაგებელი არ გახდა სრული ბატონი თავისი იდეებისა, თუ კიდევ ამასთანავე მისი იდეები არაა გარკვეული და თანამიმდევარი,—მაშინ იდეურობა საზიანო ვაფლენას მოახდენს მხატვრულ შემოქმედებაზე; ის შეიტანს მაში სიცივეს, დალილობას და მოწყენილობას. მაგრამ უნდა ითქვას, რომ აქ დანაშაული იქნება არა იდეა, არამედ მწერლის შეუძლებლობა გაერკვიოს მასში და ის, რომ იგი ამა თუ იმ მიზეზის გამო არ გახდა იდეური ბოლომდე. ამიტომ, წინააღმდეგ იმისა, რაც პირველი შეხედვით გვეგონია, აქ საქმე არის არა იდეურობაში, არამედ, პირიქით, იმაში, რომ არაა საკმარისი იდეურობა“. გ. პლехანოვის ეს სიტყვები თავისთავად, უკომენტარიოდაც ბევრი რისამე მოქმე-ლია. ეს სიტყვები თითოეული პროლეტარული მწერლისათვის სახელმძღვანელო დებულება უნდა იყოს.

მაგრამ, რასაკვირველია, მარტო საზოგადოებრივი სწავლა არაა საკმარისი, გარდა ამისა პროლეტარულ მწერალს ესაჭიროება საერ-რთო-საგანმანათლებლო სწავლაც; პროლეტარული მწერლისათვის აუცილებელია ყოველმხრივი და ღრმა ცოდნა. ის კარგად უნდა იც-ნობდეს ისტორიას, ფილოსოფიას, ტექნიკას, ბუნებისმეტყველებას და სხვ. ასეთი ყოველმხრივი ცოდნა დიდად აფართოებს მწერლის აზროვნების, ხედვის და გაგების უნარს.

ბურჟუაზიულ-ფეოდალური მწერლებისათვის დამახასიათებელი სწორედ ასეთი ყოველმხრივი განათლება იყო. ლ. ტოლსტოიმ იცოდა მრავალი ძველი და ახალი უცხო ენა, კარგად ჰქონდა შესწავლილი ისტორია, მეცნიერების სხვადასხვა დარგი, აგრეთვე მან შექმნა ხე-ლოვნების თეორია, რომელსაც დღესაც არ დაუკარგავს თავისი მნიშვნელობა; ა. პუშკინიც თავის დროს უაღრესად განათლებული ადამიანი იყო; ასევე იყო ჩვენში პოეტი ა. ქავკავაძე. მან იცოდა უცხო ენები, კარგად ჰქონდა შესწავლილი ისტორია და შრომაც აქვს ამ დარგში; ილ. ქავკავაძე ხომ ყოველმხრივად განათლებული და მომზადებული იყო თავის დროს. ის სწერდა კრიტიკულ-ლიტე-რატურულ წერილებს, ისტორიული ხასიათის შრომებს, კარგად იცნობდა მსოფლიო ლიტერატურას; ასეთივე იყვნენ მსოფლიო ლი-ტერატურის სხვა წარმომადგენლებიც: დანტე ალიგიერი, შექსპირი, გიოტე, რუსთაველი და სხვ. ისინი იდგენ თავისი დროის საზოგა-დოებათმეცნიერებისა და ზუსტ მეცნიერების მიღწევათა სიმაღლეზე. ჩვენს დროშიც ასეთი მოვლენა იშვიათი არ არის ბურჟუაზიულ მწერლებს შორის.

დაბოლოს პროლეტარულ მწერალს ესაჭიროება სპეციფიური ლიტერატურული, ე. წ. ფორმალური, სწავლაც. აუცილებელია პროლეტარული მწერალი კარგად ერკვეოდეს მხატვრული ნაწარმოების წერის ტექნიკაში, იცოდეს ლიტერატურის თეორია და სხვ.

აქვე საჭიროა, რომ პროლეტარულმა მწერალმა ამ საქმეში მოიხმაროს აგრეთვე კლასიკოსებიც, წარსული ლიტერატურის მსოფლიო წარმომადგენლები. მათგან პროლეტარულ მწერალს შეუძლია ბევრი რამ შეისწავლოს, მაგ. სიუჟეტის განვითარებაში, დეტალის მოცემაში, ტიპის დახატვაში და სხვ. რასაკვირველია, პროლეტარულ მწერალს არ უნდა დაავიწყდეს ისიც, რომ აქ მას ესაჭიროება დიდი კრიტიკული აზროს ქონება. წარსული ლიტერატურიდან მან მხოლოდ იმით უნდა ისარგებლოს, რაც გამოსადეგია მისთვის.

იმისათვის, რომ პროლეტარულმა მწერალმა უცხოელი მწერლების ნაწერების ორგინალი გაიცნოს, რაც ჩვენის აზრით, აუცილებელია, საჭიროა უცხო ენების ცოდნა, უცხო ენების შესწავლა. როგორც ვიცით, მხატვრული ნაწარმოები თარგმნის დროს ბევრს რასმე ჰკარგავს (მაგ. სტილის, სიტყვის კონსტრუქციის და სხვ. მხრივ). უცხო ენის მცოდნე პროლეტარულ მწერალს კი საშვალეა ექნება ორიგინალში გაიცნოს უცხოელი მწერალი.

ასეთია პროლეტარული მწერლების ამოცანები სწავლების საქმეში...

ამგვარად ლიტერატურული უცოდინარობის მოსპობა და კულტურული ღონის ამალღება, — აი ის ძნელი, მაგრამ ძირითადი სამუშაო, რომელიც დღეს სდგას პროლეტარული მწერლობის წინაშე.

შ. რადიანი

მწერლის შენიშვნები

გასულ ზაფხულში, გაზეთ „კომსომოლსკაია პრავდა“-ს ინიციატივას კოლმეურნეობებში მწერლების და მხატვრების მგზავრობის მოწყობის შესახებ როგორც პარტია, ისე საბჭოთა საზოგადოებრივობა კმაყოფილებით შეეგება. ბევრმა მწერალმა განაცხადა მგზავრობაში მონაწილეობის მიღების სურვილი. ეს ადვილი ასახსნელია, რადგან ერთი მწერლის (ნიკოლინის) გულახდილი განცხადება: „მე არ ვიცი რუსი გლეხის ცხოვრება“ დამახასიათებელია თანამედროვე მწერლების უმრავლესობისათვის. ეს მგზავრობა ფრიად მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო ჩვენს ლიტერატურულ-საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

სოფელში კლასობრივ დამოკიდებულებათა სისწორით გარკვევა და იმ გზების გამოჩენა, რომლითაც მიდის სოციალისტური მშენებლობა ჩვენი კავშირის მივარდნილ კუთხეებში. უპირველეს და უდიდეს ამოცანად დგას საბჭოთა და პროლეტარული მწერლების წინაშე.

ამ ამოცანის შესასრულებლად საქართველოში ჩვენი მწერლების მხრივ ჯერჯერობით ერთი ნაბიჯიც არ გადადგმულა. გვგონია, თითქო ყველაფერი რიგზეა, მუშათა კლუბებში გამოვდივართ მოხსენებებით, ლექსებით, ერთი სიტყვით, მჭიდრო კავშირი გვაქვს მუშათა მასასთან; ძაგრამ როცა ღრმა დაკვირვებით გადავავლებთ თვალს იმ პროლეტკიას, რომელიც მუშათა კლუბებში გამოავაქვს და რომლითაც აქრელებულია ჩვენი ჟურნალ-გაზეთები, მეტად უნუგეშო მდგომარეობას დავინახავთ, ჩვენ არ ვიცნობთ საჭიროებისამებრ მუშების ყოფა-ცხოვრებას. ამ უარყოფით მოვლენას ვერ გამოასწორებს ჩვენი „გასტროლები“ საკლუბო სცენებზე.

მწერლობას აღმზრდელიობითს უნარს ვერაფერს დაუკარგავს; ცხოვრების ფორმათა ცვალებადობაში, მათ დადგინებაში, აღამიანთა დამოკიდებულების განმტკიცებაში მწერლობამ მთავარი როლი უნდა შეასრულოს; ჩვენ კი, არამცთუ მუშის 24 საათის, — თავისი შრომით, სიხარულით, ოჯახური ურთიერთობით, არამედ მისი ერთი უბრალო სადილობის აღწერაც არ შეგვიძლია ხეირიანად.

პროლეტარული მწერლის შემოქმედებაში მის პირად ცხოვრებას დიდი მნიშვნელობა აქვს, პროლეტარული მწერალი უპირველეს ყოვლისა თანამედროვე მოწინავე მოქალაქეა და, როგორც ასეთი, ახალი ცხოვრების ფორმების და ყოველდღიური წვრილმანების ჩამომყალიბებელი; მისი პირადი ცხოვრება თუ ამ მოთხოვნებს ვერ აკმაყოფილებს, მაშინ ის უკან რჩება მოწინავე რიგებს და ვერაფერით დირექტივების და გაზეთების მეთაურების გალექსვა მას ვერ უშველის.

ყველაზე დიდი და საჭირო წიგნი მწერლისათვის ცხოვრება არის.

ა/კ საოლქო კომიტეტის უკანასკნელ პლენ-უმზე ამხ. რუბენმა თავის მოხსენებაში „სოფლად მუშაობის შესახებ“ სამართლიანად აღნიშნა, ქართულ ლიტერატურაში სოფელი არ ჩანსო.

ზოგიერთ ამხანაგებში ამხ. რუბენის აზრმა გაცივრება გამოიწვია. — მთელი ქართული ლიტერატურა სოფელი არის, რაზე სწერენ გამსახურდია, ჯავახიშვილი, შანშიაშვილი, ქიჩელი და პოეტების უმრავლესობა, თუ არა სოფელზეო!

ამ ამხანაგებს ერთი რამ ავიწყლებათ: დღეს სოფელზე წერა ნიშნაეს საბჭოთა სოფელზე წერას სხვა სოფელი არ არსებობს. საბჭოთა სოფელი კი კლასობრივი დიფერენციაციის, კოოპერაციის და კოლმეურნეობის გარეშე არ წარმოიდგინება. დღეს სოფლის მოწინავე ძალას მოჯამაგირეობა ღარიბი და საშვალო გლეხობა წარმოადგენს, რომლებიც გააფრთხილებით ებრძვიან კულაკობას; არის თუ არა ასეთი სოფელი ჩვენს ლიტერატურაში? არ არის სრულიად, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ორ სამ ნაწარმოებს, რომლებშიდაც ისე გადამახინჯებული იყო თანამედროვე სოფელი, რომ უკეთესი იქნებოდა არ დაბეჭდილიყო ისინი. ქართული ლიტერატურა სოფელია, მაგრამ ისეთი სოფელი, რომელიც საბჭოთა სოფლის მშენებლობის ბორბლებს სარს უყრის და აწერებს.

კონსტანტინე გამსახურდიასთვის სრულებით არ არის საჭირო სოფლის ყოფა-ცხოვრების გაცნობა დღეს; მან მარსზედაც რომ იცხოვროს, იქაც მშვენივრათ დასწერს მეორე „ჯამუ“-ს, რადგან საუცხოვოდ იცის ის სოფელი, რომელიც მის კლასობრივ ბუნებას შეეფარდება.

სხვაგვარ მდგომარეობაში არიან პროლეტარული მწერლები. ჩვენ შესაფერად არც ახალი და არც ძველი სოფელი არ ვიცით. ამიტომ ჩვენი იარაღით, მხატვრული სიტყვით, სათანადოდ ვერ ვეხმარებით პარტიას საერთო მიზნის მიღწევაში.

ზაფხულში ამხ. ვ. იმედაძის ინიციატივით მოეწყო სამთავისის კომუნაში პროლეტარული მწერლების მგზავრობა; სამწუხაროდ, ეს მშვენიერი დაწყება შემთხვევით მოვლენად დარჩა ჩვენთვის. სოფლებში სიარულს ჩვენ არ ვუცქერით როგორც გასეირნების საინტერესო ფორმას.

ხალხში სიარულს ისტორიულად ისეთივე მნიშვნელობა ექნება, როგორიც ჰქონდა თავის დროზე „ხალხოსნობას“. ვადაქრით ვამბობ, გრიგოლ რობაქიძის ვერცერთი ოსტატობით და დიდი ცოდნით შესრულებული „გველის პერანგი“ ვერ შეედრება მნიშვნელობით იმ ნაწარმოებს, რომელშიდაც სოციოლოგიური ანალიზით იქნება მოცემული სამთავისის კომუნამდე ქართული ტეტის მიმყვანი გზა.

რასაკვირველია, მე არ ვამბობ, რომ ჩვენ ორსათიანი დარბაზობით, „ვიზიტით“ შევძელით ახალი, ხელუხლებელ მასალის გაფორმება; არცერთ მწერალს არ ჩაეთვლება სირცხვილად, თუ რამდენიმე მგზავრობის შემდგომაც ის ხელცარიელი დაბრუნდება.

არა შემთხვევით მოვლენად, არამედ ყოველდღიური მოთხოვნილებების საქმედ უნდა გადავაქციოთ სოფლებთან მწერლების კავშირი.

შემთხვევითი „ვიზიტებით“ მწერალს უსწორო წარმოდგენა იოლად შეიძლება შეექმნეს თანამედროვე საბჭოთა სოფელზე, კოლმეურნეობის ცხოვრებაზე. მას გაიტაცებს გარეგანი სანახაობა, კარგად დათესილი ყანები და ბალები და მთელი სიღრმით ვერ ჩასწვდება იმ წინააღმდეგობებს და ნაკლს, რომლებსაც ხშირად ადგილი აქვს საბჭოთა სოფლის კოლმეურნეობის ცხოვრებაში. დაემართება იავე როგორც ერთ რუს მწერალს დაემართა; კოლმეურნეობის მუშაობაში შეაქო 175 მანეთი წმინდა მოგება, ექსპლოატატური წარმოებიდან დარჩენილი.

ხელმძღვანელმა ორგანოებმა უნდა გაუწიონ დახმარება და ხელმძღვანელობა მწერლებს სოფლებთან კავშირის გაბმვაში, ჩვენ გვჭირდება „ხალხოსნობის“ ეს ახალი სახე.

კონსტანტინე ლორთქიფანიძე.

ლიტერატურული უვიცობის და ხალხურის წინააღმდეგ

1.

„პროფესორი ი. აბულაძე კულტურისათვის იბრძვის!“

ჩვენ ბევრი ვწერეთ იმის შესახებ, თუ დიდ ტირაჟიანი ფერად ბროშურებად აკინძული ხალტურა როგორ მოემართება სტამბებიდან შკითხველ ფენებისაკენ. არა ერთხელ მივუთითეთ მთავლიტსაც, მაგრამ, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენი ლიტკარანტინი, განსაკუთრებით ბოლო ხანებში, მონდომებით ებრძვის ამ ნიაღვარს, მისი პატარა შენაკადები ხვრელს მაინც პოულობენ და გარკვეული ხაზით მიიმართებიან.

დღეს რატომდაც ყველას სურს მწერალი გახდეს, მწერლობა ადვილ საქმედაა „გამხდარი“ და ყოველი ცოტად თუ ბევრად წერაკითხვის მცოდნე ივანე თავის თავს უპირველეს ყოვლისა მწერლობაში სცდის: ეთამაშება რითმებს, აგროვებს ანეგლოტებს და ლიტერატურულ ჭორებს ავრცელებს.

ამას წინად გაზ. „აბ. კომუნისტის“ რედაქციას ვინმე კაპანაძემ ჩაქვიდან „ლექსი“ გამოუგზავნა და კატეგორიულად მოითხოვდა მის დაბეჭდვას. ავტორს თხოვნას ვუსრულებთ და სანიმუშოდ მთლიანად მოგვყავს ეს მხატვრული სიბინძურე და უვიცობა:

„მუშის გოდება“

სევდის ბაღში ავიზარდე,
დღემ ნანა მიგალობა.

ლენინიზმა ცით მომბერა.
 მშრომელ ხალხის რწმუნელი გრძნობა.
 კომ-კავშირმა, კომ-პარტიამ,
 შემაჩვია ზენა ციალს;
 და მარქსიზმა ფრთა შემასხა,
 შემაჩვია მუშურ ტრფიალს.
 მით გავაბი წმინდა ქსელი,
 დაფერილი ოქროს ფერად.
 უკვდავებამ ჩანგი მომცა,
 მშრომელ ხალხში ასაქლერად.
 აწ ვლადადებ, მშრომელ ხალხში.
 მათ შევასმენ გამოძახილს.
 სანთელს უნთებ, მე მომავალს,
 სრულყოფილს და ვნებით აღვსილს.

როგორც ხედავთ, ეს საშინელებაა და არა ლექსი, აქ ყველა-
 ფერია, გარდა მხატვრობის და იდეურობისა. გაპოეტების სურვილით
 შეპყრობილი ახალგაზრდა „სანთელს უნთებს ვნებით აღვსილ მო-
 მავალს“ და ა. შ. ასეთი „პოემები“ კი ბლომად მოიპოებიან სა-
 ქართველოში, მის ყოველ კუთხეში, ყოველ უბანში, ყოველ დაწესე-
 ბულებაში და თითქმის ყოველ ოჯახში!

მაგრამ ეს მოვლენა იმდენად დიდი ზიანის მომტანი არაა, რამ-
 დენდაც ის ქცევა, როდესაც რომელიმე „ავტორიტეტიანი“ ფი-
 ლისტერი ასეთ ხალტურას მიღწევად ასაღებს.

მწერლად გახდომის ავადმყოფური სურვილით შეპყრობილმა
 ვინმე სხვიტარიძემ ძუკუ ლოლუას (ხალხური სიმღერების მომღე-
 რალთა გუნდების ერთ-ერთი ხელაძღვანელი იყო) ბიოგრაფია დას-
 წერა და ყვითელკანიან ბრუშურად გამოჰფინა წიგნის ბაზარზე. რო-
 გორც „წესია“, ამ წიგნაკს ფოტო-სურათიც აქვს დართული და
 იცით ვისი? არა ლოლუასი, არამედ მისი „ბიოგრაფის“—ვინმე
 სხვიტარიძის!? ქართველი მწერლობის უზომო დიდ ლაშქარს კიდევ
 ერთი რაინდი მიემატა. მაგრამ ყველაზე სამწუხარო ისაა, რომ ამ
 რალაცა შეიდგვერდიან გაუგებრობას პროფ. ი. აბულაძის „დიდი“
 სტილის წინასიტყვაობა ამგარებს. მთლიანად მოგვეყავს ფილისტე-
 რული აზროვნების ეს კლასიკური ნიმუში:

„ამ პატარა წიგნაკით ახალგაზრდა მწერალი აკაკი სხვი-
 ტარიძე უძღვნის ქართველ მკითხველს ძვირფას საჩუქარს. მისი
 ლირიკული ნაწყვეტები, რომლის მკვირედი ნაწილიც აქ ისტამ-
 ბება, ანუ, უკეთ, თვით ავტორის განცდანი და ჩაბეჭდილებანი

პირდაპირ შედეგად უნდა ჩაითვალოს ჩვენს ლირიკულ პოეზიაში და იძლევა სრულ გარანტიას, რომ მათს ავტორში გამოიმუშავდება ნიჭიერი ქართველი მწერალი; აქ განსაკუთრებით იქცევა ყურადღებას თავისი მაღალი ლირსებით ძუკუ ლოლუას გარდაცვალების გამო გამოწვეული მაღალი აზრები და ფიქრები. აქ ყველაფერი საუცხოვოა, ყველაფერი სულდგმულებს და მოძრაობს, როგორც ორგანიულს, ისე არა ორგანიულ სამყაროში; ბუნების აღწერილობა და ვნებათა ღელვა, ადამიანის სულის ყოველის მომენტის მოძრაობა და სიცოცხლის ძალის ძლიერი ფეთქვა—ყველა ეს თავის უმაღლეს წერტილს აღწევს. აქ ყველაფერი მშვენიერია და მოხდენილი, ყველაფერი თავის ადგილზეა, თითქო თვით ბუნებას ასე შეუქმნია და გაურჩებიაო. ლამაზი პოეტური ენა, ცხოვრების სურათების და ვნებათა ღელვის ოხტატური დასურათება, ღრმა ფიქრთა და აზრთა ხადა და მარტივად გამოხატვა (იხ. განსაკუთრებით „ძუკუ ლოლუა“) — ყველა ეს სასიამოვნო საკითხავად ხდის კაკი სხვიტარიძის კალმის ამ ცდას. (ი. აბულაძე).

რამ დაუქლუნვა პატივცემულ პროფესორს გემოვნება და გავების უნარი? ნუ თუ უშნოდ დაწერილმა ბიოგრაფიამ (საიდანაც მხოლოდ იმას ვივებთ, რომ „სიცოცხლე ქარია“, ლოლუას საჩხერეში აკაკისთან და ტფილისში გრიშაშვილთან ფოტოგრაფიულს სურათებში გადაუღია. ნოტო ძუკუს და ყოფილა და სხვა). იმის საფუძველი მისცა ბ-ნ იუსტინეს, რომ ვინმე ცხვიტარიძის შვიდგვერდიანი (5/8) ჩხირკედლაობა „პირდაპირ შედეგად ჩათვალოს ჩვენს ლირიკულ პოეზიაში“ და სხვ.

მართალია, პროფ. აბულაძემ უკვე დაიმსახურა საზოგადოების ყურადღება თავისი უვიცად შედგენილი რუსულ-ქართულ ლექსიკონით, მაგრამ ეს იმას როდი ნიშნავს, რომ პატივცემული სწავლული მთლიანად უმცირესი წინააღმდეგობის ხაზით უნდა წასულიყო. არ გაუმართლა „ჩამორჩენილმა“ საზოგადოებამ პროფ. აბულაძეს რუსულ-ქართული დომხალი, თავისი შემოქმედებითი ენერგია „ახალი“ ძალების წამოწვევის სიმპატიურ საქმეში გაღიტანა და თავისი პროფესორული სიმბალეებიდან ზემოთ მოყვანილი „აკადემიური სიბრძნე“ გააბნია.

ძალზე სამწუხარო მოვლენაა, რომ საბჭოთა „პროფესორი“ უკულტურობის, უცოდინარობის და ხალტურის აპოლოგეტის როლში გამოდის; სადაა, პროფესორო, პახუხისმგებლობის და ზოშიერების გრძნობა?

ვაი სირცხვილო!..

გიორგი ჩარხიშვილი: „როსკიპ როზას თავგადასავალი“.

ასეთი მწერალიც ცხოვრობს საქართველოში! გიორგი ჩარხი-
შვილი, რომელიც სიმართლე უნდა ითქვას, დიდი ხანია რაც ებრძვის
კალამს, მაგრამ სამწუხაროდ მან ჯერ ღირებული ვერაფერი შექმა-
ტა ქართულ მხატვრულ მწერლობას.

ბევრი ვწერეთ ბულვარულ და მოხეტიალე ლიტერატურის შე-
სახებ ამიტომ ერთგვარ უხერხულობას ვგრძნობთ, რომ კვლავ ამ თე-
მას უნდა დაუბრუნდეთ. მდგომარეობა კი ისეთია შექმნილი, რომ
ქართული წიგნის ბაზარი საექვო ხასიათის გამოცემებით ივსება.
ჩვენ მხედველობაში კონკრეტულად გ. ჩარხიშვილის მოთხრობა
(მესამე გამოცემა) „როსკიპ როზას თავგადასავალი“ გვაქვს, რომე-
ლიც დ. კასრაძის „როსკიპის“ უუნარო, ცუდი მიბაძვაა და ისეთივე
საზოგადოებრივ-ლიტერატურული ღირებულებისაა, როგორც ეს
უკანასკნელი.

„როზას“ მხატვრულ ღირებულებაზე არას ვიტყვი, ვინაიდან
შესრულების მხრივ საოცრად სუსტია: სიუჟეტური სივიწროვე, ყალ-
ბი მოყოლა და დიალოგები, უმოტივო გადასვლები. როზას მთელი
„ისტორია“ ძირითად სიუჟეტთან სრულიად დაუკავშირებლად
ჩართული მომენტებითაა სავსე. მოთხრობის გაბერვისათვის ავტორს
პერსონაჟების რიგი შემოჰყავს, რომელნიც მოთხრობის ფურცლებზე
უსიცოცხლოდ დაცანცარებენ. სიუჟეტის სიღარიბესთან დაკავში-
რებით ძალზე სუსტია სახვის საშუალებანი: არც ერთი ცოცხალი
სიტყვა, სახე, გამართული წინადადება და სხვ. ერთის სიტყვიტ,
უშნოდ დაწერილ საგამომძიებლო აქტს უფრო წააგავს ვიდრე მხატვ-
რულ ნაწარმოებს.

მოთხრობა გარკვეულად მეშჩანურია, მეშჩანი (ობივატელი)
აქტუალურად დაინტერესებული არაა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური
ცხოვრებით. მისი პრაქტიკული საქმიანობა მხოლოდ პირადულ კე-
თილდღეობისათვის ზრუნვაშია მოქცეული. ჩარხიშვილის სარეცენ-
ზიო მოთხრობის პერსონაჟები სრულყოფილი მეშჩანებია, წარმოი-
დგინეთ ისინაც კი, რომელნიც, ავტორის გავებით, მოწინივე ელე-
მენტები (გიორგი, და მისი მეგობარი) უნდა იყვნენ. აი რაზე ოც-
ნებობს უმთავრესად, მაგ. გიორგი: „ის მხოლოდ მით იმედიანობ-
და, რომ საშუალო სწავლის შემდეგ, საექიმო ფაკულტეტზე დაიწ-
ყებდა სწავლას და ექიმის ხარისხის მიღების შემდეგ, არც ანიკო-
ეტყოდა უარს. ეს იყო გიორგის მიზნი“ და ა. შ. ასეა წარმოდგე-

ნილი მოთხრობაში „დადებითი“ ფიგურა გიორგი და აღსანიშნავია, რომ თუ მას თავში რაიმე საზოგადოებრივ-სასარგებლო იდეა დაე-ბადა ისიც მხოლოდ იმიტომ, რომ საყვარელი ქალის თვალში მო-წინავე ელემენტად გამოჩნდეს, (მეშჩანის ფსიქოლოგია).

ბავშობიდანვე უყვარს გიორგის ანიკო, მაგრამ ცხოვრებამ, გარკვეული მიზეზების გამო, ერთმანეთს დააშორა ორი გული; აქედან იწყება სიყვარულის პატარა ამბავი.

ანიკო არისტოკრატიულ ცხოვრებას ეწევა, გიორგი კი უმუშევარია და ლუკმას დაეძებს. რამდენიმე წელი ჩაბარდა ისტორიის და გიორგი საროსკიპოში შეხვდება როზად გადაქცეულ ანიკოს, ისევ დაშორდებიან. გიორგის ლაზარეთში გაამწესებენ სამუშაოდ, სადაც ხელმეორედ შეხვდება უკვე მომაკვდავ ანიკოს. გიორგი სულელივით თავს იკლავს.

მიუხედავად იმისა, რომ ბულვარული ლიტერატურის მიერ ათასჯერ გამოყენებული ეს „საინტერესო“ მომენტი თავისთავად დრამატიული ამბავია, ავტორის უუნარიანობის გამო სულ საწინააღმდეგო კომიკურ—ფეფქტს იწვევს.

ახლა არ იკითხავთ, რა „ფილოსოფიაა“ გაბნეული მოცემულ მოთხრობაში? მეშჩანობა; ამოფარებული ვიოლდა რევოლუციონურ იდეებს, თუმცა ამის დანახვა არც ისე ძნელია. თუ მივიღებთ რომ როზას სახით ავტორი ლაპარაკობს, მაშინ მეშჩანურ მოსაზრებათა და განწყობილებათა ასეთ რიგს მივიღებთ:

1. „ნამდვილი სიყვარული დედამწის ზურგზე არ არსებობს“ (საინტერესოა ვიცოდეთ, როგორია ეს „ნამდვილი სიყვარული“ ან რამდენი ცხენის ძალისაა, თუმცა ჩარხიშვილის ლექსიკონით სიყვარული—ისეთი ძალაა, რასაც „ციდან ჩამოსული ანგელოსიც ვერ გაუძლებს“).

2. „სიცოცხლის პოეზიას მხოლოდ ქალი და მისი ფაქიზი სიყვარული შეადგენს. ქალი მთელი მსოფლიოს სიცოცხლის იდეალია“ და სხვ.

ქალის ასეთი გადაჭარბებული იდეალიზაცია, ქალის „სიცოცხლის პოეზიად“ წარმოდგენა არსებითად დეკანდენტური და წვრილ ბურჟუაზიული მოვლენაა. ჩარხიშვილს „საკუთარი“ პლატფორმა აქვს ე. წ. „ქალის საკითხში“ (იხ. თუნდაც მისი ყოველად ობივატელური „რომანი“: „ცხოვრება და სიყვარული“) ქალი სიკეთის, სიმშვენიერის ჭურჭელია, მამაკაცი კი—ყოველგვარი სიბილწის. ეს თვალსაჩინოდ იქიდანაც ჩანს, რომ „როსკიპ როზას“... ყდაზე შემდეგი არქაული და ამავე დროს კომიკური მინაწერია:

„მამაკაცი ცბიერია ნუ იწამებ შენ თავ ჯვარზე არ დაგინდობს ისე გაგცვლის, როგორც ატლას ბინჯურ ჩვარზე“.

კოცხალი, რომ იყვნენ ნეტარსენებულნი იესო ნაზარეველი და მუჰამედი, ჩარხიშვილი მათ „ღვთიურ რისხვას ვერ გადურჩებოდა ამ ქალური გადახრისათვის?

ისე, რომ „როსკიპი როზა“... ჩვეულებრივზე მდარე ბულვარული მოთხრობაა, მელოდრამული ნომრებით დატენილი. მართალია, მოთხრობა წარსულის ფონზეა გაშლილი, მაგრამ ეს არაფერს არ სცვლის.

ამ ობივატელური პახლიოპკის მესამედ გამოცხობა დიდი დანაშაულია საბჭოთა საზოგადოებრივობის წინაშე.

გადამჭრელი ზომების მიღებაა საჭირო ბულვარული მწერლობის და ლიტერატურული უფიცობის წინააღმდეგ

ვ. ლუარსაბიძე.

მოხალისე მძიმებაში

ანუ

ვინ „იცავს“ პროლეტარულ მწერლობას?

ბათომში თეატრალური სანახაობით ვერთობოდი. პრ. მწ. ასოციაციის განყოფილებაში გაცხოველებულ ლიტერატურულ თათბირის შემდეგ, სანახაობა დასვენებას იძლეოდა. ეს იმიტომაც, რომ სანახაობა მართლაც გამართობი იყო. თავაშობდა ქონდრის კაცუნათა დასი; მაგრამ არა თავის თავს, არამედ ყველაფერში ბაძავდენ დიდებს, „ნამდვილ“ ადამიანებს. მიჯნურობა, ინტერესთა თამაში ყველაფერი „დიდებსავით“ იყო, მაგრამ კაცუნათა მანქიობის ხელოვნურობა ცხადია, არ იმალებოდა და ეს მათ მეტის-მეტად სასაცილოთ ხდიდა. ამ სანახაობის მიზანიც კი ეს იყო. კმაყოფილნი დავრჩი, მაგრამ მალე დავიფწყე. ვერ წარმოვიდგენდი, თუ ლიტერატურაშიაც შევხვდებოდი ამ გვარ მოვლენას; მაგრამ დიდათ პატივცემულმა „მნათობმა“ მუშიშვილის კრიტიკული რეცენზიით კვლავ გამახსენა ქონდრის კაცუნათა დასის მსახიობები. დაუკვირდი მუშიშვილის კრიტიკული „რომანსის“ ყალბ ნოტებს, დიდ სიმალღეზე აღებულს ტონს და, სამწუხაოოდ, უეცრად შეიცვალა ლიტერატურული დეკორაციები თეატრალურით. წარმოვიდგინე მუშიშვილი სცენაზე, სადაც ის თავანწირულად „იმღეროდა“ ახალ კრიტიკულ „რომანს“:

ბოდიში... ბოდიში...
 არაფერი არ გამოვა.
 გაჩნდება ბაყაყი, უთუოდ გაჩნდება.

დიდია მსგავსება ქონდრის კაცუნათა თეატრის მსახიობთან, რომელიც გულდათქული, სამიჯნურო რომანსის სიმღერის დროს წელეზე ფეხს იდგამს და კანში ძვრება, რომ დაემსგავსოს ჩვეულებრივ დიდ ადამიანს. აი ასეთი დამსზავსების და წაბაძვის ცდა გამოსჭვივის მუშიშვილის კრიტიკული „რომანსის“ ყოველ აკორდში. სიბრძნე ზურგიელიძის, ჭკუის მასწავლებლობა მარჩიელის, რეცეპტები ექიმბაშის და გაანჩხლება ხანგადასული ქალიშვილისა. ამ თაიგულს თუ დაუმატებთ უვიცობით გამოწვეულ გაბედულებას, მაშინ სურათი სრული იქნება.

მუშიშვილის გამოსვლა „პროლეტარული მწერლობის დასაცავად“ (პროლეტარული მწერლებისაგან!...) ყურადღებას იქცევს არა თავისი დადებითი წონით, არამედ საჩვენებელი ნიმუშია ახალი სახის ლიკვიდატორობის. პათეტიურად აწეული ხმით მუშიშვილი ვაჰკივის:

„მწერალი-პროლეტარი დიოჯენის ფარნითაა საძებანი ჩვენში. ვერც იპოვით. პროლეტარულ ფსიხოლოგიის პოეტი ძალზე იშვიათია პროლეტარულ მწერლებში, ვიტყვი გარკვევით არ არის სრულებით“.

რას ეჩხირება ფეხებში მუშიშვილი ტროცკის და ვორონსკის. მოიყვანოს ციტატა პირდაპირ მათგან! მაგრამ იქნებ ეს ხელსაყრელი არ არის მისთვის? ეს დებულება მე-199, სრულ უბადრუკობამდე დასული, ვარიაციას ტროცკის და ვორონსკის აზრების, ისიც პირველი საფეხურის. ვორონსკი დღეს ვითარდება (თუმცა მისი ძირითადი შინაგანი ბუნება არ იცვლება) ის, აღნიშნავს რა ძლიერი პროლეტარული მწერლების და ლიტერატურის არსებობას, მისი ისტორიული ჰეგემონიის აღიარებასაც კი კადრულობს. გაანჩხლებული მუშიშვილი კი ყველაფერს სპობს. თურმე პროლეტარული ფსიხოლოგიის მწერალი „არ არის სრულებით“. შეიძლება ის იმართლებდეს თავს იმით, რომ ამას ლაპარაკობს მხოლოდ საქართველოზე. დაფუშვით, რომ „ჩვენში“ არც ერთი პროლეტარული მწერალი პროლეტარული ფსიქოლოგიის მქონე არ არის; მაშინ ხომ გარკვევითვე უნდა ვსთქვათ, რომ ჩვენში პროლეტარული მწერლობა არ არის სრულებით. იმიტომ, რომ არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს პროლეტარული მწერალი, პროლეტარული ფსიქოლოგიის გარეშე. თუ მწერლობა „წვრილ-ბურჟუაზიული ფსიხოლოგიის მქონეა მაშინ ის არ არის პროლეტარული მწერლობა. წვრილ ბურჟუაზიული ფსიქოლო-

გვის მწერლობას პროლეტარული არ ეწოდება და ასეთი არც არსებობს. ეს მხოლოდ მუშიშვილის წარმოდგენაში თუ შეიძლება არსებობდეს.

მართლა სრულებით არ არსებობს პროლეტარული მწერლობა საქართველოში? ყველაფერი წვრილ ბურჟუაზიული სტიქიის ხელშია? მართლაც რომ მიქარავს მინიატიურული ლიკვიდატორი და კაპიტულიანტი მუშიშვილი. პროლეტარული საზოგადოებრიობისათვის ზედმეტია უხეირო პროვოკაციის გარკვევაზე ყურადღების დაკარგვა. წავიდა ის დრო, როდესაც პროლეტარულ მწერლობას უღრენდენ და კაპიტალის შოვნას აპირებდენ მისი სისუსტის გამო. პროლეტარული მწერლობა დღეს განმტკიცებულია მნიშვნელოვანი შემოქმედებითი კადრებით. სხვა საკითხია, თუ რამდენად თვალსაჩინოა ჯერ კიდევ მხატვრული სიძლიერე, რამდენად იწვევს სხვადასხვა გადახრებს პროლეტარულ, შემოქმედების გზიდან ნაწილობრივ წვრილ-ბურჟუაზიული წარმოშობა და წვრილ-ბურჟუაზიული გარემოცვა. მაგრამ ეს გარემოება არავის არ აძლევს უფლებას გამოიგონოს წვრილ-ბურჟუაზიული ფიზიოლოგიის მქონე პროლეტარული მწერლობის არსებობა. ეს ერთი-მეორის გამაბათილებელია, რასაც ოდნავადაც მაინც კრიტიკულად განწყობილი აზრი არ დაუშვებს. მაგრამ მუშიშვილს რა უნდა მოვსთხოვოთ? ცოდნა პროლეტარული მწერლობის რაობისა, პასუხისმგებლობა თავისი ისტერიული ყვირილის გამო თუ რა?

„მწერალი-პროლეტარი დიოგენის ფარნით არის საძებნი ჩვენში ვერც იპოვნით“.

გადაჭრით აცხადებს მსუბუქი „მხედარი“, სათამაშო „თოჯოთა და ჯინჯილით“ აღჭურვილი. რა ნიშნები გვაქვს იმისა რომ მისთვის საველდებულო იყოს იცნობდეს ჩვენს მწერლობას, იცოდეს თუნდ ის გარემოება, რომ მთელი რიგი ჩვენი მწერლებისა, ოცი—ოცდაათი წელიწადი დაზვასთან იყო და არის, რომ ხეჩუაშვილს, ნავთლულელს, შინატეხელს, ასლამაზაშვილს, დღესაც დაზვასთან მყოფთ, — იცნობს მუშა მკითხველის დიდნ მასა: ისინი ნაძალადევის რაიონის საყვარელი მწერლებია. რატომ უნდა შეიწუხოს თავი მუშიშვილმა გაიგოს, თუ მთავარ სახელოსნოებში ვის სთვლიან მწერლად, ან გზა როგორ აერევა და იქ რატომ და როგორ მივა!? დააცადეთ, მას საქმე აქვს; რუსთველის პროსპექტს ათვალეიერებს „დიოგენის ფარნით“ და იქ მოხეტიალე მწერალთა ფიზიონომიას სწავლობს, რის შემდეგაც გვაბედნიერებს თავისი აზრების „მნათობის“ ყოვლის ამტან ფურცლებზე გადმოლაგებით, თუ შემთხვევით გაუგონია მას ხეჩუა-

შვილ-ნავთლუღელის სახელი, ის მათ მწერლად ხომ არ ჩასთვლის. სად გაგონილა ასეთი ამბავი, რობაქიძე ან ტ. ტაბიძე რას იტყვის? კაცს სურს ლიტერატურას გვერდით ამოუდგეს და თუ პატარა „ესთეტობა“ არ დაიწყოს, როგორ იქნება!..

აი ასეთია „ჩვენებური“. სახე კაპიტულიანტობისა და ლიკვიდატორობისა, უხეში და პრიმიტიული ფორმის მქონე.

მუშიშვილი „აღრმავებს“ თავის ლიკვიდატორულ აზრებს და სასაცილო კურონობებამდე მიდის. ვორონსკის დიდი ლიტერატურული ცოდნა-კულტურა აქვს (სხვა საკითხია, თუ რა გვარია ეს ცოდნა), მუშიშვილი კი პეპელასავით საცოდავად დაფარფატობს.

გავეცნოთ კურონობების ზოგიერთ ნიმუშს;

„საქართველოს მთებიტა და ვაკეებიტაა შემოღობილი პროლეტარული მწერლობის გონებრივი პორიზონტი და შესაძლებლობა“ (კურსივი ჩვენია ბ. ბ.).

რომელ საუკუნეში ცხოვრობს ამ აზრის ავტორი? რატომ არის „შემოღობილი“ პროლეტარული მწერლის გონებრივი ჰორიზონტი და შესაძლებლობა, საქართველოს მთებიტა და ვაკეებით? გავეწიროთ თავი და კიდევ მოეუსმინოთ მუშიშვილს, იქნებ მოეუნახოთ მის აზრებს რაიმე ადგილი დროსა და სივრცეში.

„სრულებით მოხდენილად და მოსწრებულად აღნიშნავს ამას თვით პროლეტარული პოეტი კარლო კალაძე:

„სახელდიდება ხომ არ მეჭნება სახარბიელო,
აღმოსავლეთით აკრავს ფოილო, ირგვლივ მთებია.
მოდინ ზღვამდე და მერე ზღვაშივე იძირებია.
ეგ არის სულ სამწერლო თვალი და სარბიელი“...

სრულ სიმართლეს ლაპარაკობს კარლო კალაძე, ჩვენი პროლეტარული მწერლობის გონებრივი განვითარების და მხატვრული შემოქმედების ტერიტორია. უმთავრესად, ფოილოთი და შავი ზღვითაა შემოფარგლული. ამას გრძნობს თვითვეული პროლეტარული მწერალი, რომელიც პოეტი-ყოფილობით არ დაბრმავებულა-ორივე თვალით მაინც, და არ შეპყრობილა-მთლიანად მაინც-ნაადრევი განდიდების მავნე მანიით“.

მართლაც და ეს „მოხდენილი და მოსწრებული“ დასკვნები ყოველგვარ მოლოდინს და შესაძლებლობას აკარბებს. „ვიტყვი გარკვევით“ ეს აზრი უბადრუკობის და ყვეყნობის რეკორდია. დარწმუნებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ დღეს ის პატიოსანი ცხოველებიც კი, სოფ. დილომიდან რომ ჩამოდიან ყოველ დილით მაწონით დატვირთულნი, აღარ ფიქრობენ „შემოღობილი მთები და ვაკეები“ შესაძლებელია იყოს მიზეზი გონებრივი ჰორიზონტის სივიწროვის. უჩქველად იციან მათაც, რომ დღეს თუ ტფილისში ჩამოდიან,

ხვალ შეუძლიათ ნავთლულშიც ჩავიდნენ შემდეგ ბაქოსკენაც გადაუხვიონ, ერევნისაკენაც.

მათ რომ იცოდნენ წიგნის არსებობა. შეეძლოთ გაგება ჰუტენბერგის დამსახურებისა კაციობრიობის წინაშე. მაშინ, ალბათ, მეტი გაბედულებით გამოვიდოდნენ ტერიტორიალური „ლობების“ წინააღმდეგ დაუმტკიცებდნენ მუშიშვილს, რომ გონებრივ ჰორიზონტთან არავითარ შუაში არ არის ნავთლული და ფოილო.

შენიშვნა მუშიშვილის საყურადღებოდ: ჰუტენბერგი იყო პირველი ადამიანი, რომელმაც გამოიკონა წიგნის ბეჭდვა. მას შემდეგ წიგნის და ყოველგვარი ნაბეჭდის კულტურა გასაოცრად გაიზარდა. დღეს ყველა ენაზე მთელს მსოფლიოში გამოდის ასი-ათასობით, მილიონობით წიგნი, ჟურნალი, გაზეთი. მათში მოკრებილია ყოველგვარი ცოდნა, აზრი, აღბეჭდილია საზოგადოებრივი ცხოვრების სახე, კლასთა ურთიერთობა და ბრძოლა. „გონებრივი განვითარებისათვის“ აღარავითარ შემზღვეველ როლს არ თამაშობს ტერიტორიალური საზღვრები. ბეჭდვის საშუალებით კაცობრიობამ გადალახა ყოველგვარი ფოილო და შავი ზღვა. საქართველოში წიგნის ისტორია სამასი წლის ხდება. ეხლა გვაქვს სახელგამო, სადაც ზის ბ. ბიბინიშვილი და გულწინად განმუდმებით უშინჯავს წიგნების ქარხანას მაჯისცემას. თუ ქართველმა პარალეტარულმა მწერალმა არ იცის უცხო ენები (რაც სამწუხაროდ და შემფერხებელი მოვლენა იქნება), მისი „გონებრივი ჰორიზონტი და შესაძლებლობა“ მაინც არ იქნება შემოფარგლული ფოილოთი და შავი ზღვით. სახელგამო, გარდა მუშიშვილის მიერ შემოხვევით მოწამული აზრებისა ბეჭდავს სტალინს, ლენინისის საკითხებს, გამოდის ლენინის ტოპები. განზრახულია „კაპიტალის“ გამოცემა და სხვა. სახელგამოშივე სისტემარატურად გამოდის „პოლიტ-ანაბანა, რომელიც უპირველეს ყოვლისა მუშიშვილს უნდა შეესწავლა, რითაც ის, „ვიტყვი გარკვევით“, გასცილდებოდა იმ პერიოდის აზრებს, როდესაც ადამიანი ჯერ კიდევ მთლად არ იყო გამოსული მაიმუნობის საფეხურიდან.

ეს გარემოება ნიშნავს მას, რომ ქართული ენის ანაბარად დარჩენილი პარალეტარული მწერლისათვის და მისი გონებრივი განვითარების და მხატვრული შემოქმედების ჰორიზონტისათვის აღარაფერს არ ნიშნავს დილოში და ნავთლული, ფოილო და შავი ზღვა. ჩვენ გვიხდება ამ ანაბანის განმარტება იმიტომ, რომ არსებობს მუშიშვილი. ეს კიდევ არაფერია, — არსებობასთან ერთად ბეჭდავს ისეთ „ნაციონალიზს“, სადაც შეუდარებელი. ყოველმხრივი უფიცობით ხურავს ჯერ კიდევ შორეულ წინაპართა მიერ აღმოჩენილ ამერიკებს. ისე ყველასათვის ზედმეტია ასეთი ანაბანის ხახსენება. არამც თუ იცის, ყველამ არამედ კიდევაც სარგებლობს ინტერნაციონალური დაკავშირების ყველა მიღწევით. დღეს შესაძლებელია ისხდეთ ტფილისში, სენაკში პატრიკეთში (სოფელია ქუთაისის ახლოს) ისულაში, (სოფ. სენაკის ახლოს) და რადიოთი მთელი უნივერსიტეტი დაამთავროთ (ეხლანა დაარსებულა რადიო უნივერსიტეტი, რომლის მსმენელები გაფენილია თეთრი ზღვიდან, შავ ზღვამდე, ფოილოდან ჩინეთის ველებამდე.

პროლეტარულ მწერლობას საკუთარი ინტერნაციონალური ბუნება უკარნახებს გადალახოს ყოველგვარი ტერიტორიული ზღუდე, ვასცილდეს ნაციონალურ კარჩაკეტილობას. უკვე შექმნილია ამიერკავკასიის ორგანიზაცია პროლეტარული მწერლებისა, გაერთიანებული ვართ საკავშირო მასშტაბით, თანდათანობით მუშავდება სრული ფორმები ინტერნაციონალური დაახლოვებისა, გონებრივი ჰორიზონტის გაფართოვებისა. თითოეულმა პროლეტარულმა მწერალმა იცის და უნდა იცოდეს, რომ მას შეუძლია და ვალდებულია სწერდეს არა მარტო მის ირგვლივ არსებულ წრეზე; აწმყოზე, არამედ უნდა გადადგოდეს საერთაშორისო მდგომარეობაზე, საერთაშორისო საკითხებზე უნდა იძლეოდეს პერსპექტივებს. მაგრამ, თურმე, ამას ყოფილა ყველა ეს ცდა მთელი ეს სწრაფვა. გამოდის ვინმე მოციქული (უეჭველად სიბნელის) და ლაღადებს: თქვენი საშველი არ არი, აქეთ ფოილოა და იქეთ შავი ზღვა, აქ მთა და იქ გორაკი. მორჩა და გათავდა. ეს არის გონებრივი განვითარების არე და მხატვრული შემოქმედების შესაძლებლობა. დაყუჩდით და დაეტიეთ ამ „შემოღობილ“ „შტილი“ მუშიშვილისაა. ფარგლებში. ამის იქით გადაქყეტა არ სცადოთ თორემ მე ეს არ „მომეწონება“, ყოყონობად ჩამოგართმევთ, ორივე თვალთ დაბრმავებულად ჩავთვლით. ისწავლეთ ჭკუა კარლო კალაძისაგან, უსმინეთ, რას ლაპარაკობს „მოსწრებულად“ პოეტი:

„სახელდიდება ხომ არ მექნება სახარბიელო,
 აღმოსავლეთით აკრავს ფოილო, ირგვლივ
 მთებიც.

გვ არის სულ სამწერლო თვალი და ასპარეზი“.

აჰა, ხომ ხედავთ, სად არის „სრულბ სიმართლე“ კარლო კალაძის... „ამას გრძნობს თითოეული პროლეტარული მწერალი, რომელიც პოეტ-ყოყონობით არ დაბრმავებულა ორივე თვალთ მაინც— და არ შეპყრობილა—მთლიანად მაინც—ნაადრევი განდიდების მანიით“) („შტილი“ მთლიანად—მუშიშვილისა. ბ.) ჰოი, უმეცრებავ და უბადრუკობავ! რაოდენად უსაზღვრო და ყოვლის დამტევი ყოფილხარ! კარლო კალაძე ფოილოს და შავ ზღვას ეჩხება და ეხლება სწორედ ერთგვარი პოეტ-ყოყონობის გამო: პოეტი გარკვევით ლაპარაკობს, რომ ეს საზღვრები მისი მწერლური „სახელდიდება“ ზომის საკითხია. მწერალი იმდენად „დიდად“ გრძნობს თავს, რომ თავის სამოღვაწეო „სარბიელად“ არ ყოფნის ეს ტერიტორია. ის არ სცნობს შესაძლებლად და თავის „სახელდიდების“ ზომისათვის ხელსაყრელად დაეტიოს ამ ფარგლებში. მაგრამ კ. კა-

ლაძე არავითარ შემთხვევაში არ მისულა იმ დასკვნამდე, რომ ფო-
ილო და შავი ზღვა იყოს მიზეზი შემოქმედებითი სისუსტის, მწერ-
ლის სიპატარაის. კ. კალაძე არ გულისხმობდა, რომ ეს საზღვრე-
ბი გონებრივი განვითარების და ჰორიზონტის სივიწროვის გადაუ-
ლახველი მიზეზი იყოს. ეს მხოლოდ მუშიშვილის მიღწევაა.

შეუძლებელია შეეჩერდეთ მუშიშვილის აზრთა ყველა დანარ-
ჩენ „მარგალიტზე“, გაკვრით აღენიშნოთ მხოლოდ მთავარი. მუში-
შვილი გამოდის პროლეტარული მწერლობის დასაცავად, მაგრამ
მისი ლიკვიდატორობის დამატებით საბუთები მას-
ში მდგომარეობს, რომ ის იცავს პროლეტა-
რულ მწერლობაში და ისიც პროლეტარულ
მწერლებსაგან, ყველა მას, რაც არა პროლეტა-
რულია, შემარჯვენეა, შემთხვევითია. ის ხელს აფა-
რებს ჩვენი მწერლების გადახრებს. კიდევ მეტი: ის უკან ეზიდება
მწერალს, გადახრებისაკენ, უმნიშვნელოდ სთვლის ამ გადახრებს,
რის მონანიებაც, მისი აზრით, არ არის საჭირო. მაგალითი: კ. კა-
ლაძის წარსულის და უკანასკნელ ლექსის შეფასება. დღეს პოეტი
სცილდება წარსულის არაპროლეტარულ განწყობილებებს, აცხადებს
მუშათა მიერ შექმნილი ცხოვრების „ყოველი დადგენილების შეგ-
ნებულად დამორჩილების“ სურვილს. მუშიშვილი გაოცებულია, მაშ
დღემდე ვის „ემორჩილებოდა“ კ. კალაძე? მას არ ესმის, რომ
კ. კალაძე (და არა მარტო კალაძე) ხშირად „ემორჩილებოდა“
წვრილ-ბურჟუაზიულ სტიქიას, ნაციონალისტურ განწყობილებებს.
პოეტმა ეს შეიგნო, მას სურს გამოასწოროს თავისი დამახინჯებუ-
ლი გზა. მაგრამ მობაქუნობს საიდანღაც მოხალისე ექიმბაში,
მწერალს „ქკუას ასწავლის“, უკან აბრუნებს:

„ორიოდე „გადაბრილი ლექსის „მონანიება“ ხომ არ ნიშნავს „ძვე-
ლი ტაძრის“ უკანასკნელ აგურამდე დანგრევას“.

მუშიშვილს არ მიაჩნია გადახრად კ. კალაძის „ორიოდე ლექ-
სი. მისი აზრით, მათი მონანიება საჭირო არ არის, ის კ. კალაძის
უკანასკნელ ლექსშიც იცავს ყველაფერ მას, რაც მასში არაჯანსა-
ლია. მას, რაც ძველ, ორიოდე, გადახრილ ლექსიდან მომდინარე-
ობს. მსუბუქ აზროვნებას უკვირს, თუ რატომ და როგორ ვბედავთ
ჩვენ შევედევით პოეტს, როდესაც ის სწერს:

„წერტილის ირგვლივ დაბრმავებული ხალხი ირგვა
და შენდა ბედად მოგწყურებია გაქქულსა სადმე“.

ჩვენ ამ სტრიქონების შესახებ იმას კი არ ვწერდით, ვითომ
კალაძე გულისხმობდეს კომპარტიასა და კომუნისმს, არამედ ვუსა-

ყვედურებით პოეტს ბუნდოვანებას, რომელსაც შეიძლება ცუდი შედეგი მოჰყოლოდა. ჩვენ შავით თეთრზე ვწერდით:

„ზოგიერთმა გულუბრყვილო მკითხველმა შეიძლება იფიქროს, რომ ეს დაბრმავებული თანამედროვე „ხალხია“ და „წერტილი“ კი ჩვენი არსებობის, თავგამეტებული ბრძოლის და შრომის მიზანი—კომუნისმი. თქვენ ხომ ეს არ გინდოდათ გეთქვათ, თქვენ ხომ თვითონ გაილაშქრებთ ამის წინააღმდეგ, მაგრამ ვინმემ,—კვილის თუ ბოროტის მსურველმა,—ასე რომ გაიგოს ეს სტრიქონები, მაშინ რას შვრებით? ამიტომ უნდა ვრიდოს პროლეტარული პოეტი გაურკვევლობას, ორაზროვნებას.“

მუშიშვილი არ გვაკლებს თავის „სიბრძნეს“. ის პოეტური მეტაფორების და „შედარებების“ გაგებაში უპირატესობასაც კი ჩემულობს. ლექსებსაც კი გვიხსნის. თავის გარდა ყველას „დამწყებ კრიტიკოსად“ სთვლის, ბენიტოსაც რასაკვირველია, (ალუუ, ყმაწვილო? როდის გამოჩნდით ლიტერატურაში?—რალაც ვერ გიცნობთ. სად იყავით მაშინ, როდესაც ჩვენ ჯვაროსნულ ომებს ვიხდიდით რეაქციონური მწერლობის წინააღმდეგ, ვერ გამჩნევდით, არსად ჩანდით. ეგებ უკეთესი იქნებოდა ეხლაც არ დაგეწყოთ ამ პასკვილიო—თქვენი უვიცობა დაფარული მაინც იქნებოდა). კ. კალაძის ფართო სოციალური შინაარსის ლექსი, მას თავის მიხვედრის დონემდე დაუყვანია.

„ხალხი“ კრიტიკოსებათ მოლანდებია „ასოების“ ირგვლივ რომ ირევიან; „გზები“—მხატვრული შემოქმედების“ გზებად.

თუ თქვენ წაკითხულის ოდნავ გაგების უნარი მაინც გაქვთ, მაშინ ასეთ „ტაკი-მასხარულ დასკვნამდე არ უნდა მისულიყავით. მაგრამ „მოსწრებულათა“ ნათქვამი: „არა შეჯდა მწყერი ხესა, არა იყო გვარი მისიო“. პოეტის ანარქისტულ ფილოსოფიის ნიმუშებს:

„ვრცელია მიწა, და რამდენს თვალი გაეხილება,
იმდენი გზაა, მაშასადამე“.

ჩვენ ვუპირდაპირდებით კლასობრივ თვითშეგნების ზრდის ელემენტარულ დებულებას, „რამდენს თვალი გაეხილება, იმდენი ერთი გზა ჩნდება“. მსუბუქი „მხედარი“ როლში შედის. ის უკვე ყვირის:

„რომელი მარქსისტილი წიგნიდანაა ამოღებული ეს ციტატა. ბიბლიიდან ხომ არა?“

ქალაქს რომ ყველაფრის ატანა შეუძლია, ამას უპირველეს ყოვლისა მუშიშვილის ჩმახვა გვიმტკიცებს. მოხალისე ექიმბაში სწორედ „ბიბლიის“ კოშმარითაა ტვინნაღრძობი. ვისთვისაა საჭირო მტკიცება, გარდა მუშიშვილისა, რომ ციტატა „ერთი გზის“ შესა-

ხებ, არამცთუ საძებნია „მარქსისტულ“ წიგნებში, არამედ, როგორც მარქსიზმის დედა აზრი, საბჭოთა კავშირში გამოსულ ყოველ წიგნს აწერია თავზე: „პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით“. ახალგაზრდა პოეტზე შემთხვევითი გავლენა მოახდინა ინტელიგენტების მრავალგვარმა ლაყბობამ, ბურჟუაზიულმა ანარქიზმმა, ვიწრო ინდივიდუალიზმმა (თეთრეული თვალის გახელა მას ახალი გზის გამოჩენა ჰგონია. ბ.) ეხლა ობიექტელური ჩურჩულით მუშიშვილიც ამოუდგა გვერდით. რატომ ვახსენებდით ჩვენ მას პოლიტ-ანბანის არსებობას იქ ხომ ამოიკითხავდა, როცა ცოდნა, „თვალის გახელა“, ე. ი. კლასობრივი შეგნების ზრდა, პროლეტარიატს ამქიდროებს, მთლიან ნებისყოფას უქმნის, რომელიც ერთი გზით წარიმართება.

არსებობს წერა-კითხვის უკოდინარობის სალიკვიდაციო პუნქტების მეორე საფეხური, სადაც ანბანის მოხმარებას ასწავლიან. მუშიშვილის ადგილი იქ არის (არა მასწავლებლის როლში, — არავეთარ შეათხვევაში: მაშინ ხომ წერა-კითხვის ლიკვიდაციას მოახდენს. ბ.) იქ ისწავლის, თუ კლასის ერთი გზა რას ნიშნავს და სად რა სწერია ამის შესახებ; შემდეგ ერთი საათით მაინც რომ შემოიაროს ჩვენს კომკავშირელ მწერალთა წრეში, იქ გაიგებს, რომ მხატვრულ ნაწარმოებს, სოციალური შინაარსი აქვს, რომ კერძოთ ლექსი თვით-მიზანი არ არის, რომ ის თავისი არსებობის ფაქტით არკვევს „შემოქმედების გზებს“ და არა მასზე წერით. ამ სკოლის გავლის შემდეგ თუ მუშიშვილი საშუალო მოწაფის უნარს და სიბეჯითეს გამოჩენს, მაშინ მისთვის ყველაფერი სასაცილო არ იქნება და ის თვით არ გახდება სასაცილო.

მართლაც და მოხალისე კალმოსანს თვალები გაგანიერებული აქვს. პ. სამსონიძის მოთხრობას ის მენშევიკურ-შავრაზმულს უწოდებს. ეს არ არის ამხანაგური მითითებები. (კრიტიკის უნარს ვინ მოსთხოვს მუშიშვილს) პ. სამსონიძის მოთხრობის აზრი სწორია. მიტმანების ტენდენციები (приспособленчество) ინტელიგენტურ წრეებში არსებობდა და არსებობს, არა მარტო ხელოვნების სფეროში მომუშავე ინტელიგენციაში. პ. სამსონიძისთვის აუცილებლათ საჭიროა მითითება, რომ ის უდგება ინტელიგენციას ყოველგვარი დიფერენციაციის გარეშე (მიტმანებულ ელემენტებთან ერთად არსებობს უფრო მნიშვნელოვანი, ჯანსაღი ფენა ინტელიგენტებისა, რომელნიც გულწრფელად მუშაობენ საბჭოთა აღმშენებლობის ყველა ხაზით. ბ.), ხშირად იჩენს გულუბრყვილობას; საჭიროა და აუცილებელია მითითება მხატვრულ სისუსტეზე. მაგრამ მუშიშვილის

დონ-კიხოტური ბრძოლა ქარის წისკელებთან, შეთხზულ შავრაზმულ პროკლამაციებთან, — უადგილოა და ყოველგვარი სარგებლობის გარეშე დგას.

მუშიშვილს თავისი „შტილი“ და ტონი აქვს რომლის სიმალლე საკუთარ თვალებკადაკრულ ობობას ქსელს „აზანზარებს“. მისი ნაცოდვილენი ხახვადასული ქალიშვილის ლირიკითაა დარბილებული. „ცრემლის არც ერთ წვეთსაც ზარ ჩამოაგდებდა არავინ, რომ!.. და ის იწყებს ნიანგრის ცრემლთა ღვრას. „არ ავიღებთ კალამს, რომ“... მთელი მეთოდი ამ ახლად მოვლინებული კალმოსანისა „ცუდია—კარგია“-ში, „მომწონს, არ მომწონს“-ში გამოხატება. მისი პირადი მოწონება ეს ყველაფერია. ის პათეტიურად გაიძახის: „არ მომწონს ფსევდონ-მი...“

შეიძლება თქვენ ლულა-ქაბაბი მოგწონთ (აკი კიდევაც გვამცნობთ, ლულა-ქაბაბის მირთმევა ადვილიაო. ბ.), მაგრამ პროლეტარული მწერლობა რა შუაშია? მუშიშვილი ჩვენს სახელებში ფაშიზმსაც კი პოულობს, ის ხელებს ასავსავებს, ანჩხლობს:

„რას ჰგავს ეს“ (ციც! მინდოდა დამეწერა ფრანგული sic.ბ) ჩვენს სახელებში პროლეტარიატისათვის შეუსაბამობა აღმოაჩინა.

გვიშველეთ... მაშ რა გქნათ, ყველამ მუშიშვილები დავირქვათ? (მაშინ პირველი ნომრობა თქვენ გერგებათ, მხოლოდ ბოლოდან დაწყებული. ბ.), პოი, უბადრუკო გულუბრყვილობავ! იქნებ თქვენ ფიქრობთ, რომ რადგანაც საკუთარ უბის წიგნში მუშიშვილად ჩაეწერეთ თავი, რევოლიუცია მხრებზე გაწევით არა? ამიტომ იკისრეთ ჭკუის მასწავლებლობა და დააბნელეთ სულ უბრალო ამბები?

„რა გითქვამს, რა მოგიჩმაბავს, რა წიგნი მოგიწერია!“

ასეთი მაღალი კილოთი ვისი სახელით გველაპარაკება მუშიშვილი. ის რაღაც ძალიან ბევრს ლაპარაკობს მიკიბულ-მოკიბულად კომუნისტურ კრიტიკაზე. კიდევ მეტი: მისტიურ ნისლში ხვევს მის კონკრეტულ მატარებელს და კომუნისტურ კრიტიკიდან ყველას განდევნას ლამობს:

„თუ საბჭოთა რუსეთში, სადაც მრავლადაა სამრეწველო რაიონები ძლიერი პროლეტარული არმიებით, კომუნისტური კრიტიკის ორლევილი არ ინდობს ავერბახ-ლიბედინსკი-ლეფლეიჩ-კირშონ—ფადევის შეცდომებს და აზრის უგზო-უკვლოდ ხეტიალს“...

ჩვენში კიდევ მეტი კონტროლია საჭირო პროლეტარულ მწერლობაზე, ასკენის ჩიორა კალმოსანი. კი, მაგრამ თუ პროლეტარული მწერლობის საუკეთესო წარმომადგენლები პროლეტარული კრიტი-

კის გარეშე დგანან, თუ მათი აზრი „უგზო-უკვლოდ“ ხეტილობს, ორტოდოქსალური კომუნისტური კრიტიკის წარმომადგენელი სად და ვინ არიან?

გული გულს იცნობს, უთქვამთ. წერილის ბოლოში მას უკვე მოუნახავს თავისათვის შესატყვისი კრიტიკის წარმომადგენელი, სემიონოვი, რომლის ეკლექტიზმმა და ვულგარულმა ვარჯიშობამ ლიტერატურის დარგში უკვე მიიღო ამხანაგ ფადეევისაგან სათანადო პასუხი, რომელიც იმავე „Революция“ и „Культура“-ს ნომრებში იყო დაბეჭდილი. ამხ მუშიშვილს კი უნდა მიუთითოთ, რომ კომუნისტური კრიტიკა ობიექტულური ლაყბობა და იმპრესიონისტული ლირიკა არ არის. მუშიშვილისებური პარტიზანობა ობიექტულობის სახეა, და არა კომუნისტური კრიტიკისა; გოგოლის რევიზორის თანამედროვე ვარიაცია, ტყუილ-უბრალოდ ნუ აქნევს თავს კომუნისტური კრიტიკისაკენ. პროლეტარული მწერლობის „კონტროლიზობა“ არ ნიშნავს „მმაჩის“ კონტროლიზობას. პარტიის თვალ-ყური და დახმარება ძირითადია, საჭირო და აუცილებელი, პროლეტარული მწერლობისათვის, განსაკუთრებით მისი უარყოფითი მხარეების აღმოფხვრისათვის, ასეთი დახმარება კი თვალსაჩინოა; გავიხსენოთ ამხ. მიხ. კახიანის თავის დროზე გარკვევა და შეფასება ჩვენ მწერალთა „ორიოდე გადახრილი“ ლექსებისა (კალაძე, მაშაშვილი და სხვ.). რამდენი მნიშვნელობა ჰქონდა ჩვენთვის დახმარების ამ კონკრეტულ სახეს (რომელიც მომავალში კიდევ უფრო უნდა გაძლიერდეს ბ.) პროლეტარულ შემოქმედების გზიდან გადახვევის აღმოფხვრისათვის. მსუბუქი „მხედარი“ მუშიშვილი კი დღესაც უკან ეპატიჟება ჩვენს მწერლებს. ის სასაცილოდ იღებს ორიოდე გადახრილი ლექსის მონანიების საჭიროებას. ამის შემდეგ ის ბედავს ფეხებში გაეჩხიროს კომუნისტურ კრიტიკას, პარტიულ ხელმძღვანელობას და პროლეტარულ მწერლობას?

ასეთი „каваллерийские наскоки“, პარტიზანული ვარჯიში ჩვენი ლიტერატურისათვის უსარგებლო და მავნეა. მას არაფერი საერთო არა აქვს კომუნისტურ კრიტიკასთან. მუშიშვილს ნახტომი არ შეეშალოს. ვურჩევთ გაიხსენოს, ან გაეცნოს კრილოვის არაკს ბაყაყისა და ხარის შესახებ.

ბ. ბუაჩიძე

თეატრალური ცხოვრება

„ანზორი“

ვს. ივანოვის „ჯავშანი № 14-69“, გადმოკეთებული ა. შანშია-
შვილის მიერ. დადგმა ალ. ახმეტელის. კონსტრუქცია ირ. გამ-
რეკელის.

ისეთ სადღეგრძელოების მზგავს რეცენზიებს, რომელსაც ად-
ვილი ჰქონდა დღემდე ჩვენს პრესაში „ანზორი“ ს შესახებ, არც რა-
იმე ნაყოფის მოტანა შეუძლია და მიზანშეუწონელიცაა.

საქმე ისაა, რომ რეცენზენტს უნდა ჰქონდეს თეატრალური
კულტურა, უნდა ესმოდეს თეატრალური ხელოვნების არსი, კარგად
უნდა ერკვეოდეს აქტიორის მუშაობის ტექნიკაში, რეჟისორისა და
მხატვრის ფუნქციებში და უნდა ჰქონდეს გარკვეული შეხედულება
თეატრში შემავალ სხვა ელემენტებზედაც. პროფესიონალური რეცენ-
ზენტის კრიტიკული შეფასება უნდა შეიცავდეს შენიშვნებს და შეს-
წორებებს რეჟისორის, აქტიორის მხატვრის, ავტორის და ელემქტრო-
ტექნიკის მიმართ.

ყოველ თეატრალურ მასალას მაქსიმალურად უნდა ახასიათებდეს
დროს შეგრძნობა. ყოველი ახალი დრამატიული ნაწარმოები უნდა
შენდებოდეს თეატრალურად აქტუალურ მასალაზე. ის, რაც აქტუა-
ლურად ითვლებოდა 1926 თუ 1927 წელს, 1928 წელს უკვე ჰკარ-
გავს თავის სიმძაფრეს. ახალი თემა, ახალი მასალა მთლიანად გამო-
მდინარეობს ახალი საზოგადოების სოციალური მოთხოვნილებიდან
და მთლიანად ემყარება ახალი ცხოვრების რეალურ—კონკრეტულ
ამოცანას.

ხელოვნება მასებისათვის გახლავთ არა მარტო გასაგები ხელო-
ვნება, არამედ იდეოლოგიურადაც პროგრესიული ხელოვნება. თუ
ოთხმოციან წლებში „გატანჯულ“ მუშის ცხოვრების დემონსტრაცია
თეატრს რევოლუციონურ ღვაწლად ეთვლებოდა, დღეს ამისვე გან-
მეორება არ შეიძლება პროგრესიულ ნაბიჯად ჩაითვალოს. „ანზო-
რი“ არ არის სცენიური ნაწარმოები. არ შეიძლება სცენიურ-დრა-
მატიულ ნაწარმოებად მოენათლოთ ისეთი რამე, სადაც ფაქტი, სცე-
ნური ინტრიგა კულისებში, სცენის გარეთ ხდება და სცენაზე მაყუ-
რებლის თვალწინ ამის შესახებ მხოლოდ მოგვითხრობენ. ასეთი მო-
თხრობითი და მოყოლითი ხერხი, მანერა, წიგნს, ლიტერატურას
უფრო ახასიათებს ვიდრე თეატრს. ასე რომ „ანზორი“, როგორც

დრამატიული ნაწარმოები, უფრო ლიტერატურის ფუნქციებს კისრულობს, უფრო ლიტერატურული მონტაჟის მეთოდით არის აშენებული, უფრო წიგნის ინსცენირობაა, ვიდრე სცენიური ნაწარმოები; პირველ სამ თუ ოთხ სურათს უფრო პროლოგის (ლიტერატურული განხრით) ხასიათი აქვს. სცენიური ინტრიგა „ანზორ“-ში ლაპარაკით იშლება და ეს ლაპარაკი სტატიურია იმდენად, რამდენადაც თვით ფაქტი სცენის გარეთ ხდება. დღეს კი თეატრი უნდა ეყრდნობოდეს მთლიანად ფაქტების დემონსტრაციას, მის მოქმედ მხარეს. თეატრის მასალა უნდა წარმოადგენდეს არა სტატიურ-მოთხრობით სიტყვას, არამედ სიტყვას, შეერთებულს მოქმედებასთან, ის უნდა იყოს ერთი მთლიანი სცენიური კომპლექსი. ავტორს, ჩანს, აგიტ-პიესის გაკეთების სურვილი ჰქონია, მაგრამ სცენაზე მხოლოდ აგიტ-პიესის სქემა მივიღეთ და ისიც ლიტერატურული განხრით.

„ანზორ“ ისევეა გაკეთებული რეჟისორის მიერ (მხედველობაში გვაქვს რეჟისორის აქტიორთან მუშაობა და მოცემული მასალის პიესის სახით საერთო მხატვრული ინტერპრეტაცია), როგორც „ლამარა“ იმ განსხვავებით, რომ „ლამარა“-ში ასე წარამარა თოფის სროლას არ აქვს ადგილი. ასეთი მიდგომა „ანზორისადმი“ დამაკმაყოფილებელი იქნებოდა, რომ „ანზორ“-ში, ისევე, როგორც „ლამარა“-ში, მოქმედება მიმდინარეობდეს უხილავ დროს, უხილავ ხალხით, უხილავ ქვეყანაში და უხილავ ტერიტორიაზე. მაგრამ პიესა „ანზორს“ ამოძრავებენ გუშინდელი მოქალაქენი, აქ ლაპარაკია „ლენინზე“, „შაუმიანზე“, „სამოქალაქო ომზე“, „ბაქოზე“, „პეტროვსკზე“ და, ბოლოს, მთავარ მოქმედ პირად მოცემულია თანამედროვე ტექნიკის უკანასკნელი სიტყვა—„ჯავშნიანი მატარებელი“.

ისეთი იდეალიზაცია მთიელი ხალხის და მათი ისე აბსტრაქტულად მოცემა, როგორც ეს „ანზორის“ დადგმით მივიღეთ, კითხვის ქვეშ აყენებს ამ ხალხის აჯანყებას და თვით ამ ხალხის მიწაზე, ხორციელად არსებობასაც. „ლამარა“ დროსა და სივრცის გარეშე დგას, ამიტომ მისი აბსტრაქტულად მოცემა, ვთქვათ, დასაშვებია. სულ სხვა ამოცანა დგას „ანზორის“ წინაშე და როდესაც იგი მაინც „ლამარის“ ქურქში გვევლინება, რასაკვირველია, ოდნავ დამაჯერებელ გავლენასაც ვერ ახდენს მაყურებელზე!

„ანზორ“—ვიწრო ესთეტიური თეატრალიზმის ჩარჩოებშია ჩასმული, იმ განსხვავებით წარსულ დადგმებთან, რომ „ანზორ“-ში თეატრალიზმა აბსტრაქტული სტილიზაციით და გამოფიტული მოდერნისტული „სილამაზის“ თეორიით არის გაშუქებული. ამ დადგმაში მოცემული ხალხის ამ ქვეყნად არსებობა ემყარება ხან თეატ-

რალურ პირობით სიმართლეს (ხორავა, გოძიაშვილი, მეფეია და სარჩიმელიძე), ხან კი ესთეტიურ (ორგანიულად სრულიად გაუმართლებელ) მიზანსცენას.

„ანზორ“-ში სცენაზე ნაამბობი ამბავიდან მხოლოდ ორიოდ ეპიზოდია მოცემული, მაგრამ ეს ეპიზოდებიც-კი იმდენად კარჩაკეტილია და აპოლიტიურად არის მოცემული, რომ ვერ ახერხებს გადმოგვეცეს მომხდარი ამბის დიალექტიური შინაარსი, ე. ი. ეს ეპიზოდებიც მოცემულია სხვა, მის გარშემო არსებულ მოვლენებთან დაუკავშირებლად და რჩება, როგორც რალაც მეტაფიზიკური.

„ანზორ“-ში მასა სქემატიურია, ერთფეროვანი და თანაც მეტად აბსტრაქტულად არის მოცემული. თვით ანზორი დამოუკიდებლად არის მოცემული—მას ორგანიულად არაფერი არ აერთებს მასსთან, თუ არ მივიღებთ მხედველობაში, რომ ანზორს გარშემო მუდამ ახვევია მანეკენების მსგავსი ადამიანები, მაგრამ, ჩვენის აზრით, ამგვარ კავშირს არავითარი ორგანიული გამართლება არა აქვს და ეს უფრო ნატიურმორტის ხასიათს ატარებს.

„ანზორ“-ში მოცემული მასა არა ჰგავს ადამიანებს, ისინი უფრო მანეკენების შთაბეჭდილებას ჰქმნიან, ანდა იმ ხალხის, რომელსაც წინასწარ, რეჟისორის მიერ განსაზღვრული აქვს გადასახტომი მანძილი (რეჟისორი ორგანიზატორია სპექტაკლის. იგი ღერძია თეატრალური მექანიზმის, მაგრამ როდესაც ეს მექანიზმი ამუშავდება ორგანიზაციულად, ე. ი. როდესაც ეს მექანიზმი მაყურებლის ხამსჯავროს წინაშე დგება, მაშინ ეს ღერძი არ უნდა ეჩხირებოდეს მაყურებელს თვალეზში, წინააღმდეგ შემთხვევაში ეს იმას ნიშნავს, რომ მექანიზმი ვერ არის კარგად მომართული) და, მართლაც, ყველანი ამ ამოცანას კეთილსინდისიერად ასრულებენ, თუმცა უნდა ითქვას, რომ ამავე საქმეს ბევრად უკეთ ასრულებს ფიზკულტურის სხვადასხვა წრეები, რომელთა რიცხვი საქართველოში უამრავია და რომლებიც, რასაკვირველია, არავითარ პრეტენზიებს არ აცხადებენ თეატრზე და მსახიობის ტიტულებზე „ანზორ“-ში ამ ხტუნაობით იმდენად გატაცებულნი არიან ყველანი, რომ სიტყვა თითქმის 60% იკარგება და ხშირად გესმით თვით პარტერის პირველ რიგებში მჯდომ უცნობ მაყურებლებიდან: „უკაცრავად, რა სთქვა“? აქტიორის ყოველი სიტყვა დატვირთულია ყალბ—პათეტიური ტონით, აქვე უნდა ითქვას, რომ ამის მიზეზი მთიულეთის ეკზოტიკით ზედმეტი გატაცებაც არის. რას ნიშნავს ეს, თუ არა სიტყვის გამოთქმის კულტურის დაქვეითებას? ამ შემთხვევაში გამონაკლის შეად-

გენს ხორავა, რომელიც შექმველად სიტყვის დიდი კულტურით არის აღჭურვილი და შედარებით გოძიაშვილიც.

ასეთივე კატასტროფულ მდგომარეობაში დგას დღეს აქტიორის ეესტის კულტურა, აქტიორი რუსთაველის თეატრში იოლად აკეთებს კულბიტს, დგება ხელებით ყარაზე, იოლად ხტება, საკმაოდ დიდ მანძილზე, მაგრამ უბრალოდ რომ გაიაროს, ფეხებით იმოქმედოს სწორ მოედანზე ადამიანურად,—ეს არ ეხერხება. აქტიორი „ანზორ“-ში სულ მუდამ დაქიმულ მდგომარეობაშია, სულ მუდამ გასაქცევად თუ გადასახტომად არის მზად, ამ მდგომარეობაში ყოფნა, რასაკვირველია, უფრო იოლია, მაგრამ აბა გაათავისუფლეთ აქტიორის სხეული ამ დაქიმულ მდგომარეობიდან, შეხსენით არტახები (ცრუ კლასიკური ყალიბის) და მაშინ დაინახავთ, თუ რა სხეულის კულტურა გააჩნია მას, ეს მდგომარეობა მეტად კატასტროფიულია და ამას დროზე უნდა მიხედვა. აქაც არის შიგა და შიგ გამონაკლისი და ეს გამონაკლისი უფრო ხორავას, გოძიაშვილს, მეავიას, სარაულს და სარჩიმელიძეს თამაშში ჩანს, ეს ის ადგილებია, სადაც ეს აქტიორები უბრალოდ, ადამიანურად ეკიდებიან თავის საქმეს და ამით გაცილებით მეტ სიმპატიას და ყურადღებას იპყრობენ მაყურებლისას, ვიდრე ის ადგილები, რომლებიც რეჟისორის მიერ დაქიმულ, პოზურ, პლაკატურ ეესტზე და მოძრაობაზეა აგებული. ჯავშანის უფროსის როლი ყალბ პათეტიურ რიტორიკაზეა აშენებული აქტიორის მიერ. ეს ფიგურა პიესაში მოცემულია როგორც ანთიტეზა აჯანყებული მთიულების სულისკვეთებისა, მაგრამ იმდენად დატვირთულია გაურკვეველი ფსიქოლოგიზმით ღ ნევრასტენიით, რომ ეს საცოდავი კაცუნა არ შეიძლება მტრად ჩაითვალოს, ასეთი ხარხი ჯავშნიან მატარებლის მაგივრად საავადმყოფოებში წევს და ელექტრონებით თუ ვანებით ირჩენს თავს. საერთოდ, როგორც ცალკე პერსონალები, ისევე მოლიანად მასა, რეჟისორის მიერ მოცემულია ყალბი, გარეგანი დრამატიზმით. გარეგანი ეესტით, ტრაფარეტული განცდების ილიუსტრაციით, ესთეტიური მიზანსცენებით და მთელი დადგმაც პოზის და სანახაობის ყალბ ზერელე პრინციპებზეა აშენებული.

აქვე უნდა ითქვას, რომ რატომღაც რუსთაველის თეატრის ხელმძღვანელთ დასკირდათ პრეტენზიების განცხადება რეფლექსიოლოგიაზე, როგორც აქტიორის აღმზრდელობით მეთოდზე, მაგრამ როგორც წარსულში, ისე დღესაც ამ მეთოდს რუსთაველის თეატრში არ შეუხედნია. პირიქით.

რას ნიშნავს რეფლექსოლოგიური მეთოდი აქტიორის თამაშში? ეს ნიშნავს, რომ აქტიორს შერჩეს ბუნებრივობა ხელოვნურ პირობებში. რუსთველის თეატრში კი აქტიორები ადამიანურად სიარულის მაგიერ „მსვლელობენ“, ჯდომის მაგიერ ამაყად „დაბრძანებულნი“ არიან და ჩვეულებრივ თავისუფლად სცენაზე დგომის მაგიერ სხვადასხვა პოზას იჭერენ. ასე რომ რეფლექსოლოგიური მეთოდი, როგორც სცენიური დისციპლინა, რომლის პრინციპებზე შენდება სპექტაკლი, რუსთველის თეატრს ცარიელ მემარცხენე ფრანზად შერჩა.

ორიოდე სიტყვა მხატვარზედაც. თუ მხატვარს მივაკუთვნებთ სცენიური სივრცის ორგანიზატორის როლს, როგორც საშუალებებს, აღმოჩენილს ყოველი დადგმისათვის ახალი მატერიალურ გაფორმების რაც ფუნქციონალურად უნდა ეთანაბრებოდეს დადგმის ძირითად ელემენტებს და რასაც კონსტრუქციას უწოდებენ, — მაშინ გამრეკელს ვერ ვუწოდებთ კონსტრუქტივისტს, რადგანაც ჯერჯერობით მას ასეთი კონსტრუქცია არ მოუცია. საერთოდ თუ კი მხატვარი ტეხილი ხაზებით რაიმე უხარმზარ საფრთხობელას გააკეთებს, მას უკვე კონსტრუქტივისტის მანდატს აძლევენ, ის, რასაც ეწოდება სტილიზაცია, ესთეტიზმი, ცუდათ მოცემული კუბიზმი თუ მოდერნიზმი, ჩვენი რეცენზენტების უპასუხისმგებლო რეცენზიების წყალობით „კონსტრუქტივიზმად“ იქნა გასაღებული. ამრგად კონსტრუქტივიზმი გადაიქცა ახალი სტილის დეკორაციად“, მაშინ როცა სპექტაკლის კონსტრუქტიული გაფორმება უნდა მივიღოთ არა როგორც ახალი სტილის დეკორაციის ელემენტი, არამედ როგორც ბურჟუაზიული თეატრის ტრადიციულ სისტემასთან ყოველგვარი კავშირის გამწყვეტი პრაქტიკული საშუალება.

კონსტრუქტივიზმი სტილის კატეგორია ან რაიმე „იარლიკი“ კი არ გახლავთ რომელიმე მხატვრული სკოლის, ის ტიპიური კატეგორია, ეს კი დიდ პრინციპიალურ სხვაობას შეიცავს. კონსტრუქტიული გაფორმება უნდა ეხმარებოდეს აქტიორს და მიზანშეწონილი უნდა იყოს დანიშნულებისა და მიხედვით. კონსტრუქტიული პრინციპი შეიცავს სცენაზე მოცემული ნივთების და საგნების გეგმიან — ორგანიზაციულ განაწილებას, ე. ი. სცენაზე მოცემულ ყოველ საგანს და ნივთს უნდა ჰქონდეს მოხმარებითი დანიშნულება. დღეს ჩვენში კონსტრუქტივიზმი საფრთხის წინაშე დგას და ეს საფრთხე საშიშროებას წარმოადგენს არა ძველი თეატრის პავილიონების მოტრფილე მხატვრების მხრიდან, არამედ „კონსტრუქტივიზმის“ მიმბაძველებიდან, ე. ი. ყალბ, ცრუ კონსტრუქტორებიდან, რომლებსაც ვერ

შეუძლიათ კონსტრუქციული აზრი დეკორაციაში. ასეთ „ყალბ კონსტრუქციულ“ ნამუშევრებად უნდა ჩაითვალოს ნიკიერ სტილიზატორ გამრეკელის „კონსტრუქციები“. ყველაფერს თავისი ადგილი აქვს. გამრეკელი რომ კონსტრუქტივისტი იყოს, მაშინ სცენაზე ექნებოდა ადგილი ისეთ კონსტრუქციას, რომელიც მაყურებელს მისცემდა საშუალებას თეატრში დამის თევის მაგიერ შინ გაეთია ლამე.

დასასრულ უნდა აღინიშნოს, რომ თეატრი გახლავთ სოციალური მოვლენა. აქედან ყოველ ახალ პროდუქციას მაშინ აქვს გამართლება, თუ მას გარკვეული წვლილი შეაქვს საზოგადოების წინ წაწევის საქმეში, ე. ი ყოველი ახალი პროდუქცია მასში შემავალ ყოველ ელემენტებით გარკვევით უნდა ლაპარაკობდეს ახალი ცხოვრების-ცვალებად პირობებზე, უნდა ეფარდებოდეს მშრომელთა მოწინავე ფენების ყოფაცხოვრებას და უნდა ამხნევედეს ჩამორჩენილ ნაწილს უკეთესი ცხოვრებისათვის საბრძოლველად.

კულტურული რევოლუცია, რომელიც შეიცავს კულტურის ძირეულ რეკონსტრუქციას და მის შინაგან გარდაქმნას, რუსთაელის თეატრის წინაშედაც აყენებს ძველი ესთეტიური ტრადიციების დაშლის და პროლეტარიატის კლასობრივი ინტერესების თვალსაზრისით ახალი მასალის, ახალი ფორმალური ხერხების გამომუშავების აუცილებლობის საკითხს.

შოთა მანაგაძე

ქუთაის-ბათუმის მეორე აკადემიური დრამა კ. მარჯანიშვილს ხელმძღვანელობით

„ჰოპლა, ჩვენ ვცოცხლობთ“ პიესა ერნსტ
ტოლლერის. დადგმა რეჟ. დ. ანთაიძის.
მხატვარი დ. კაკაბაძე.

ორი აკადემიური დრამის არსებობა, პირველი მაგალითია საქართველოში და საკმაო თეატრალურ ძლიერებას ნიშნავს.

მე ვწერ მეორე აკადემიური დრამის შესახებ.

თეატრი გაიხსნა მიმდინარე წლ. ნოემბრის 3-ს ქ. ქუთაისში ერნსტ ტოლლერის პიესით: „ჰოპლა, ჩვენ ვცოცხლობთ“.

ერნსტ ტოლლერი ქართველ მაყურებლისთვის ცნობილი ავტორია.

მისი „კაცი მასსა“ პირველი ექსპრესიონისტული პიესა იყო, რომელიც დაიდგა ქართულ სცენაზე. „პოპლა, ჩვენ ვცოცხლობთ!“ დაწერის მხრივ მრავალში განსხვავდება ამ უკანასკნელისაგან. თუმცა აქაც საკმაოდ არი ექსპრესიონიზმის ნიშნეული ფილოსოფია და პესიმიზმი.

მთავარ თემათ აღებულია დამარცხებულ რეოლიუციონერების ფსიქოლოგია. (პიესა არი აგებული ისტორიულ ფაქტზე: — რეოლიუციონური აჯანყება ბავარიაში 1919 წელს).

ფორმალურ შესრულების მხრივ (ტოლლერის მიერ) ასანიშნავია პიესის გმირების თუ სცენების „დაპირისპირებითი“ განვითარება, და ლაკონიურად გამოკვეთილი სიტყვიერი მასალა.

მოხერხებულად არი მოთხრობილი შემდეგი ამბავი:

კარლ ტომასი, (პიესის მთავარი გმირი) სხვა რეოლიუციონერებთან ერთად, ციხეში ყოფნის დროს, სასჯელის მოლოდინში, — გიჟდება... რვა წლის შემდეგ მას უბრუნდება გონება, ანთავისუფლებენ, და იგი უერთდება სხვა თავისუფალ თანამებრძოლებს, მაგრამ ამხანაგებში ამ რვა წლის ბრძოლის გამოცდილებამ სულ სხვაგვარი მდგომარეობა შექმნა, და კარლ ტომასი, რომელიც ეხლაც პირვანდელ ცეცხლით არი ანთებული და რომლის რომანტიული გატაცება ჩამოშორებულია მუშათა მასსების რეოლიუციონურ საქმიანობას, — მათ ამგვარ საქციელს „ძილს“ არქმევს.

ერთხელ, სასტუმროში, სადაც იგი ლაქიად მსახურებს, დროს გასატარებლად შემოდის მინისტრი კელმანი (აღრე იგი რეოლიუციონერი იყო და კარლ ტომასთან ერთად ციხეში იტანჯებოდა. შემდეგ რენეგატი გახდა).

მთელ ცხოვრებაზე გამწარებული კარლ ტომასი შეუარდება მას ოთახში მოსაკლავად, რომ მოულოდნელად სრულიად სხვა კაცი (ფაშისტი) ყველასთვის შეუმჩნეველად სისრულეში მოიყვანს მის გადაწყვეტილებას.

კარლ ტომასს იკერენ.

იკერენ სხვა ბოლშევიკ-რეოლიუციონერებსაც.

ციხეში სასოწარკვეთილი მებრძოლი თავს იხრჩობს.

პიესის ამგვარ განვითარებისა და გადაწყვეტის შემდეგ, რა თქმა უნდა აუცილებელია მისი გაჯანსაღება, ყველა ავადმყოფურ და მავნე ადგილების შესწორება, რომ საბჭოთა მაყურებლისთვის სასარგებლო იყოს და იდეოლოგიურად მისაღები...

ამის გამო პიესის მსვლელობაში, თავიდან ბოლომდე საგრძნობია ის ბრძოლა რომელიც წარმოებს პიესის ავტორსა და პიესის დამდგმელთა შორის.

„პოპლა, ჩვენ ვცოცხლობთ“ კ. მარჯანიშვილის ხელმძღვანელობით დადგა რეჟისორმა დ. ანთაძემ.

პირველი რაც დადგმაში შესამჩნევია, ეგ არის პიესის კადრებათ დაყოფა და კინოს მოხერხებულად გამოყენება, რომლის კარგი მონტაჟი ჰქმნის ძლიერ შთაბეჭდილებას.

შეუდარებელია ამ მხრივ მესამე მოქმედება, სადაც სხვადასხვა სართულებში და ქუჩებში, თუ სხვადასხვა სახლებში ჩატარებული კადრები თანდათანობით ვითარდებიან, და დინამიკის უმაღლეს წერტილს აღწევენ.

კინო ეკრანს სხვა რეჟისორებიც მიმართავენ, მაგრამ ყოველთვის გამოცალკევებული რჩებოდა და პიესის საერთო გაფორმებაში არ შედიოდა.

ეგ საშიშროება დაძლეულია. (იხ. მინისტრ კელმანის მკვლელობის სცენის შემდგომი კადრები).

პირველად არი მოხმარებული რადიო.

სულგანაბული ისმენ რადიოთი ვადმოცემულ გულისცემას.

წარმოდგენის მთავარი მონაწილეა „შუქი“ რომლის საშუალებით იცვლება დეკორაცია და მანძილი უმთავრესად. (შუქწერას ხელმძღვანელობს ინჟინერი ხარიკოვი).

იგი მხატვრულ და ტექნიკურ წონასწორობით არი გამოყენებული, და ეს მით უფრო ასანიშნავია, რადგან ხშირია ისეთი დადგმები, სადაც „გაშუქება“ მარტო უმიზნო ეფექტს ახდენს, როცა მაგალათად რომელიმე მსახიობს სრულიად უმიზეზოთ ადგია წმინდანივით თავზე ნათელი.

ყველა ჩამოთვლილ მიღწევებში უპირველსი ადგილი აქვს მხატვარ დ: კაკაბაძეს, რომლის დეკორატიული კონსტრუქციები, — უკეთ დეკორატიული შენობა, აგებულია მემარცხენე მხატვრობის პრინციპების თანახმად.

ფერადების საშუალებით დაძლეულია სივრცე, ამაში მას ეხმარება „შუქწერა“, და ყოველი ნივთი, შესრულებული მარტო დამახასიათებელ და ზუსტათ გამოანგარიშებულ ხაზებით სრულ შთაბეჭდილებას იძლევა.

დეკორატიული შენობა დგას მთელი წარმოდგენის განმავლობაში თითქმის შეუცვლელად და ანტრაქტებზე დურგლების გამაღებულ მუშაობას და ლურსმნების ქედებას არ საჭიროებს...

ამის გამო, რაც მთავარია, მოგებულია დრო და წარმოდგენა ადრე სრულდება.

ამ ბოლო დროს, თეატრში მხატვარი ჩრდილავს მსახიობს და მისი შემოქმედების ხელის შემშლელი ხდება.

ათასწორად დახატული დეკორაციები თუ ტანსაცმელი მთავარ საყურებელ საგნათ იქცევა. დ. კაკაბაძის მიერ შესრულებული დეკორატიული კონსტრუქციები, მსახიობის მომხმარებელია და მის შემოქმედებასთან მიზანშეწონილი.

მსახიობთა შესახებ უპირველეს ყოვლისა უნდა აინიშნოს იმ ცრუ-კლასიკური მეტყველების ძირეულად შეცვლა, რომელიც ახასიათებდა უმრავლესობას.

მათი გადასვლა სწორ „ადამიანურ“ საუბარზე, რითაც საშუალება ეძლევათ ზუსტი ფსიქოლოგიურ ანალიზით განავითარონ როლი...

და ეგ არი უსათუოდ კ. მარჯანიშვილის მთავარი ნაშრომიც, — რადგან, მის ხელმძღვანელობით მუშაობენ ისეთი სხვადასხვა სკოლის მსახიობები, — როგორც ერთი მხრივ „რუსთაველის თეატრის“ — რომელთაც შესწავლილი ჰქონდათ პათეტიური ღრიალი და ყალბი ჯამბაზური მოძრაობა, და მეორეს მხრივ ეგრედ წოდებული „ძველი სკოლის“ მსახიობები, რომელთა მეტყველება უმეტეს შემთხვევაში წიგნის კითხვას ჰგავდა.

უშანგი ჩხეიძე (კარლ ტომასი) ნიჭიერად შემსრულებელი ჰამლეტის ხელმეორედ შეხვდა ამ როლს.

კარლ ტომასი იგივე ჰამლეტია.

მისი მოქმედების და ფიქრების უმრავლესობა განცდილია ჰამლეტის მიერ. მსახიობმა დასძლია „განმეორების“ საშიშროება, — თანამედროვე ინტელიგენტ-რეალიუციონერის მოცემით.

კარგათ წარმოადგინა მასების სულისკვეთებას ჩამოშორებული რომანტიკოსი მებრძოლი, და შესძლო ექსპრესიონისტულ ფილოსოფიურ მონოლოგებს ქვეშ არ მოჰყოლოდა.

მაგრამ შესაძლოა ზოგიერთისთვის კარლ ტომასი დადებით ტიპად დარჩეს, — ეს უკვე მიუღებელია.

დიდებულია მსახიობის ხმა და თავისუფალი გულწრფელი მოძრაობა.

ჰამლეტის შესრულების შემდეგ მას არ ჰქონია საშუალება წასულიყო წინ.

კარლ ტომასის წარმოდგენა პირველი და გამართლებული ნაბიჯია.

შ. გომელაური (კელმანი) მოფიქრებულად და სწორად ასრულებს თავის როლს.

ჯერ ციხეში ყველაზე მშვიდარა და მორკალული კელმანი, მინისტრის პორთფელის მიღების შემდეგ ამაყია და გააზნაურებული.

კელმანი ტიპია რენეგატის, რომელსაც საბჭოთა გაზეთები „სოციალ-გამყიდველს“ ეძახიან.

ეს უკანასკნელი შეგნებული აქვს მსახიობს და ხაზგასმული.

შ. გომელაური კარგი და პირველხარისხოვანი მსახიობია, ეს კი, მრავალმა არ იცის, რადგან მთავარ თეატრების სცენაზე არ მონაწილეობდა.

ხათუნა ჭიჭინაძე (ევა მერგ.) კარგად გვიხატავს ახალგაზრდა კომუნისტ ქალის ტიპს.

გაიზარდა როგორც მსახიობი, ყველაზე უნაკლო და ყველაზე გამარჯვებულია ამ პიესაში.

შ. ღამბაშიძემ (ალბერტ კროლი) წარმოადგინა მუშა-ბოლშევიკი. კარგი იყო.

ამისთვის მას ტანადობაც ჰქონდა და ხმაც.—მაგრამ მაინც მშრალი და უფერული დარჩა.

ამაში დამნაშავე უფრო პიესის ავტორია, ალბერტ კროლი სქემატიურად და ფერნაკლულად არის დახატული.

ე. დონაური (ფრაუ მელერი) კარგად გადმოგვცემს ბრძოლებში გამობრძმედილ რევოლიუციონერ ქალს.

შ. ჩხეიძე (პროფესორი) შემცდარ ფორმაში აყალიბებს როლს. იგი ჰქმნის პროფესორის შარკს, შარტი კი საერთოდ ამ პიესის გაფორმებაში დაუშვებელია.

შეუღარებელი იყო **გ. ანჯაფარიძის** ცეკვა.

ცეკვა პიესაში შეტანილია როგორც დახასიათება ბურჟუაზიის აღვირ ახსნილ ცხოვრების. საწინააღმდეგო გავლენას არ ახდენს მაგრამ გადაქარბებულად არის მაინც მოცემული. მაგალითად სრულიად ზედმეტია ქანდარაზე, სპეციალურად გაკეთებულ მოედნებზე და პარტერში ცეკვა... (მაყურებლებს გულისყურს ართმევს).

სხვა მსახიობების ანიშვნაც საჭირო იყო. ადგილის უქონლობის გამო ვერ ვახერხებ. მათ პატარ-პატარა როლები ჰქონდათ მაგრამ ღირსეულად ასრულებდნენ. მაგ.: **მ. ჟორჟოლიანი**, **მ. ქორელი**, **ირ. დონაური**, **მურუხიძე**, **ზაქარიაძე**, **კელიძე** და სხვ.

საერთოდ დადგმას ახასიათებს მსახიობთა მთლიანი ანსამბლი, და კარგი შერჩევა წარმოსადგენ როლებისთვის.

დასასურლ უნდა ვთქვა რეჟისორის დიდი გამარჯვება, როდესაც ავტორისაგან პესიმისტურად განვითარებული ამბავი მთავარ გმირის გულგატეხილობა და სიკვდილი შესცვალა დამარცხებულ რევოლიუციონერთა ჯანსაღი და ახალ ბრძოლების დამწყებ ხალისით.

კარლ ტომასის თვითმკვლელობის შემდეგ — ტუსალების ძახილი: „ჰოპლა, ჩვენ ვცოცხლობთ!“ მთავარი დამაკავშირებელი საბჭოთა საზოგადოების, — ევროპის რევოლუციონერებთან.

ისინი თითქო გვეძახიან ჩვენ.

თარგმანი გულმოდგინეთ არის გაკეთებული ხოლო არ შეიძლება არ შევასწორო სათაური, — ცხადდება „ჰოპლა, ჩვენ ვცოცხლობთ“.

სიტყვა „ჩვენ“ აქ ზედმეტია (იგულისხმება) ხოლო „ჰოპლა“ — სთვის შეიძლება მონახულიყო ქართული შესატყვისი. თუ არა წინაწარ ნახვამდე ცირკის ჯამბაზის შეძახილის შთაბეჭდილებას სტოვებს.

დადგმას დიდძალი ხალხი დაესწრო.

თეატრი პატარაა და მსახიობს ქანდარა თვალებთანვე აქვს აფარებული.

მის შემოქმედების სრულ გაშლას ხელს უშლის აგრეთვე ადგილობრივ საზოგადოების თეატრალური მოუმზადებლობა.

მეორე აკადემიური დრამა წარმოდგენებს მართავს ქალაქ ბათომშიაც.

კარლო კალაძე.

საბ. პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის მეორე პლენუმი

24 ნოემბერს ხელოვნების სასახლეში გაიხსნა საქ. პროლეტ. მწერალთა ასოციაციის მეორე პლენუმი. პლენუმის პირველ სხდომაზე მოსმენილ იქნა ამხ. ბენიტო ბუაჩიძის მოხსენება. „თანამედროვე ლიტერატურა და პროლეტარული მწერლობის ამოცანები“.

თავისი მოხსენების დასაწყისში ამხ. ბ. ბუაჩიძე შეჩერდა კულტურული რევოლუციის საკითხებზე და ამასთან დაკავშირებით პროლეტარული მწერლობის ამოცანებზე. მან განაცხადა, რომ კულტურული რევოლუცია არ არის მარტო წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია, კულტურული რევოლუციის ცნება უფრო ფართოა. აქ შედის როგორც წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია ისე ხელოვნება, მწერლობა და სხვა. კულტურული რევოლუციის მოხდენაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ეძლევა ხელოვნებას და ლიტერატურას. მოსკოვში, ლენინგრადში და ხარკოვში ჩატარებული გამოკვლევების დროს აღმოჩნდა, რომ მკითხველთა ნახევარი ეტანება მხოლოდ მხატვრულ ლიტერატურას. აქედან უკვე გასაგებია თუ რა

ხვედრითი წონა აქვს მხატვრულ ლიტერატურას კულტურული რევოლუციის მოხდენის საქმეში.

შემდეგ მომხსენებელი ახასიათებს ქართულ ლიტერატურულ ფრონტზე შექმნილ მდგომარეობას და ამბობს, რომ ქართულ მწერლობაში დაახლოებით ასეთი ძალთა განწყობილებაა შექმნილი: არის ფენა ძველი ბურჟუაზიულ-ფეოდალური მწერლობისა და არის თანამგზავრთა ფენა, რომელიც თავის მხრივ იძლევა სამ მიმდინარეობას: 1. პოლიტიკური დეკლარატიული თანამგზავრი მწერლები 2. თანამგზავრები რომლებიც თანდათან მარჯვნივ იხრებიან და 3. თანამგზავრები, რომლებიც შედარებით უფრო ახლოს დგანან რევოლუციონურ თანამედროვეობასთან.

თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში ერთ ერთ უძლიერეს და მთავარ ძალას წარმოადგენს პროლეტარული მწერლობა.

ცალკე ლიტერატურულ დაჯგუფებების მუშაობას მომხსენებელი შემდეგნაირად ახასიათებს: 1-ლი ფენა, ე. ი. ბურჟუაზიულ-ფეოდალური მწერლობა ხასიათდება მით რომ ის მიუღებლად თვლის თანამედროვეობას, ამ მწერლობას და მის წარმომადგენელ ცალკე მწერლებსაც ახასიათებს ისტორიზმი, წარსულისაკენ მზერა ნაციონალიზმი, მისტიციზმი და სხვ.

დეკლარატიული თანამგზავრთა ფენას მომხსენებლის აზრით უნდა მიეკუთვნონ „ცისფერი ყანწების“ ჯგუფი. შემოქმედებაში ამ ჯგუფის წარმომადგენლები უფრო ბურჟუაზიულ სულის კვეთებას გამოხატავენ.

თანამედროვეობას თან და თან უახლოვდება: გ. ტაბიძე, ს. შანშიაშვილი და სხ.. ჩვენ მწერლობაში არსებობს კლასობრივი დანაწილება და თითოეული ფენაც ცდილობს მოიპოვოს არსებობის საშუალება.

პროლეტარული მწერლობის შესახებ მომხსენებელი ამბობს: პროლეტარული მწერლობის ხვედრითი წონა იზრდება, დღითი დღე ძლიერდება და მატულობს პროლეტარული მწერლობის შემოქმედებითი უნარი. თანამედროვე ქართულ პროლეტარულ მწერლობაში გზედავთ: პოეზია სჭარბობს პროზას. მთელი რიგი პროლეტ. მწერლებისა სცდილობენ მხატვრულ პროზაზე გადასვლას და ამ მხრივ მათ უკვე მოგვცეს საინტერესო ნიმუშები.

როგორ უნდა შესძლოს თანამედროვეობის ათვისება ჩვენმა პროლეტარულმა მწერალმა.—ამისთვის ის უფრო უნდა დაუახლოვდეს ცხოვრებას და თავისი შემოქმედება უნდა დაუკავშიროს თანამედროვეობას.

დასასრულ მომხსენებელი დაწვრილებით ეხება ყველა იმ სუსტ მხარეებს, რომლებიც ახასიათებს პროლეტარულ მწერალთა შემოქმედებას; ეს არას — ძველი ლიტერატურულ ფორმების გავლენა, კლასიკების განმეორება სხვა და სხვა უფრო ხშირად ანტი-პროლეტარულ განწყობილებების შეთვისება და სხვა.

მომხსენებელი საჭიროდ სთვლის რომ აზრთა გაცვლა-გამოცვლი-სა და დისკუსიების გამართვის წესი შემოღებულ იქნას, ასოციაციის პრაქტიკულ მუშაობაში შემოქმედებით საკითხებს, რადგან ამ გზით გაუადვილებათ პროლეტარულ მწერლებს მათე მოვლენების თავიდან აცილება და თან და თან დასახული მიზნის — ჰეგემონიის შესრულება¹⁾.

ამხ. ბ. ბუაჩიძის მოხსენების ირგვლივ გაიმართა გაცხოველებული კამათი, რომელშიაც მონაწილეობა მიიღო: კ. ლორთქიფანიძემ, ი. ვაკელმა, ხ. ჩიქოვანმა, შ. რადიანმა, ხ. წვერაყამ, ხ. ეულმა, ბ. სამხონიძემ, ა. ჟოფიკაშვილმა, გ. ბესოშვილმა, ფრ. ნაროუშვილმა, შ. კარხანიძემ, შ. ნავთლუღელმა, კ. ბობოხიძემ, გ. ხეჩუაშვილმა და სხვ.

პლენუმის დღის წესრიგის მეორე საკითხი იყო „მომავალი მუშაობის შესახებ“. ამ საკითხზე მოხსენება გააკეთა ამხ. ხ. ეულმა.

ამხ. ეულმა თავის მოხსენებაში საჭიროდ აღიარა, რომ ასოციაციამ მიიღოს პრაქტიკული ზომები ასოციაციის წევრების კვალიფიკაციის ასამაღლებლად. ამ მიზნით მას საჭიროდ მიაჩნია: სისტემატიურად მოაწყოს დისკუსიები მწერლობაში და განსაკუთრებით პროლეტარულ მწერლების წრეებში წამოჭრილი იდეური ხასიათის საკითხების გარშემო: მოეწყოს სემინარები მწერალთა საერთო ცოდნის გასადიდებლად; მოეწყოს საღამოები თვითმული მწერლის შემოქმედების გასარჩევად და სხვ.

გარდა ამისა მომხსენებელი საჭიროდ აღიარებს ე. წ. საკონსულტაციო კომისიის დაარსებას, სადაც მწერალს საშუალება ექნება მიიტანოს თავისი ნაწარმოები და იქ მიიღოს მისი ობიექტიური შეფასება, საკონსულტაციო კომისიების დასკვნის გარეშე ესა თუ ის ნაწარმოები არ უნდა გაიგზავნოს რომელიმე გამომცემლობაში. უნდა მოეწყოს აგრეთვე ექსკურსიები როგორც რესპუბლიკის ქალაქებში, და სოფლებში, ისე მეზობელ რესპუბლიკებში, რომ მწერლებს საშუალება მიეცეთ გაეცნონ, როგორც ჩვენი გლეხობის, ისე მეზობელ ერების ყოფა-ცხოვრებას.

¹⁾ ამხ. ბენიტო ბუაჩიძის მოხსენების ვრცელ ანგარიშს და პლენუმის მიერ მიღებულ რეზოლუციებს მოვთავსებთ შემდეგ №-ში.

ამხ. ს. ეულის მოხსენების გარშემო გაიმართა კამათი, რომელშიაც მონაწილეობა მიიღო ამხ: **ხ. წვერაგამ, შ. ნავთლელმა, კარხანიძემ** და სხვ.

ორივე მოხსენების ირგვლივ მიღებულ იქნა რეზოლიუცია.

შემდეგ პლენუმმა განიხილა ორგანიზაციული საკითხები:

1) ალადგინა პროლ. მწერ. ასოციაციის წევრობის უფლებაში მეორე ყრილობის მიერ გამორიცხული ამხ. **პ. ქიქოძე**.

2) პრეზიდიუმის შემადგენლობაში შეყვანილი იქნა წევრებად ამხ. **შ. რადიანი, მ. ტატულოვი** და **აზიზოვი** და კანდიდატებათ ამხ.: **ხ. წვერაგა** და **ა. ხულავა**.

3) სამდივნოს შემადგენლობაში შეყვანილი იქნა ამხ. **შალვა რადიანი**.

კ. ბობოხიძის წინადადების თანახმად პლენუმმა დაავალა ასოციაციის ყველა წევრებს, რომ გამოიწერონ „პროლეტარული მწერლობა“ და ხელი შეუწყონ მის გავრცელებას.

გიგლიოგრაფია

კონსტანტინე გამსახურდი „ახალი მკობა“ გამომცემლობა
„ქართული წიგნი“ ტფილისი, 1928 წ.

სადაც ერთ-ერთ ჟურნალის „ნარკვევში“ წავეითებ გენერალ პურტალასის მიერ დამყარებული ლაყბობის მსოფლიო რეკორდზე ამ პროფესიონალურმა მოლაყბებმა 120 საათი ილაპარაკა 7 საათის შესვენებით. 120 საათის განმავლობაში პურტალასი როშაედა, რაც პირზე მოადგებოდა. კ. გამსახურდიამ ამ მზრივ ახალი რეკორდი დაამყარა იმ წარმატებით პურტალასთან შედარებით, რომ უკანასკნელის ნაროშავი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა კაცობრიობისათვის, რადგანაც არავის უცდია მისი ფიქსაცია. კ. გამსახურდიას კი გამოუჩნდა ამ შემთხვევაში მადლიანი „სტენოგრაფისტკა“ გამომცემლობა „ქართული წიგნი“-ს სახით.

დავიწყით სათაურით:

მაგრამ წიგნის შინაარსის სათაურთან შესაბამისობის გამართლებას ავტორი ცდილობს წინასიტყვაობაში. ის ამბობს: — ცნება „ახალი არ უნდა იქნეს გაგებული, როგორც თანადროული. შესაძლებელია ქორონიკონის მიხედვით ენა თუ ის ლიტერატურული ფაქტი „ძველი“ იყოს, მაგრამ ახალსა და თანადროულზე გავლენას მაინც ახდენსო“. თუ რაში ზედავს ავტორი განვიხილულ მწერლების და ნოაზროვნების გავლენას „ახალ ევროპულ სულობაზე“ ამას შემდეგ დავინახავთ, მა-

გრამ უდავოა რომ თავის-თავად ცნება განსაზღვრულის მნიშვნელობით უნდა იხმარებოდეს და არქიმედეს. ნიუტონის ან კოპერნიკის აღმოჩენებს, უდავოა გავლენა რომ ჰქონდეს თანამედროვე ბუნებისმეტყველებაზე, მათ მაინც ახალ აღმოჩენებს არაფერ უწოდებს. სი ყვეა ახალი, აქ უფრო სარეკლამოდაა ნახმარი და ასეთ უსუსურ რეკლამების შესახებ გვაფრთხილებდა ჯერ კიდევ ცნობილი კოზმა პრუტოვი — „თუ სპილოს გალიაზე წაიკითხავეთ წარწერას „კამეჩი“, არ ერწმუნო შენ თვალმხარა“.

ჩვენც ამ ახლიდან დავიკეთო — „შებლით ვებლებით ახალ დროს“ ო, ამბობს ავტორი; სწორედ ის რომ შებლით ეხლებ. ის ახალ დროს და არა იმით, რაც ჩვეულებრივად შებლს იქით არის მოთავსებული, ათქმევინებს კ. გამსახურდიას, რომ თანამედროვეობის საუკეთესო დახასიათება, მისი „კრიზისის“ მთავარი მიზეზი არის მითის უქონლობა.

მაგრამ ეს ისეთივე ჭორა და ახლად დაკრფილი აზრობა როგორც, ატლანტიის ოკეანეს გადმოცურული კაბა-ჯუბები ჩვენი „ამერიკანკიდვან“.

მიზეზი ამ მითოსის დაკარგვისა? „რენ სანსი“, — უპასუხებს ავტორი. ამ უკანასკნელის დამსახურება? „მან ადამიანი თეოლოგიის არტაბებისაგან განათავისუფლა“

მაგრამ თვით მიზეზი ამ რენესანსისა? რატომ ეს რენესანსი იტალიის სამრეწველო ქალაქებში დაიწყო? რა საზოგადოებრივი კლასები და ჯგუფები გამოიღონა მის მებარაბტრეთ? ასე შორს არ სწევდება ავტორის „შებლის ხლით“ გამოწვეული მისტიური ხილვა.

რენესანსის დამსახურება? მან ადამიანის თეოლოგიის არტაბებისაგან განათავისუფლა“ „განათავისუფლა, მარტო დასტოვა“ „ვინ იტყვის“ კენესითა და ვიშვივით განაგრძობს ავტორი; რომ „ასეთი განათავისუფლება უფრო მძიმეა, თუ მარტოობის ტრადიცია“.

მაგრამ რამ დააობლა ასე საშუალო საუკუნოების წყველიადიდგან გამოსული ადამიანი? ავტორის თქმით „საშუალო საუკუნე ღმერთთან თანაზიარობა იყო, ღმერთთან თანაზიარობის მოგვი ეკლესიაა. მას ექვ მდებარეობდა: სახელმწიფო, მეცნიერება, ხელოვნება“. ავტორის აზრით (თუ პირველ წყაროებს არ გამოუდგებთ) საშუალო საუკუნე ეს ერთი მთლიანი ლიტურჯია იყო — ს. და. ეკლესია და სამღვდულოება „ღმერთისა და კაც-ს თა ამოზიარობის მ. გეო იყო“.

ეს უკვე შრომის სკოლის ფარგლებში გვაბრუნებს მ. გრამ მაინც უნდა მოვიგონოთ საზოგადოებათ-მეცნიერების ის ანბანი, რომ საშუალო საუკუნოებში, ფეოდალურ საზოგადოებრივ წყობაში სახელმწიფო, მეცნიერება და ხელოვნება და მასთან ერთად ეკლესიაც არა მარტო „ღმერთთან თანამოზიარობისათვის“ იყო მოწოდებული, არ მედ ამ წესწყობილების. მასში გაბატონებული კლასების ინტერესების დასაცავათ და თუ ყველაფერი ეს რელიგიურ ელფერში იყო გახვეული, ამის მიზეზი იმაში უნდა ვეძიოთ, რომ ამ შედარებით უძრავ, მკედარ და გაყნულ საზოგადოებრივ ფორმაციისათვის ყველაზე უფრო გამოუგებოდა ისეთი კონსერვატიული ფორმა საზოგადოებრივი კი ი ეოლოგიისა, როგო იც არის რელიგია.

მაგრამ ისეთი „მოაზროვნისათვის“, და „ლიტერატურის ისტორიკოსისათვის“ რომელიც შებლით ეხლება ისტორიას, რა მნიშვნელობა აქვს ასეთ წვრილმანებს? მთავარი ის არის, რომ კაცობრიობის განვითარების ერთ პერიოდის დასასრულზე, საშუალო საუკუნოების მიჯნაზე დაიკარგა მითი.

„ამის ნაცვლად განთავისუფლებულ ადამიანობას ხელში შერჩა მარადიული ადამიანის უფლება“. „ამ უფლებიდან იწყება ინდივიდუალიზმი. ამ უფლებ-ა

შია ჩვენი დროის იმპერიალიზმი, კაპიტალიზმი. აქედან იწყება დაუსრულებელი ვერტიკული კრიზისი. აქ უკვე განმარტებებიც შედგება. (ურსივი ყველგან ჩვენია ა. კ.).

მთელ თანამედროვე საზოგადოებრივ ისტორიულ პროცესის, მისი ბუნების—კაპიტალიზმის, იმპერიალიზმის ამ ფუნქციურ „მარადიულ ადამიანის უფლებით“ ახსნა მხოლოდ იმ კაცს შეუძლია, რომელიც მთელი კაცობრიობის კულტურის საფუძვლად მითოსსა და ზღაპარს აღიარებს.

გ. მოსავალი ამ „კრიზისიდან“, რომლის საფუძველი მითის გადაშენებაა? ისევ ამ მითთან და ღმერთთან „თანზიარობასთან“ დაბრუნებაა. „უკანასკნელმა ომებმა და რევოლუციამ ყველა დაარწმუნა“, „მზოუს ავტორი“ რომ „ასე არ შეიძლება“, რომ ახალი უნდა იშვას. ცხადია თანამედროვე ევროპის მწვავე ტრიბუნლები ახალი ღმერთის შობით უნდა იქნეს გამოსყიდული. ამ მოვლენას ვარც მწერალი და ვეოც მკაცველი გვერდს ვერ აუვლის“. მოვლენების ასეთ ახსნას ჰაი-ჰაი რომ გვერდის ავლა სჭირია, რაც მკითხველს შეეხება მისთვის ზოგჯერ ეგგენ დვალის და ლაუ სორტელის სიბრძნე საინტერესოა საზოგადოებრივ ფსიქპათოლოგიის თვალსაზრისით. მთელი ეს მარგალიტები წინასიტყვაობია ერთ კარში, ოცდა ათი სტრიქონის მანძილზეა გაბნეული. წარმოსადგენია, თუ რა ძვირფას დიადემას წარმოადგენს ამ ლიტურგიის მთელი შესავალი შუბლისათვის, რომელიც თავგამებრით ელდება ახალი დროის ბჭეებს.

გავენებთ ჯერჯერობით თავი ამ წინასიტყვაობას და წინასწარმეტყველებას და გადავიდეთ თვით წიგნის „პოზიტიურ შინაარსზე“. დაიწყეთ თუნდაც ავტორის თქმით „ღმერთთან-მოკრენე“, დიდ „შინაგან ტრადიციის მატარებელ კაცად კცისაგან“ ლ. ტოლტოისაგან.

რას გვადევს ავტორი ასეთ მწვევ და აქტუალურ საზოგადოებრივ ინტერესის მქონე საკითხის გადასაჭრელად, როგორიც არის ტოლსტოი და ტოლსტოველობა. ან რა შეუძლია საერთოდ მოგვეცეს იმ მიდგომას, რომელიც ახასიათებს ავტორს დიდ ისტორიულ პიროვნებ-სადმი? „ადამიანობის მოდგმა“ ამბობს ავტორი წერილში დანტეს შესახებ, „მუდამ ამაყობდა და დღესაც ამაყობს, რომ ჩვენს გულში ძლიერია თაყვანის-ცემის ძალა. ეს თაყვანისცემა ქვეყანაზე მუდამ ოთხის ზედასხვა ბუნების ადამიანს რგებია: გმირსა და წმინდანს, პოეტსა და „წინასწარმეტყველს“. მათვე ეკუთვნის ყველა დროის ღმერთა“...

„ეს უცილოდ რელიგიური პროცესია კაცთა მოდგმის შეგნებაში“ და ვინც რაციონალურ კვლევის მეთოდით მიუხედავად მათი ცხოვრების „ნამდვილ“ სინამდვილის აღდგენას მათთვის ბეჭდითა შევიდითა დაბეჭდილ წიგნათ დარჩება გენიის პიროვნული ცხოვრება“

„რადგან რიანეს სახარებ ს: „პირველთაგან იყო სიტყვა“ უნდა გადავასწოროთ: „პირველთა ან იყო მითი“.

„მთი ყოველთვის უფრო ნართ ლაა, ვიდრე ყოველი სინამდვილე, რადგან პოეზია უფრო ძლიერია და გაძღე, ვიდრე ყოველივე ფაქტოლოგია“.

თუ ნამდვილი მკვლევარი მითიურის და ლეგენდარულის გააზრებას მეცნიერულის ანალიზით ლამაზს. —გზა-აწნეული მისტოკოსი კი, რომლის ძალას აღემატება მშრალ ფაქტების ანალიზი, რაციონალურ კვლევის მეთოდი, სკდილობს მითიურ და ლეგენდარულ ნისლში გახვიო; ჩვენგან თუნდაც სიკრციითა და დროით არც ისე დაშორებული ისტორიული მოვლენები. ეს ხერხი ჩვენი ხალხურ შემოქმედებისათვის კრავთ ცნობილ ნაცარბეჭქის მანიპულიაციებს გავს ნა-

ცრის გუდასთან. ამ მითიურ და ლეგენდარულ ნისლში ავტორს სურს გახვიოს თავისი აზრის უბადრუკი ნაჭონმახვეი.

აღნუსხავს რა „მონანიებულ“ გრაფის ბრძოლას რუსულ მონარქიასა და ორტოდოქსალურ ეკლესიასთან, ავტორი ბრძნულად დაასკვნის: „მონარქიას“ და ორტოდოქსალურ ეკლესიასაგან დამნუჯებულ ხალხის გამოსარკვევად საჭირო გახდა ისეთი დიდი საქმის კაცის და ანტიქრისტიეს მოვლინება, როგორც იყო ლენინი. ლენინმა დალექა მონარქია და ორტოდოქსალურ ეკლესიას საფუძველი აუფორიაქა. მომავალი მეისტორიენი აღნიშნავენ ალბად, რომ „რუსეთის სინამდვილეში“ ტოლსტოიმ და დოსტოევსკიმ გზა გაუკაფეს ლენინს“.

„სამივე დიდი უარის მყოფელნი ურთიერთისაგან განსხვავებული არიან: ტემპერამენტით, ბრძოლის მეთოდით, იდეოლოგიით, მაგრამ სამივეს რაღაც აკავშირებს“.

ეს არის რუსული სინამდვილის უარყოფა,

ეს მათი მსგავსება ასეთი ზოგად და არაფრის მთქმელ ნიშნის ნიადაგზე, როგორც არის რუსული სინამდვილის უარყოფა ძალიან ჭკავს ნ. შოქვაშვილის კომედიის „ამერაყელ ძიის“ ერთ-ერთ გმირის—კვაცის მტკიცებას ქართულ და ინგლისურ ენის ნათესაეობის შესახებ იმის გამო, რომ ორივე ენაში მოიპოვება ასო ჯ-ანი. ამ შემთხვევაში კვაცის ფილოლოგიურ ეონგლიორობას განსაზღვრული პრაქტიკული მოტივი აქვს; აქ კი ლენინის ანტიქრისტიეთ და ჯადოქრათ დასახვა, რომელაღ თითქოს კვერთხის დაკვრით დაამსხვრია მონარქია და ორტოდოქსალური ეკლესია, მის გმირად და წმინდანად გამოყვანა, რომელსაც თითქოს ტოლსტოიმ და დოსტოევსკიმ გზა გაუკაფეს, ეს ყოველად გაუმართლებელი დამახიჯება ისტორიულ სინამდვილის.

ლენინი ასეთ ერთპიროვნულ კიდილში არასოდეს შებმია „რუსულ სინამდვილეს“.

თვით მონარქიასთან ბრძოლაში ტოლსტოიმ პატრიარქალურ რუსულ სოფელში, მის თემურ წყობაში სკერფტდა მტკიცე დასაყრდენს ელემენტარულ სამეურნეო ურთიერთობების და მით პირობადებულ პრიმეტიულ სოფლურ ფსიქოლოგიისთვის. ტოლსტოის მთელი შემოქმედება წარმოადგენდა ბრძოლას რუსეთის სინამდვილეში ახლად შემოჭრილ კაპიტალისტურ ურიერთობებთან, საზოგადოებრივ ყოფის და შეგნების ახალ პრინციპებთან, მათ უარყოფას რუსეთის სათვის დრომოკმულ პატრიარქალურ ყოფის თვალსაზრისით, აქედგან უარყოფითი დიმიოკიდებულება მეცნიერების და ხელოვნებისადმი, კულტურისა და ცივილიზაციის ყოველგვარ მიღწევებისადმი, როგორც ხელოვნურ ზედნაშენებისადმი ბუნებრივ ცხოვრებაზე.

ცხადია აქ ბევრი არაფერია იმ *Uita nova*-დგან, ახალ ცხოვრებისაგან, რომლისთვისაც იბრძოდა ლენინი.

ამაზე უფრო მეტს არას გვეუბნება ავტორი იმ სოციალურ გარემოზე, რომელმაც წარმოიშვა ტოლსტოი და დროზე, რომელშიც ის სცხოვრობდა. არაფერს გვეუბნება იმაზედაც თუ როგორი იყო მისი დამოკიდებულება საზოგადოების სხვადასხვა ფენებთან, მის შემოქმედების და სოციალ-ფილოსოფიურ შეხედულებათა განვითარების სხვადასხვა პერიოდში.

მაგრამ დეტალურ სოციალოგიურ ანალიზებს ავტორი არჩევს მისტიურ ხილვას, ტოლსტოის შემოქმედების და მსოფლმხედველობის ახსნას ის მწერლის ზოგად რასიულ და ეთნოგრაფიულ თავისებურებებში ეძიებს.

ერთიც, — რაც ახასიათებს წიგნის ავტორს სხვა უხეირობათა შორის, ეს არის უკვე მოძველებული ფიზიოგნომიური მეთოდი გასარჩევ პირთა დასახასიათებლად: „წვეცქერი ვეგენ დიტრიხის მიერ იენაში გამოცემულ ტოლსტოის პორტრეტის რეპროდუქციას“.

„ბაღში, ხის ძირას დგას თეთრ წვერა, ახოვანი მოხუცი. თავზე ახირებულ ჯამისებური სარტელი ქუდი ჰხურავს, ბლუზის კალთები მუხლის თავებს ჩამოსცდენია, ისეთი უშნო პალტო აცვია, გეგონებათ, სადმე ლუბიანკაზე — მეძველესთან უყიდნიაო. თავად განზე სდგას. ბეჭები მინგრეულ-მონგრეული. ცალი ხელი სარტყელში ჩაუჩრია, ცალში ყავარჯენი უჭირავს“...

„ეს უფორმობა, ეს გათქვეფულობა, მე მგონია რასიული ზადი უნდა იყოს მის ბუნებაში“.

ასევე დოსტოევსკის შესახებ: „შეხედეთ მის სახეს: მთელი ჩვენი საუკუნის ტკივილებს იქ ნახავთ“...

„მისი სევდით დაესილი თვალები ელაგენ დემონით შეპყრობილ ადამიანის ტანჯვით. მისი მაღალი შუბლი ფრთიანი, არწივისებური აზრებით საბუდარია... ამ ქვეყნად სამ. აცი წელი დაქვო. ვინ დატანჯულა მასავით მწარეთ! ეგებ ივოსო, ჩვენი მიწიერი, ტანჯვა, რომ იტვირთა და ჯვარზე ავიდა ისე, როგორც არც ერთი გვირგვინოსანი ტახტზე“.

პოზიტიურმა კრიტიკამ, „ფილოლოგებმა და ტექსტის კრიტიკოსებმა“, რომელნიც „რაციონალურ ველევის მეთოდით უდგებიან თავის საგანს, დიდი ხანია აღნიშნეს კავშირი დოსტოევსკის შემოქმედების ფორმალური მხარის — მის მხატვრულ ხერხებსა, მის რომანების კომპოზიციასა, მის ნერვიულ ენასა და იმ გარემოს — ქალაქის მოძრა და ცხოვრებისთვის ბრძოლაში ნაკლებად უზრუნველყოფილ ინტელიგენციის შორის, რომელშიაც ის ტრიალებდა და რომელსაც ის ასახავდა თავის ნაწარმოებში.

ასევე მისი მსოფლმხედველობა განისაზღვრებოდა არა რალაც დემონიურ ძალთა ბრძოლით, არამედ იმ რეალ საზოგადოებრივ აზრის მიმდინარეობებთან ბრძოლით, რაიც ასე ნათლად მოსჩანს მის საზოგადოებრივ — პუბლიცისტურ საქმიანობაში.

ასეთი მიდგომით საზოგადოებრივ-ისტორიულ მოვლენებთან და საზოგადოებრივ მოღვაწეებთან ავტორი თითონა სკრის იმ ტოტს, რომელზედაც ზის და თუ თავის აზრის ნაცოდვილებს მისტიურ ნისლში ხვევს, ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ როგორც გერმანელები ამბობენ სიბნელეში ყველა კატა რუზია, ამ მისტიურ ნისლში სიბრძნე თუ სისულელე ერთნაირის იმუნიტეტით სარგებლობს; თავისთავად კი დიტრიხის მიერ იენაში გამოცემულ პორტრეტების რეპროდუქციებით მთელი ეპოქების რესტაურაცია ისევ ადვილი საქმეა, როგორც ბოშა ქალისათვის თქვენი აწმყოს, წარსულის და მომავლის წვირიან კარტებზე ამოკითხვა.

აქედან ადვილი წარმოსადგენია თუ რა ნაყოფიერი იქნება ეს „მისტიური თვალმოვლება“ კაცობრიობის კულტურულ განვითარებაზე დანტე ალიგიერ დან მოყოლებული, ვიდრე სტეფან გეორგემდე, თვალმოვლება რაციონალურ მეთოდის ნაცვლად ამ ფიზიოგნომიურ მეთოდით აღკურვლი. ცხადია ისევ უნაყოფია, როგორც ცნობილი ბიბლიური ლეღვის ხე.

მაგრამ ტენდენციურობაში რომ არ ჩამოგვართვან ზემოთ მოყვანილია ანალიზი ვნაზოთ, იქნებ მიუხედავად მის მიერ აღიარებულ მეთოდისა, ავტორს სადმე ახასიათებს უფრო პოზიტიური მეცნიერული გარჩევა ისტორიულ — ლიტერატურულ მოვლენების.

ავიღოთ ერთი რომელიმე, ავტორის მიერ დაკრეფილ ანტიქრისტიანების აკიდოდგან. დაეწყოთ თუნდაც ფრიდრიხ ნიცშესაგან. განვიხილოთ ავტორის გენეტიური თვალსაზრისი ამ შემთხვევაში.

თავი II—გენეოლოგია.

რა შეიძლება ითქვას მის შესახებ „რაც მის პიროვნების ლეგენდას არ შეიცავდეს. ან როგორ შეიძლება ლეგენდარული ადამიანების გენეოლოგიაზე ითქვას რაიმე. როცა მათ ჩვეულებრივი გაკების გენიალოგია არც მოვაგებათ“.

„რაც ნიცშემ ერთხელ გაკებით სთქვა გოეტებზე. იგივე ითქმის მასზედაც“.

„გიოტე, ამბობდა ნიცშე: არასაიდგან არ მოსულა, მას არც წინაპრები ყოლია, იგი მალლიდგან ჩამოვარდა გერმანულ სინამდვილეში. არც მკვიდრები გამოსჩენია ამის შემდეგ“

თუ რა კავშირი არის ნიცშეს „მე“-ს კულტსა, მის კაცობაში, ზოლოლოგიურ ინდივიდუალიზმსა, რომელიც ავტორს „გონებრივ არისტოკრატისმის მწვერვალად დაუსახავს, და ბურჟუაზიის განვითარების გვირუკულ პერიოდს, laissez passer laissez faire-ის პერიოდს შორის ამაზე ავტორი თავს არ იტყეებს. საკითხს ის უფრო ადვილად სჭრის, რა ისტორიული პერიოდები! რის სოციალური გარემო! ჩამოვარდა ეს კაცი მეტეორივით ციდან, მორჩა და მოისვენა. რა მნიშვნელობა აქვს მისტიურ მალლობებზე ასულ „სულისათვის“ ისეთ საკითხებს, როგორც არის ნიცშეანობის დამოკიდებულებას დემოკრატისთან, მის პროტესტს თანასწორობის იდეის მიმართ, მონობის აღიარებას უმაღლეს კულტურის საფუძვლად და საფეხურად. ნიცშეს დამოკიდებულებას ქალთა საკითხთან. მისთვის უფრო საინტერესოა (უფრო სწორედ რომ ვსთქვათ ხელსაწყოდომია) დაუნაწევრებელი მისტიური ბოდვა. „მისი (ნიცშეს ა. კ.) ერთუხიანობის საყრდნობი და მისი აღმოსავალი წერტილი იყო მისტიური სიბნელე, მისი ნილაბი „ბნელ თვალებიანი ღმერთი დიონისოს“, შეიძლება იგი თავად იყოს არა მარტო დიონისოს ნილაბი, არამედ „ორჯერ დაბადებული“ ღმერთი დიონისოს“.

სურათის სისრულისათვის გადავიდეთ ჩვენ თანამედროვე გერმანელ მწერლის სტეფან გეორგეს განხილვაზე.

„დიდი პოეტი მუდამ დიდი რევოლიუციონერი ყოფილა ისტორიაში“.

„დიდი პოეტი“ განაგრძობს ის „მუდამ კონტრასტულადაა განწყობილი თავის საუკუნესთან. და ყოველი დიდი თანამედროვე თავის ენის გესლსა და მხვილს მუდამ თავის თანადროულობის წინააღმდეგ მიმართავს ხოლმე. აი თურმე რაში მდგომარეობს რევოლიუციონერობა. შემდეგ „ასეთი პოეტი არასოდეს ოვევრანსს არ უყუთებს „ბ რ ბ ო ს და ს ა უ კ უ ნ ე ს.. ვინ სწერს ჩვენს სინამდვილეში ასეთის სტილით. ასეთი უნიადაგო და მედიდური გადახედვა „ბ რ ბ ო სადმი“, გენიალურ პუშკინსაც არ აბატრია საზოგადოებამ, ხოლო გამსახურდიას მით უმეტეს...“

„ასეთ დიდ ადამიანების ხელით და პირით იწყება მუდამ დიდი კულტურა“ განაგრძობს ავტორი.

„თანამედროვე ევროპის ინტელექტუალურ ცხოვრებაში ვინმეს უფრო დიდი ბრძოლები გადაუბადოს ზერელე ტენდენციების, ეპიგონობის და მხოლოდ დროულ კულტურულ ინტერესების წინააღმდეგ. როგორც სტეფან-გეორგეს „მხოლოდ დროულობა“ ხომ ჩვენი ეპოქის უდიდესი სენია — განაგრძობს ავტორი.

ეს თავისებური რევოლიუციონერობა თურმე „ლაშქრობაა სოციალურ ნატურალიზმის წინააღმდეგ“.

ეს რაღა აღმოჩენაა—სოციალური ნატურალიზმი—ქვევით მისდევს განმარტებას: „ნატურალიზმის გავლენით გადასროლილმა სოციალ-პარტიულმა ლოზუნგებმა დაარდილა ინდივიდუალისტური შემოქმედება. ამ დროის სალაშქრო ყოფილი იყო: ძირს ნატურალიზმი, ძირს საზოგადოება და მისი უტილიტარისტული თეორიები“.

ავტორი ამ „რევოლუციონერებთან“ ერთად მხედრდება (აქაო და ჩვენი ეხნადითო) ვალმოზდის და ტენდენციის წინააღმდეგ ხელოვნებაში, პროგრამულ და დიდაქტიურ „პლებეების“ ლიტერატურის წინააღმდეგ.

„ახალი ხელოვნება უნდა იყოს სულიერი ხელოვნება“. „ხელოვნება მხსნელი მაცხოვარია ტანჯულისა, რადგანაც ტანჯვა უარესი ეგზალტაციის ფორმაა მხოლოდ“ დიდის სასოებით იმეორებს ავტორი ამ „რევოლუციონერების“ სიმბოლოს სარწმუნოებისას.

რათ ჭადვებს მერმე ავტორი ამ „რევოლუციონერებთან“ უნისონში ამ ცხოვრებისაგან განდგომას, ამის ახსნა ავტორის აზრით ჩვენი დროის სპეციფიურ თვისებებში უნდა ვეძოთ.

„რას წარმოადგენს მერმე ეს „საზოგადოება“? კითხულობს ავტორი თანამედროვე საზოგადოებაზე. „იგი მხოლოდ ჯამია ადამიანურ ასოციაციებისა, რომელსაც მხოლოდ ჯოჯორი თავდაცვისა და ცხოვრების შენარჩუნების პრინციპი აკავშირებს. ეს ითქმის უპირატესად სტეფან გეორგის დროის, ე. ი. ჩვენი დროის საზოგადოებაზე. დაასვენის ავტორი.

რა აკლია ამ დროს—ისევ და ისევ ღმერთი და სულობა.

„როკოკო, რომლის დამსრულებლად გიოტე უნდა ჩაითვალოს“, განაგრძობს ავტორი, „უკანასკნელი მინიმალური განზორციელება იყო საზოგადოებისა, როგორც სულიერ კავშირის მატარებელი ასოციაციისა. ამ საზოგადოებას კიდევ ახასიათებთა ერთიანობა გემოვნების, სტილის, ცხოვრების ადათების. ამ საზოგადოებას კიდევ მოეპოვებოდა თავისი სოციალური აღნაგობა. ამ საზოგადოებას კიდევ ჰყავდა თავისი ღმერთი, გოეტეც იმდენად მსახური იყო ამ საზოგადოების, რამდენადაც იგი თავის დროის ღმერთს ხარკს აძლევდა. „ამგვარად გოეტე გამომზატეელი იყო ასე თუ ისე განსუღიერებულ დროისა“.

ამრიგად ჩვენი თანამედროვე ეპოქა, უდიდეს სოციალურ მოძრაობათა და გარდაქმნათა ეპოქა მკვდარი და უსულოა, ლიუდოვიკ მეთექვსმეტის ეპოქა კი განსულიერებულია და ღმერთთან მოზიარე. ტურნიერებში და მინუტებში სკვრეტს ავტორი ერთიანობას გემოვნების, სტილის და ცხოვრების ადათების. მკვდარია ჩვენი ეპოქა უდიდეს სოციალურ ქარტეხილების, იმიტომ, რომ ის ყირაზე აყენებს ყველა ძველ კერპებს და ღმერთებს, რომელთანაც ეძებს თავშესაფარს ყველა უძღური და გზადაბნეული, რომელსაც არ შეუძლია თვალის გაუსწოროს ახალ ცხოვრების მზეს.

ეს დამფრთხალი და გზა-აბნეული ხალხი მოუწოდებს ხელოვნებას „მასების სამსახურიდან—ინდივიდუალისტურ სულიერ კულტურისაკენ, ტენდენციურ ნატურალისტურ თეორიებიდან—პერსონალისტურ ხელოვნებისაკენ“.

სტეფან გეორგესა და მის წრეს დიდ დამსახურებათ უთვლის ავტორი, რომ მათ „ჩინური კედელი ზღუდავს საზოგადოებისა და პოპულიარობისაგან“.

„სტეფან-გეორგეს“ შემოქმედებაც საუკეთესო თავდებია იმისა, რომ ესთეტიკობა და განმარტოება დღევანდელ უსულო საზოგადოებიდან ცარიელ პოზას და იაფუასიან ეფექტების მოყვარულობას როდი ნიშნავს, არამედ შემოქმედებისა-

თვის ცხოვრებასა და ტანჯვას; ყოველი დიდი იდეა ხომ ერთგვარ მარტვილობას მოითხოვს“.

„როკოკოს წარმომადგენელ გოტეს“ იმეორებს ავტორი „კიდევ შექმლო ხარკი ეძლია თ.ვის დროისათვის; იგი როგორც პოეტი და მწერალი, ამ საზოგადოების ყოფნის და მისი ეთიური შინაარსის გამოხატველი უნდა ყოფილიყო“. ჩვენი დროის მწერლისათვის კი ავტორის აზრით „სტეფ-ნ გეორგესებური განდგომილება, ერთგვარი ბერად აღკვეცა, მოუცილებელი საშუალებაა“. რატომ? იმიტომ რომ ის დროის მსახური არ გახდეს“.

„გეორგესათვის მწელობა იდეალური მღვდელთ-მსახურებაა და არა პროფესია“. აი ეს გახლ.ვთ საერთო ფონი, რომელზედაც ჩვენ მკაფიოდ უნდა გავარჩიოთ სტეფან-გეორგეს ჯიგანტიური ფიგურა“.

ებლა ენ ხოთ მისი „ფორმალურ ანალიზის“ ნიმუშები.

„სტეფან გეორგე“ ამბობს ავტორი „უაღრესი ინტელექტუალური არისტოკრატობის ზოციქულია. რჩეულობა და არისტოკრატობა მისი ბუნების განუყრელი ნაწილია ამიტომაც მისი სტილი და ენაც მუდამ არისტოკრატიულია, იგი მოკლებულია ყოველივე ბანალურ გამოთქმის საშუალებას“.

„მისი ახალი პ.თოსი არასოდეს არ უნდა აუოიოთ ყალბ პათეტიზს; წინააღმდეგ იგი მცნებათა და გრძობათა ბანალურ, პირდაპირ გამოთქმას მუდამ გაუზრბის. ხ შირ ა დ მ შ რ ა ლ ა რ ა ფ რ ი ს რ ე ტ ყ ვ ე ლ ს ი ტ ყ ვ ა ს ა რ ჩ ე ვ ს შ ა ბ ლ ო ნ უ რ ს და ტ ე მ ბ ე რ ა მ ე ნ ტ ი ა ნ ს.

აი რაში მდგომარებს თერმე ინტელექტუალური არისტოკრატობი. მშრალი, არაფრის მეტყველი თქმა უნდა ვარჩიოთ შაბლონურს და „ტემპერანტიანს“ (ეს რაღაც დარდულაა ? ა. კ.), რა ჯინდ აღკვეცტურად არ გამოხატავდეს ეს უკანასკნელი ჩვენი აზრსა და გრძობას. ამიტომაც ალბათ, ამ ინტელექტუალურ არისტოკრატობის მანიით სწეული ავტორი უაზრო და არაფრის მეტყველ რაბა-რუბს არჩევს დანაწევრებულ დამიანურ მეტყველებას, მაგრამ კმაოა, ჩვენ არა გვაქვს ამ „ინტელექტუალურ არისტოკრატობის“ პუფენიები, რომელიც, ავტორის აზრით, უაზრო და უმიზნო „ორიგინალობის“ ძიებაში მდგომარეობს და ჩვენს წერილს ავტორის რეცეპტის მიუხ დავეთ შაბლონურად ვასრულებთ.

წიგნი სუფთათაა გამოცემული, შეიცავს 224 გვერდს, მისი საბაზრო ფასი უდრის 1 მან. 35 კ., თუმც ეს ფასიც „მშრალი და არაფრის მეტყველი გამოთქმა“ გამომცემლობის მიერ გაწეულ ხარჯების, რადგანაც წიგნი ჩვენს (და ვგონებ არა მარტა ჩვენს) სინამდვილეში არაფითარ არა „მხოლოდ დროულს“ (ოასაც ასე გუზრბის ავტორი) და არც „მარადიულ ღირებულებას“ არ შეიცავს. თუ დანაპირები გაგრძელება ამ მონოგრაფიების იმავე სულისკვეთებაში იქნება დაწერილი, ის „უწმინდეს სინოდის მათემატიკელში“ უფრო ადვილად დაიბეჭდება, ვიდრე ჩვენს რომელიმე „საერო“ გამოცემაში.

ჩვენა მკითხველი საზოადოება კი ძალიან შორს სდგას მღვდელ-მსახურებისა და ბერ-მონაზვნებისაგან და მათ თვალსაზრისით ისტორიის და ლიტერატურის გაშუქებისაგან.

ა. კეიშვილი.

თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში „თანამგზავრ“ მწერლებიდან ს. შანშიაშვილი ყველაზე უფროა წარმოდგენილი, როგორც გლეხური მსოფლმხედველობის და ტენდენციების მწერალი. მისთვის დღეს მთავარ თემას წარმოადგენს გლეხოზა და სოფელი: „ვიცოცხლებ, მუდამ ვიცოცხლებ, შევაქებ ქოხებს, ალიზებს: სოფლის ფერადი ცხოვრება მუდამ გულს წამიხალისებს-ო“ („სოფელს“) ამბობს პოეტი. და ეს სრულიად მართალია.

ს. შანშიაშვილის მთელი შემოქმედება გლეხოზის და სოფლის ირგვლივ ტრიალებს: „როთველი კახეთში“, „მუხის დაცემა“, „ნიშნობა სოფლად“, „სოფელს“, „მქედელი ზაქრო“, „გლეხი ქალი“, „მეწისქვილე“, „გლეხის სიმღერა“, „მწყემსის ფარებში“, „სალეწი მანქანა“, „ჭიწნი გლეხს“ და სხვ. აი მისი ლექსების სათაურები. ამ ლექსებიდან ზოგიერთში (მაგ. „სალეწი მანქანა“ და სხვ.) ს. შანშიაშვილი გვაცნობს რმ ახალს, რომელიც შეიტანა სოფელში საბჭოების ხელისუფლებამ: მამაპაპეული გუთანი და სახნისი შესცვალა ტრაქტორმა, გლეხოზის დაქსაქსული საბუშაო ძალა გააერთიანა კოლექტიურად და ა. შ.

აქვე აღსანიშნავია: ს. შანშიაშვილი იმდენათ გატაცებულია გლეხოზით, რომ ვერც კი აფასებს იმ არსებით მდგომარეობას, რომელშიაც დღეს მიმდინარეობს გლეხოზის და სოფლის ცხოვრება განვითარება. ს. შანშიაშვილის წარმოდგენით ყველაფერი ჩვენს ცხოვრებაში გლეხოზით იწყება და თავდება. მისთვის მხოლოდ გლეხოზა არის რევოლიუციონური ძალა და სოციალისტური საზოგადოებისათვის მებრძოლი. ამ შემთხვევაში ის განზე სტოვებს და სრულიად ვერ აფასებს მუშათა კლასს. ს. შანშიაშვილს ჯერ კიდევ ვერ აქვს შეგნებული, რომ მუშათა კლასი არის საერთაშორისო პროლეტარული რევოლიუციის ჰეგემონი, ხოლო საშვალო და ულარი ბესი გლეხოზა იკ მისი მტკიცე და ერთგული მოკავშირე.

პოეტი უნდა შეეცადოს თავი დააღწიოს ასეთ „ნაროდნიკულ“ იდეალიზაციას გლეხოზისა და თანამედროვე ცხოვრების რეალური ფაქტები მოგვცეს. ეს უფრო საჭირო და სასარგებლოა.

გარდა სოფლის და გლეხოზის დამახასიათებელ ცხოვრებისა, ამ კრებულში წარმოდგენილი ს. შანშიაშვილის შემოქმედებითი გზების განვითარების დამახასიათებელი ფაქტები მთელი მისი საწერლო ლო ბოლევწიობის მანძილზე: აქ არის 1905 წ. რევოლიუციის მეო-

ხებით წარმოშობილი მებრძოლი განწყობილება („ბრძოლის სიმღერა“ და სხვ.), რევოლუციის დამარცხების შემდეგ შექმნილი, დაცემული პესიმისტური და ინდივიდუალისტური განწყობილება („სული დანაღვლდა“, „ორეული“, „არავის ველი“ და სხვ.), გლახობის ფანტასტიკა და დემონოლოგია და სხვ.

„თანამგზავრულ“ ლექსებიდან აღსანიშნავია „ლენინი ჯავშანოზე“.

ზაგესის შესახებაც აქვს ს. შანშიაშვილს ლექსი, „ელექტრო-არმაზი“. მაგრამ აქ გრავიუულად არის დაშვებული მიუღებელი ანალოგია: ზაგესის და არმაზის...

ფორმალურის თვალსაზრისით ს. შანშიაშვილის აქ წარმოდგენილი ლექსები ჩამორჩენილობის იერს ატარებს. პოეტი ვერ გასცილებია ჯერ კიდევ მე-XIX საუკუნის მწერლობის მიერ გაკაფულ გზას...

ეს კრებული ბევრს მოიგებდა, რომ მასში ავტორს არ შეეძინა ბევრი „უგემური“ და სუსტი ლექსი.

წიგნის კანი მეტად შაბლონური და უსიამოვნოა.

წიგნი ღირს 1 მან. და 75 კაპ. რაც მეტად ძვირია.

ბ. ზ.

გადაკეული: — „გადაკეული საქართველოში“ — 1928 წ. ფ. 30 კ.

ჩვენში რატომღაც სერიოზულ ყურადღებას არ აქცევენ იუმორისტულ ლიტერატურას, ალბად უმთავრესად იმიტომ, რომ ის ჯერ კიდევ ძალზე სუსტია; აგრეთვე აღსანიშნავია ისიც რომ იუმორი წმინდა საპონორარო საქმეთაა გადაქცეული. ეს, რომ ასეა ამაში დარწმუნდებით, თუ ჟურნალ „ტარტაროზი“-ს ნომრებს ზერეღეთ მაინც გადახედავთ.

ქართული იუმორი ყველას საჯირითო მოედნათ გადაქცეულა, ვისაც კი რაიმე „ოხუნჯობის“ უნარი აქვს მისთვის პონორარი და „ტარტაროზის“ ფურცლები მზადაა. ბოლოს და ბოლოს დიდი დანაშაულია, რომ ოქტომბრის მეთორმეტე წლის თავზე იუმორის სერიოზული ჟურნალი არ გვქონდეს. აგერ მეხუთე წელიწადია რაც ჟურ. „ტარტაროზი“ გამოდის და მასში თითქმის ჯერ არც ერთი სერიოზული იუმორისტი არ გამოვლინებულა, ერთი ღირებული ფაქტი არ დაბეჭდილა. ამას დაურთეთ ის ფაქტიც, რომ ჟურნალს დღევანდლამდე თავის გარკვეული პროგრამა არა აქვს. ხშირად ძნელი გასარჩე-

ვია ჟურნ. „ტარტაროზი“ — ჩვენ უკულტურობას, ყოფა-ცხოვრებითა ჩამორჩენილობას, მეშინაურ კეთილდღეობას ებრძვის თუ პირიქით.

ჟურნალი ყოველკვირეულად მდარე ხარისხის მასალით იტენება, აქ იუმორის გარდა ყველაფერია. მკითხველის ჯანსაღი იუმორისტული ემოციების გამოწვევა კი ამით შეუძლებელია. ხელოვნებას შეუძლია შეასრულოს (როგორც ბურჟუაზიულ დასავლეთში) გამართობი როლი, რომელიც მზიარული საესტრადო ნომერს, მიუხედავად იმისა, რომ ის იდეური არაა, შეუძლია გაგვაცინოს, დაგვასვენოს, მაგრამ არ უნდა დავიფიქროთ, რომ გამართობი მომენტი ხელოვნების მთავარი ამოცანა როდია. ეს არ ესმის „ტარტაროზს“ ბევრს გონია, რომ რამდენადაც ვულგარულ და უცენზურო ფრაზას ჩაურთავთ ტექსტს, იმდენათ იუმორისტიულია და „საინტერესო“ ფაქტი. მაშინ ხომ ანეკდოტისტ სერგო ერისთავის ობიექტელური ჭორები იუმორისტულ ლიტერატურის კლასიკური ნიმუში იქნება.

ერთფეროვნება, შტამპი და რუტინა აი, რა ახასიათებს „ტარტაროზს“, მკითხველი ყოველ კვირა „ტარტაროზის“ სამზარეულოდან მეშინაურ უდარდებლობის და განურჩევლობის პორციას ლებულობს. ყოველთვის როხროხაძეები, სომხური სცენები და ტანის ქვედა ნაწილის რბევა, ისიც „სტანდარტული“ წესით, რასაც ზიანის მეტი არაფერი არ მოაქვს, ვინაიდან ასეთი მასალა მხრების აჩეჩვას, უკეთეს შემთხვევაში განურჩეველ ღიმილს იწვევს.

აუცილებელია „ტარტატოზის“ რედაქციამ შეიგნოს, რომ იუმორი ეს „იაფი—სენსაციების სამზარეულო“ ან პამპულობა არაა. იუმორის ჟურნალიც მოვალეა გარკვეული პროგრამა ჰქონოდეს, საბჭოთა იუმორი შეუძლებელია იყოს „ჟურნალ დღია ვსებ“ ეს იქნებოდა თავდავიწყება ჩვენი ბეჭდვითი სიტყვის კლასიური ამოცანების. ჩვენი იუმორი განურჩეველ სიცილს არ უნდა იწვევდეს.

ნიშნულია აგრეთვე ისიც, რომ რაც კი ღირებული მასალა თავსდება — „ტარტაროზ“-ში ის უთუოდ თარგმნილია რუსეთის იუმორისტულ ჟურნალებიდან ან „გადმოკეთებულია რაც დასაშვებია“, მხოლოდ ეს სისტემად არ უნდა გადაიქცეს.

საბჭოთა იუმორისტული ჟურნალი „ხალხურ სჩიკების“ და „გონორარშჩიკების“ თავშესაფარი როდია. ჩვენი ერთად ერთი იუმორისტიული ჟურნალი მივიწყებულია, ის ძირითად რეორგანიზაციას საჭიროებს, ის იდეური უნდა გახდეს. მარტო აშხ: სიღვა თოდრიითი შორს ვერ წავალთ. იუმორისტულ სიცალიერეს ვერ ამოვავსებთ.

ჩვენში არ უნდა არსებობდეს „სპეციფიური“ საგაზეთო ჟანრი (ე. წ. საკვირაო ფელეტონი) რომელშიაც ამფითიატროვები დღარო-შევიჩები, თაუგუნები და ბურჟუაზიული ფელეტონიზმის დანარჩენი წარმომადგენელი ბატონობდენ. ჩვენ გვკვირდება, ერთის მხრივ, პოლიტიკური ფელეტონისტი—**მამფლექტიხტი** კოლცოვი, ზორიჩი და სხვ.

ამას წინეთ გამოვიდა ამხ: **გადარეულის** იუმორისტული კრებული: „გადარეული საქართველოში“ ამხ: ეულმა იუმორისტულ ჟანრზედაც სცადა გადასვლა და, უნდა ითქვას არც უშედეგოთ. აღსანიშნავია, რომ გადარეულს ეხერხება სალი, **იდეური, იუმორი** რომელიც მკითხველშიაც საჭირო ღიმილს იწვევს გარკვეული მისამართით. საბჭოთა ყოფილი სატირა, საბჭოთა ყოფილი იუმორისტიკა, ბრძოლა პროლეტარული მშენებლობის შემაფერხებელ მოვლენებთან და სხვ. აი გადარეულის თემატიკა.

ერთგვარი ოსტატობაც გამოიჩინა გადარეულმა იმდენათ, რამდენათაც ის მასალას ფლობს და არა პირიქით, როგორც ეს ხშირათ მოსდის ისეთ სტაჟიან იუმორისტს, როგორიცაა ონისიმე. გადარეული შორსა სდგას ჟონგლიორობისაგან, ანეგდოტიზმისაგან, რაიმე „საინტერესო“ „ფაქტით უსაგნო თამაშობისაგან“.

ავტორი საზოგადოებრივათ სასარგებლო იუმორისტი დადგება, თუ აქტუალურ იუმორისტულ თემებს დაამუშავებს და ძველ იუმორისტულ ხერხების რუტინას თავს დაახწევს. გადარეულს შეუძლიან სერიოზულად იმუშაოს ჩვენი იუმორის მივიწყებულ ფრონტზე.

წიგნი ბევრს მოიგებდა, რომ ავტორს შიგ მხოლოდ „გადარეული საქართველოში“ „როგორ გადავირიე“ და „გადარეული ბორჯომში“ შეეტანა, ვინაიდან დანარჩენი მასალა „ტარტაროზული“ ხასიათისაა, ფსევდონიმი გაუმართლებელია.

3. ლ.

ბ. თოდრიას მიერ ქართულად გადმოკეთებული დიმიან ბედნის: „ახალი ბლთჰმა“. ხაქ. კრ. მწ. ასოციაციის გამოცემა 1928 წ. გვ. 74 ფ. 50 კ.

უკანასკნელ ორ წელში საგრძნობლად წამოყო თავი „რეფორმა“ ქმნილმა ეკლესიამ. ჩვენი კავშირის თითქმის ყოველ კუთხეში დაარსდენ ბაბტისტური და ევანგელისტური ამხანაგობანი, რომელთაც თავისი მუშაობა სახელგატეხილ ქრისტიანიზმის „ავტორიტეტის“

აღდგენისაკენ წარმართეს. იმის გამო, რომ ჩვენი მმართველი საზოგადოებრივობა, საბჭოთა საზოგადოებრივი აზრი სათანადოთ არ (და არა ვერ) ებრძვის ამ ანტი-სოციალურ მოვლენას ის უკვე ცდილობს მასიური ხასიათი მიიღოს და იდეურად ხელიდან მშრომელ მოსახლეობის ერთი ნაწილი გამოგვტაცოს. ლიკვიდატორობა არ იქნება ჩვენს მხრივ თუ ვიტყვით, რომ ჩვენი ანტირელიგიური საქმიანობა ძალზე მოისუსტებს და ჯერ ორგანიზაციულ საზღვრებს არ გასცილებია; ჩვენი ანტირელიგიური ფრონტი თითქმის მივიწყებულია იმ დროს, როდესაც სიბნელის და თვალთმაქცობის მოციქულნი ამოძრავებულნი არიან და „იხწვიან“ იმისათვის, რათა დამაზიანებელ საქმიანობას ორგანიზაციული ხასიათი მისცენ, ნუ დავივიწყებთ რომ სოფლად კულაკი, ქალაქად ნეპმანი და მემკვიდრეობით მიღებული ყველა ჯურის ნაძირალები „ჯვარს“ ეფარებიან.

ანტირელიგიური ფრონტის ამუშავებაა საჭირო, ამას ნაწილობრივ მემარჯვენე საშიშროებასთან ენერგიული ბრძოლის კლასიური ამოცანებიც გვიკარნახებს. აქ ერთ-ერთ მთავარ მებრძოლ როლს ანტირელიგიური მხატვრული ლიტერატურა შეასრულებს.

ჩვენ სამწუხაროთ ასეთი რიგის ლიტერატურით ძალზე ღარიბი ვართ, უკეთ არ მოგვეპოება რა, მაშინ, როდესაც ჩვენი სახელმწიფო თუ კერძო გამომც. საკმაო რაოდენობით მისტიურ, დაცემულობის და ნაციონალისტურ ხასიათის წიგნებს სცემენ. კატეგორიულად აუცილებელია ჩვენმა დაინტერესებულმა ორგანიზაციებმა, კერძოთ კი „ურწმუნოთა კავშირმა“ დიდ ტირაჟიანი, მასიური ანტისარწმუნოებრივი მხატვრული ლიტერატურის გამოცემის საქმე მოაწყოს, რაც ფართე მასებში სარწმუნოების საწინააღმდეგო პროპაგანდის ერთ-ერთი მთავარი იარაღი იქნება, მით უმეტეს, რომ ე. წ. ევანგელისტური ამხანაგობანიც კი თავიანთი წესდებების და ლოცვანების ბეჭდვას ახერხებენ.

აშხ. ს. თოდრიას მიერ ქართულად გადმოკეთებული ბედნის: „ახალი აღთქმა“ უსათუოდ დამხმარე იარაღი იქნება ამ ბრძოლაში, რომელსაც ჩვენი საზოგადოებრივობა გაშლილი ფრონტით აწარმოებს ყოველგვარ სიბნელის და ჩამორჩენილობის წინააღმდეგ. მხოლოდ საჭიროა, რომ ეს იშვიათი ანტისარწმუნოებრივი წიგნაკი მკითხველთან მივიდეს, ვინაიდან ჩვენ ვიცით სახელგამის პრაქტიკიდან, რომ თითქმის ყოველი ახლად გამოცემული წიგნი თვეობით საწყობში ღპება.

ღემიან ბედნი აგიტაციური (და ბატალურა) პოეზიის თვალსაჩინო წარმომადგენელია და ყველასათვის არამართებულად ათვალისწინებული აგიტკის კარგი ოსტატი; მისი აგიტკები დიდი ყურად-

ლების ღირსია და საზოგადოებრივ—ლიტერატურული ღირებულების. ბედნიმ პირველმა განამტკიცა რუსულ მწერლობაში **საგაზეთო პოეტურ ფელეტონის სტილი** და ფელეტონი ფართო მასების შეგნებამდე დაიყვანა. დემიანის აგიტკები მიუხედავად მისი დიდი სადაობისა რუსული ლიტერატურული ენის საუკეთესო ნიმუშებია. ასევე შეიძლება ითქვას რამოდენიმედ ამხ. სილვა თოდრიაზე, რომელიც დემიანის მანერით სწერს; ნაწილობრივ ამითაც აიხსნება, რომ თოდრია სათარგმნელ მასალას უმთავრესად დემიანის პროოდუქციიდან იღებს.

ს. თოდრიას მიერ გადმოქართულებული ბედნის ცნობილი ჟურნალისათა „სახარება“: „ახალი აღთქმა“, სადაც ოთხ მოციქულთა სახარება გარკვეულად დისკრედიტაცია ქმნილია და მოხდენილად აგდებული, მართალია მთლიანათ არაა გადმოკეთებული თოდრიას მიერ, მაგრამ ისეთი გეგმითაა გაკეთებული, რომ ნაწარმოების მთლიანობა არ ირღვევა. ყველასათვის ცნობილია, რომ მხატვრულ ნაწარმოებების თარგმნა ძნელია, განსაკუთრებით კი დემიან ბედნის, (რუსული ხალხური გამოთქმები, ფრაზის კონსტრუქცია, ლექსიკა სხვ.). მაგრამ თოდრიამ შესძლო დემიანის „სპეციფიურობის“ გადმოქართულება და კითხვის პროცესში თქვენზე ორიგინალის შთაბეჭდილებას სტოვებს.

აღსანიშნავია, რომ ბედნის იუმორისტული, სატირული სიბასრე ქართულ გამოცემაშიცაა გადმოსული. „ახალი აღთქმის“ ისეთი დეტალები, როელიც „მოესტეტო“ ხალხს ვულგარად მოეჩვენება, ისეთი ოსტატობითაა მოცემული, რომ ნაწარმოებს მხატვრულად უფრო დამაჯერებლად და საგიტაციურად ხდის, მით უმეტეს, რომ ყველა ეს შეკავებული იუმორითაა წარმოდგენილი. მაგ.:

„ნათქვამია, რომ ერთი ჭირი მარგებელია.

ვის რა ევნო მით, თუ რომ შესცდა ერთხელ ბებია?

დრო გაატარა—წუთი საამო,

თვით ინეტარა სხვასაც ააპო!

არ ჩაედინა ელისაბედეს ეს ეშმაკობა,

წინ მორბედი იოანე ვილას ეშობა?

მარიამის მიწამართით:

„გადაეკიდა ვილაც გაბრიელა,

აღარც აცივა და არც აცხელა:

ხელი მოხვია ჩაიკრა გულში,

დაუწყო ლოშნა უმანკო ტუჩში!..

ეუბნებოდა:—„შენ გენეცვალეო

იოსებზე მე როგორ გამცვალეო,

ნუ ინაზები, ნუ იმანჭებო.

რატომ მაწვალებ,—გასწი კანკებიო!“

და სხვ. „წმინდანური“ იშვიათობანი.

როგორც ხედავთ ე. წ. სასწაულებისადმი და წმინდანობისადმი ირონიული, სატირული დამოკიდებულობის მომენტები სათანადო ოსტატოზითაა გაკეთებული. და მკითხველი თავის მხარზე გადაჰყავს, იდეურად მოქმედობს მასზე, რაც პატარა საქმე როდია.

ქართულ „ახალ აღთქმას“ ნაწილობრივ ნაკლიც ახასიათებს: სასურველი იყო ე. წ. სასწაულები და იესო ნაზარეტელის „ინტიმური“ ცხოვრება უფრო კონკრეტულად მოეცა ამხ. თოდრიას და ზოგიც ჩაემატებინა, მით უმეტეს, რომ ქართული „ახალი აღთქმა“ უფრო გადმოკეთებული ფაქტია, ვიდრე თარგმანი. მეორე: წიგნაკი ბევრს მოიგებდა, რომ კუთხურ გამოთქმებს და გრამატიკულ დაუდევრობას ადგილი არ ქონებოდა, მაგ. **ჰყავდენ, გაჯინდა, მაგენმა, გარებული**, თორმეტი მოციქულები, ორი ყაჩაღები და ა. შ. რასაკვირველია, ეს ნაკლი შედარებით უმნიშვნელოა, როდესაც გადმომეტყვებელმა **ხაერთოდ** სათანადოთ დახმდია ორიგინალი.

წიგნი ჩვენის აზრით ვათვალისწინებულა გლახობისათვის და ქალაქის ჩამორჩენილ, რელიგიურად განწყობილ ელემენტისათვის ყოველი კლუბი ბიბლიოთეკა და ქოხ-სამკითხველო მოვალეა შეიძინოს ეს სასარგებლო წიგნი.

ფასი დიდია, რაც ნაწილობრივ ხელს შეუშლის წიგნაკის მასიურ გავრცელებას.

3. ლუარსამიძე.

აქაკი წიკითელი: „**ჩხუღი ნაწარბი**“ ტ. IV, ს. გორგაძის და ს. აბაშელის რედაქციით, სახელგამი, 1928 წ. გვ. 338—XXV. ფასი 3 მან.

უკანასკნელ ხანებში ქართველი კლასიკოსების გამოცემას მეტად დიდი ყურადღება ექცევა. ამ რამოდენიმე წლის განმავლობაში გამოვიდა ა. ყაზბეგის, ვაჟა-ფშაველას, ეგ. ნინოშვილის, გ. წერეთელის, ნ. ბარათაშვილის და სხვ. სრული ან რჩეული ნაწერები. მათ ეხლახან მოემატა აკაკი წერეთლის რჩეული ნაწერების 4 ტომი, რაც მეტად ღირსშესანიშნავი ფაქტია.

ა. წერეთლის „რჩეული ნაწერების“ მე-4 ტომში, რომლის შესახებაც აქ ჩვენ გვინდა რამოდენიმე სიტყვა ვსთქვათ, წარმოდგენილია ღირიკა. როგორც ცნობილია აკაკის დაახლოებით 750 ლი-

რიკული ხასიათის ლექსი აქვს. ამ ტომში კი მხოლოდ მათი ნაწილია წარმოდგენილი.

ა. წერეთლის ლირიკას თემების მრავალფეროვანება ახასიათებს. მაგრამ მაინც შეიძლება ძირითადი თემების, ძირითადი მოტივების გამოყოფა. როგორც ძირითადი მოტივები შეიძლება გამოყოფილი იქნას: 1) სიყვარული (ეროტიკა), 2) პატრიოტიზმი (მამულის სიყვარული), 3) მშრომელი ხალხი და 4) სატირა მაშინდელ საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე. რასაკვირველია, ლექსების განაწილება ნაწევრები ჯგუფების მიხედვით მეტად საძნელოა, რადგანაც ცალკე თემები ხშირად გადადიან ერთიდან მეორეში, ან ვითარდებიან პარალელურად.

ასე, მაგ. ინტიმიური ლირიკა ჩვეულებრივად უკავშირდება მის სხვა სახეს—სიყვარულს და ა. შ.; ან კიდევ: ეხება რა პოეტი თავის დამოკიდებულებას საზოგადოებისადმი, ის ამასთანავე ეხება საერთოდ ცხოვრებას და სხვ. ამიტომ მკვლევარი იძულებულია რამოდენიმეთ სუბიექტივიზმს მიმართოს, როდესაც ის ამა თუ იმ ლექსს აკუთვნებს ამა თუ იმ ჯგუფს. მხატვრული ფაქტების ასეთ ჯგუფებათ დაყოფა კი საერთოდ აადვილებს მწერლის გაგებისა და შესწავლის საქმეს...

ბ. წერეთელს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს საქართველოს მე-XIX საუკუნის ლიტერატურულ და საზოგადოებრივ ცხოვრების განვითარების ისტორიაში. მის სახელთან არის დაკავშირებული საქართველოს ცხოვრებაში თავის დროისათვის შესაფერისი პროგრესული იდეალების შემოტანა.

ა. წერეთლის შემოქმედებაში გარკვეული და თვალსაჩინო ნაკადის სახით მიემართება დემოკრატიულ-ხალხური იდეები. ეს განსაკუთრებით მოსჩანს მის დამოკიდებულებაში გლეხობის მიმართ. აკაკი გაბატონებული, თავადური წრიდან იყო გამოსული, მაგრამ მან გაბედულად შეაქცია ზურგი ამ წოდებას და გლეხობაში, მის შრომაში დაინახა ცხოვრების ახალი დასაყრდენი. თავისი „ბედისწერის“ გლეხობასთან შეერთების შესახებ აკაკი გარკვეულად ლაპარაკობს „მოხუცის გრძნობა“-ში:

სიმაღ ავიღე კალაში,
ჩანგით მივმართე წერასა
და შევეურჯე ჩემი სვეც
გლეხების ბედისწერასა.

მაგრამ აკაკი არა მარტო გლეხობას დაუახლოვდა, არამედ რამოდენიმეთ რევოლიუციონურ მოძრაობასაც. 1905 წლის მოძრაობას ისიც ალტაცებაში მოჰყავს:

ს ა ხ ე ლ ბ ა ე ი

ჩელიწადი მესამე

პროფესორული მწერლობა

საქართველოს პროფესორულ მწერალთა ასოციაციის ყოველთვიური
ორგანო

მიიღება ხელის მოწერა
1929 წლისათვის

წელიწადში 4 მან. სამი თვით 1 მან. 20 კაპ. ექვსი თვით 2 მან.
50 კაპ. ცალკე ნომერი 50 კაპ.

რედაქცია

ტფილისი, ივ. მაზაბელის ქ. № 13.
ხულოვნების სასახლე,
ტელ. 24—51

კანტორა

ტფილსი, სახელგამი პერიოდ
სექტორი,
რუსთაველის პრ. № 22